32103/B

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b30537307

DE SUBITANEIS
MORTIBUS.

55350

JO: MARIÆ LANCISII

Intimi Cubicularij, & Archiatri Pontificij

DE
SUBITANEIS MORTIBUS

LIBRI DUO.

ROMÆ, Typis Io: Franciſci Buagni. MDCCVII.

SVPERIORVM PERMISSV.

Dodi

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

CLEMENTI XI.

PONT. OPT. MAX.

IO: MARIA LANCISIVS

FELICITATEM.

M*Aius, ac iuſtius obſequij genus, quàm ſimplicem libri nuncupationem, ſiſto ad* SANCTITATIS TVÆ PEDES, B.P., *dum hos qualeſcumq; labores meos, in publicam ſalubritatem Tuo Iuſſu, quâ*

decet

decet veneratione, ſuſceptos, Tibi nùnc humilitèr offero. Hoc enim, quantumuis tenuiſſimo munere, non ſolùm gratum animum erga beneficentiſſimum Principem; ſed promptam etiàm, ac ſolicitam erga ſuprema Tua Mandata voluntatem profiteor, & obedientiam. Siquidèm, hoc ineunte anno, quo repentinarum mortium ſtrages in Vrbe multis iam menſibus graſſabatur, nihil, poſt diuinam imploratam opem, habuiſti priùs, quàm, detectis cauſis, ipſas morborum radices euellere. Hinc, vt ſolicitudine, curâque meâ vigilantiſſimæ Prouidentiæ Tuæ, Principibus alijs ad populorum ſalutem imitandæ, reſponderem; ſuſpenſo tantiſpèr ſtudio, Tibi iàm debito, Tibique a me plu-

res

res annos elucubrato, de Motu Cordis, & Aneuryſmatibus, me totum ad iſta conuerti. Quare Pindari ductu, qui, cum promiſſum Ageſidamo hymnum diſtuliſſet, adiecit alium breuiorem, vt ſorti perſoluendæ vſuram adiungeret; nos, haſce inter moras, præſentes libros, tanquàm fœnus maioris operis, Tibi dependimus; hoc certè Pindaro diligentiores, quòd ſortem fœnore præcurramus. Vtinam hæc, PONTIFEX SANCTISSIME, *id vnicè aſſequantur, vt Tuo vniuerſos apud homines admirabili iudicio comprobentur: quo ſanè iudicio, inſigniumque operum, a Te iam abſolutorum, luce, & exemplis in ſpem erigimur, vt Religionem quoque ad extrema terra-* Ode 10. & 11.

rum propagatam , reliquas ſacras Ædes , ac vetera Vrbis Monumenta reſtituta , nouaque in priſcorum æmulationem Cæſarum ſublimiùs euecta publicè gratulemur ; & magnifica inter hæc naturalibus etiam ſcientijs latiorem viam per tuta , ac ſolida experimenta patefactam proſpiciamus : ne quid ſub tanto Principe ipſa Roma vel Atticæ Academiæ , vel exterorum noſtræ ætatis inuentis habeat inuidendum ; quorum profectò Conſiliorum magnitudinem nemo cogitatione rectiùs metiatur , quàm nos , qui SANCTITATI TVÆ *propiùs adſtantes, famam de Iuſtitia, de Celſitudine Animi Tui , cum admirabili moderatione coniuncta , deque cæteris Virtutibus vniuerſis la-*

tiſ-

tiſſimè diffuſam, veritate ipsâ longè minorem animaduertimus; atq; Tuis in Actibus cunctis ea, quę rarò in eundem conueniunt, vnà concurrere admiramur, ſummam nempè doctrinam cum incredibili humanitate, grauitatemq; veteris diſciplinę, quam crebris ieiunijs, & auſterâ pietatis exercitatione profiteris, mirâ cum ſermonis, morumque ſuauitate conſpirantem; vt qui tàm ſublimi faſtigio poteſtatis, ac meritorum, præclariſq; operibus antecellis, tamèn alijs Te fœdere charitatis, ac ſenſu Chriſtianę humilitatis exęques. Ita Deus Te diù ſoſpitem ad Eccleſiæ, & populorum felicitatem ſeruet, ac cœptis tuis, votiſq; noſtris benignus adſpiret. Ex Quirinali Tuo Kal. Nou. MDCCVI.

Imprimatur,

Si videbitur Reuerendiſſimo Patri Magiſtro Sacri Palatij Apoſtolici,

Dominicus de Zaulis Epiſcopus Verulanus Viceſgerens.

LIbrum Illuſtriſſimi Domini Io. Mariæ Lanciſij perlegi, & guſtaui meo non ſine lucro, quo in libro multam quidem doctrinam, & elegantiam, nihil verò Religioni, & moribus Catholicis contrarium deprehendi; propterea, ſi Reuerendiſſimo Patri placuerit, in lucem dari poſſe arbitror.

Romæ IV. Kal. Febr. MDCCVII.

Iacobus Sinibaldus Protomedicus Generalis.

Imprimatur,

Fr. Paulinus Bernardinius Ordinis Prædicatorum Sacri Apoſtolici Palatij Magiſter.

OR-

ORDO ET INDEX
Capitum, Hiſtoriarum, & Scholiorum, quæ in duobus ijs Libris continentur.

OCcaſio ſcribendi.

LIBER PRIMVS.

CAP. I. *Vita in quo conſiſtat præſertim apud animalia perfecta.* pag. 1.
CAP. II. *Oſtenditur mortem eſſe indiuiduam, & ſubitaneam, ſed ex hominum opinione variè diſpertiri.* pag. 5.
CAP. III. *Quæ vera ſit in hominibus Mortis idea, & vndè diſcrimina petenda ſint.* pag. 8.
CAP. IV. *De Natura, & differentijs repentinæ mortis.* pag. 11.
CAP. V. *Agitur in genere de cauſis mortis, quam vocant repentinam.* pag. 13.
CAP. VI. *De cauſis ſubitaneæ mortis ex parte fluidorum maioris vſus, & primò ex parte aeris.* pag. 16.
CAP. VII. *De cauſis ſubitanearum mortium ex parte ſanguinis.* pag. 19.

CAP. VIII. *De cauſis ſubitanearum mortium ex parte fluidi neruorum, ſeu ſpirituum animalium.* pag. 21.
CAP. IX. *De cauſis ſubitaneæ mortis ex parte ſolidorum maioris vſus, & primò ex parte inſtrumentorum, reſpirationi famulantium.* p. 25.
CAP. X. *De cauſis improuiſarum mortium ex parte cordis, & magnorum vaſorum.* pag 28.
CAP. XI. *De cauſis improuiſarum mortium ex parte cerebri, & neruorum.* pag. 33.
CAP. XII. *Subitanei morbi hactenus expoſiti ad tria capita rediguntur, ad Suffocationem, ad Syncopem, atque ad Apoplexiam, quæ et ſimul plerunque concurrunt.* pag 43.
CAP. XIII. *Recenſitæ cauſæ ſubitanearum mortium inuincibiles, aut vincibiles exiſtunt.* p 46.
CAP. XIV. *De ſignis improuiſæ mortis, & primò de ſimulatis, ac ſuppoſitis, ſeù ſupplantatis mortibus.* pag. 50.
CAP. XV. *Exponitur difficultas inueniendi certa ſigna, quibus dignoſcantur qui natura, non arte pſeudo-mortui occurrunt.* pag. 52.
CAP. XVI. *De ſignis, quibus pſeudo-mortui a verè mortuis diſtingui poßunt.* pag. 55.
CAP. XVII. *De ſignis medicis, quibus repen-*

tinæ

tina mors prænoſci poteſt. pag. 61.
CAP. XVIII. *Agitur de ſignis futuræ mortis repentinæ, petitis ex læſione inſtrumentorum, reſpirationi famulantium,* pag. 65.
CAP. XIX. *De ſignis futuræ ſubitaneæ mortis a Corde, Magnis Vaſis, & Sanguine.* p. 70.
CAP. XX. *De ſignis improuiſæ mortis a cerebro, neruis, & liquido animali.* pag. 83.
CAP. XXI. *Agitur in genere de methodo præſeruandi a ſubitaneis mortibus.* pag. 87.
CAP. XXII. *Qua methodo præſeruanda ſunt corpora aſpectu ſana.* pag 90.
CAP. XXIII. *De methodo præſeruandi a ſubitaneo interitu corpora valetudinaria.* pag. 95.

LIBER SECVNDVS.

De ſubitaneis mortibus, illarumque cauſis, quæ decurſu annorum 1705. & 1706. Romæ contigerunt.

CAP. I. *Quæritur, an cauſa repentinarum mortium, quæ Romæ per hæc tempora graßatæ ſunt, fuerit vniuerſalis, & ſimplex, an verò particularis, & mixta.* pag. 111.

CAP.

CAP. II. *Demonſtratur, inæqualem aeris conſtitutionem fuiſſe etiam inter cauſas vagantium repentinarum mortium.* pag. 115.

CAP. III. *Adducuntur quædam argumenta ad confirmandum, non ex vniuerſali ſolùm cauſa tot hominum diſcrimina Romæ contigiſſe, ſed ob morboſas eorundem corporum diſpoſitiones, ac potiſſimùm intemperantiam.* pag. 118.

CAP. IV. *Numerus morientium in Vrbe forſitan hoc tempore minor extitit, licèt maior viſus ſit, ex quo conſueti, & exitiales Romæ morbi nequaquàm vagati ſunt.* pag. 123.

CAP. V. *Quæ remedia hoc anno ijs maximè profuerint, qui a ſubitaneis morbis repentinas mortes minitantibus, euaſerunt.* pag. 126.

OBSERVATIONES.

Phyſico-Medicæ nonnullorum, qui, cum primùm iſtiuſmodi repentinis morbis tentati fuerint, feliciter euaſerunt. pag. 138.

OBSERVATIO I. *Apoplexia cum aphonia, & paralyſi dexteræ corporis medietatis, phlebotomia, chatarticis, ac diaphoreticis ſoluta.* pag. 139.

OBSERVATIO II. *Fortis Apoplexia cum*

reli-

relicta paralyſi feliciter curata in Matrona ſexagenaria. pag. 142.
ÒBSERVATIO III. *Subita capitis occupatio cum aphonia ex affectione cerebri partìm idiopathica, partim ſympathica, proſperè cedens.* pag. 146.
OBSERVATIO IV. *Apoplexia cum affectione epileptica, & ſyncopali in paralyſim dexteræ medietatis corporis, ſalua tùnc Aegri vita, concedens.* pag. 149.
Aetiologia huius morbi, & Aegri mors. pag. 156.
Diſſectio cadaueris. pag. 160.
Scholium diſſectionis. pag. 163.

OBSERVATIONES.

Phyſico-Anatomicæ nonnullorum qui primò impetu morbi repentè per hæc tempora perierunt. p 172
OBSERVATIO I. *Repentina mors ex apoplexia ſyncopali in Viro obeſo, & cachochymo.* pag. 175.
Cadaueris diſſectio. pag. 176.
Scholium. pag. 179.
OBSERVATIO II. *Subita mors ex ſyncope ob cordis magnitudinem, prolapſum, atque*

 aneu-

aneuryſma. pag. 185.
Cadaueris diſſectio. pag. 186.
Scholium. pag. 188.
OBSERVATIO III. *Cita mors ob interceptum motum aeris, & ſanguinis in præcordijs, vnà cum cerebri conſenſu.* pag. 197.
Cadaueris diſſectio. pag. 198.
Scholium. pag. 199.
OBSERVATIO IV. *Repentina mors ex conuulſione thoracis, præcordiorum, meningum, ac totius corporis, in fortiſſimam apoplexiam ocyſſimè deſinente.* pag. 207.
Cadaueris diſſectio. pag. 208.
Scholium. pag. 210.
OBSERVATIO V. *Improuiſa mors ex ſubita Cauæ intrà pericardium diſruptione cum aneuryſmate arteriæ magnæ.* pag. 218.
Cadaueris diſſectio. pag. 219.
Scholium. pag. 221.

OC.

OCCASIO SCRIBENDI
De ſubitaneis Mortibus.

CVM in Vrbe Roma improuiſæ hominum mortes, decurſu æſtatis, autumni, & hyemis anni 1705. vſque ad æquinoctium vernum currentis anni 1706. frequentiùs acciderint; atque hinc vulgus, tacito perculſum timore, ac metu errabundum, in diuerſa, vt aſſolet, ſcinderetur, nunc prauam tabaci qualitatem, nunc putidos ex præteritis terræ motibus excuſſos halitus, nunc abuſum chocolatæ, nunc ignotum ambientis virus imperitè non minùs, quàm temerè incuſans; meritò Sanctiſſimus, ac vigilantiſſimus Pontifex Clemens XI. primò Animum ad ſpiritualia Remedia conuertit, feruidis ad Deum fuſis Precibus, nouâque in Eccleſia vniuerſali, ad implorandam benè, pièque moriendi gratiam, inſtitutâ Liturgiâ: ſubindè prudentiam cum pietate coniunxit, & verè ſapiens publicâ vſus fuit prouidentiâ, quæ in tanti

mali cauſas diligenter inquirens, eidem opportuna, ſi quæ forent neceſſaria, præſidia porrigeret, vel ſaltem bonâ ſpe timidas, ancipiteſque populi mentes firmaret. Iuſſit propterea menſe Ianuario labentis anni, vt Protomedicus, & Conſiliarij Medicorum Almæ Vrbis Collegij, diſſectis aliquorum, qui repentè deceſſerint, cadaueribus, veras graſſantis libitinæ cauſas perquirerent; quibus ſanè extiſpicijs mè idcircò præeſſe mandauit, vt, re penitus obſeruatâ, ſi quæ magis ſpectanda occurriſſent, SANCTITATI SVÆ illicò referrem.

Qualis eſſe debeat Principum vigilantia in his caſibus.

Omnem interea facturis periculum munificam præbuit opem Eminentiſs. Card. Pallauicinus, Gubernator tunc Vrbis meritiſſimus. Qua de re, ſelecto ad cadauerum ſectiones publico Romani Archilycei Theatro, cœpta fuerunt experimenta.

Poſtulat itaque ſuſpicienda, admirandaque ſolicitudo Pontificis, vt, cum omnia, quà publica, totius nempè Chriſtiani Orbis, quà priuata ſubiectarum prouinciarum ſtudia diuino quodam animi robore ipſe regat, ac moderetur, faciatque vnus,

& ſo-

& ſolus, quæ præſens ſtupeat ætas, & miratura ſit poſtera, poſtulat, inquam, vt nos quoque in partem etſi minimam ſuarum curarum ſcribendi celeritate, atque alacritate veniamus. Et quoniam in cauſas vagantium repentinarum mortium ſupremo Principis iuſſu ſatis per cadauera, perque alias obſeruationes inquiſitum fuit, conſentaneum rationi ducimus, peracta, fideliterque deſcripta experimenta ad rationis lancem diligenter expendere; quæ quidem eò nunc liberiùs in manus hominum prodire ſinimus, quòd plures viderimus de ſubitis iſtius anni caſibus ſparſim editas hetruſco, ac latino ſermone diſſertationes, quæ, vtcumque argumentum egregiè attingant, integrum tamen, propter obſeruationum paucitatem, perſtrictumque nimis cauſarum examen, minimè complectuntur.

At verò, vt opus hoc nec inutilis, nec indecora doctrinæ varietas commendaret, e re putauimus in primo libro agere de ſubitaneis mortibus in vniuerſum, idque eò libentiùs, quò nemo Recentiorum magnum ali- *Operis diſtributio.*

quid

quid conferre huc videatur. Multi enim particulatim, & obitèr, nullus, quòd ſciam, poſt detectam circulationem, generatim, diſcretè, atque ex inſtituto de hoc argumento ſcripſerunt; viſuri deinde in ſecundo libro veluti in hypotheſi, an vniuerſale, vel particulare, an verò, vt putamus, mixtum fuerit principium, ex quo ſupremi hoc anno fati cauſa tot Romanis Ciuibus, & Incolis impenderit. Quod varijs inſuper obſeruationibus anatomicis oſtendere, ac demonſtrare curabimus. Iis fruere Lector, & vale.

οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐκ τῶν φανερῶν τὰ ἀφανῆ σκέπτεσθαι οὐκ ἐπίστανται, τέχνῃσιν γὰρ χρεόμενοι, ὁμοίῃσιν ἀνθρωπίνῃ φύσει, οὐ γινώσκουσι. Θεῶν γὰρ νόος ἐδίδαξε μιμέεσθαι τὰ ἑαυτῶν, γινώσκοντας ἃ ποιέουσι, καὶ οὐ γινώσκοντας ἃ μιμέονται.

At verò homines ex manifeſtis obſcura conſiderare non nouerunt: quum enim artibus vtantur ſimilibus humanæ naturæ, id ipſum ignorant. Diuina enim Mens edocuit ipſos ſua ipſorum imitari; ita vt cognoſcant, quæ faciunt, & non cognoſcant, quæ imitantur.

Hippocrates lib. 1. de Diæta num. 13.

DE SVBITANEIS MORTIBVS In genere

LIBER PRIMVS

Vita in quo conſiſtat, præſertim apud animalia perfecta.

CAPVT I.

CVM nemo veram, ac perſpicuam vllius mortis ideam fingere ſibi poſſit, quin claram priùs, atque veram vitæ rationem diligentèr expendat; profectò neceſſe in præſens erit, vt, naturam, & cauſas ſubitanearum mortium inueſtigaturi, genuinas vitæ notiones præmittamus. Longas itaquè reijcientes diſputationum tricas, quibus peripatetici ſe ſuis aculeis compungunt; illud vnicè aduertendum ducimus, proprias, atque indiuidu-

Ex vitæ notione vera mortis idea deſumenda.

Singularium natura per ideas abſtractas raro eluceſcit.

as rerum naturas per complexum multarum abſtractarum idearum raró perſpicuas haberi poſſe . Quo fit, vt priſci phyſiologi, dum vniuerſalem quandam vitæ rationem quærunt, quæ cum plant--animalibus, inſectis, & monſtris, cum piſcibus, brutis, & hominibus adamuſſim congruat, nihil præter cofuſionem & ambiguitatem noſtris mentibus ingerant. Exemplo ſint quæ ſparſim de vitæ conceptibus obſcurè tradidit Ariſtoteles, & collegit intèr alios Licetus.

Ariſtoteles de Vita conceptus tradidit obſcuros.

lib. de ijs qui viu. ſine alim.

II. Cum enim vocum numerus a rebus, rerumque modis longè ſuperetur; cumque nomina a maioribus noſtris aliquandò perperam rebus impoſita fuerint; exindè ſæpè oritur, vt, cupientes vna ſub voce multas res comprehendere, incauti aùt falſas, aùt ſaltem obſcuras ideas noſtris cogitationibus infundamus, atquè admiſceamus.

Res rerumq. modi vocum numerum ſuperant.

III. Qua de re pauca de vita hìc præfaturi, non de quacunque fluidorum motione intrà quæcunque reſiſtentium, & cohærentium corporum organa, ex principio ſeminali proficiſcentia, nobis agendum proponimus: (etiamſi ſciamus notionem iſtam vniuerſales quaſdam vitæ regulas, ac rationes in nobis vtcunque poſſe ingenerare) ſed conſilium eſt noſtram mentem, ſpontè alioquin ſua, per omnia viuentium regna vagaturam, ad perfectorum, vt aiunt, ſolummodò animalium

lium vitam inquirendam figere, ac ſeriò determinare.

IV. Quod ſanè, vt aſſequamur, memoria repetendum eſt, ex Anatomicis & Chymicis, vitam in perfectis animalibus, (vt conſultò de illorum ſenſationibus taceamus) non vni duntaxàt, ſed complexui plurimorum principiorum, ac duorum potiſſimùm deberi, organicæ nimirùm ſtructuræ ſolidarum partium maioris vſus, ſimulque congruæ mixturæ, fluiditati, ac moli partium liquidarum ſimilis vſus, quæ tùm inteſtino nixu, tùm etiàm externa continentium preſſione perennitèr eâ methodo agitantur in nobis, vt, animâ præſide, liquida cum ſolidis mutuò ſibi opitulentur, viciſſimque manus præbeant ad motum. Scilicèt quemadmodùm ars, naturæ operum imitatrix, vt aduertit Hippocrates, qui primus mechanicam in medicinam inuexit, quemadmodum, inquam, ars hydraulicas machinas compaginauit, quas eadem aqua mota, dum relabitur, ad certum tempus mouet, iterumque mouetur: ita multiplici, ac nunquam ſatis admirando diuino artificio, idem Sanguis, chylo renutritus, qui in iam natis ab alterno cordis, pulmonum, ac thoracis motu pellitur, & quaquauerſum per arterias mouetur, cum partim immutatus per venas, partim ſub fluidi animalis craſi per neruos recurrat, ac relabatur in thoracem, pulmones,

Vita in animalibus perfectis ſolidorum ac liquidorum maioris vſus ſtructuræ ac motui debetur.

Ars naturæ operum imitatrix

Hippocr. primus mechanicam in medicinam inuexit

& Cor, hæc rurſus viſcera mouet, a quibus fuerat dimotus, eritque in poſterum per ſingulas ætates mouendus. Similiter cerebrum ſuis cum membranis, quod liquidum animale, proprijs è glandulis ſecretum, pro ſua parte ad mouendum Cor, & thoracem per neruos vndatim pellit, accepto viciſſim a corde, ac thorace Sanguine pro illius viribus mouetur. Vita igitùr perfectorum animalium nihil aliud eſſe videtur, quâm continuus, præſide ac mouente animâ, fluxus, ac refluxus, plùs, minùſue ſenſibilis aeris, ſanguinis, & liquidi neruorum per organa, & ex organis maioris vſus, ſatis probè conſtitutis, & mutuò, atque alternè plùs minùſue ſenſibiliter agitatis, & agitantibus; ad quorum deinde motuum conſeruationem mirâ profectò energiâ, miroq: inter se ordine concurrunt innumera alia organa ſub glandularum, tubulorum, muſculorumq. ſpecie, per viſcera, artuſq. diſperſa; ſcilicet vt fluida partim renouentur, partim defœcentur, ac perficiantur.

Vita continuus eſt fluxus refluxusq. aeris ſanguinis & liquidi neruorum per organa maioris vſus

Oſten-

Oſtenditur mortem eſſe indiuiduam & ſubitaneam, ſed ex hominum opinione variè diſpertiri.

CAPVT II.

QVæ per compendium in præcedenti cap. de vitæ ratione poſuimus nos facilè ducent ad ea intelligenda, quæ mortis ſubitaneæ præſertim naturam, & diſcrimina, non omnibus obuia, poſſunt oſtendere.

II. Is porrò non ſum, qui mortem repentinam, vt vulgò fertur, rarò cenſeam aduenire. Nullam enim noui mortem, niſi repentinam, ſiuè puncto temporis contingentem: ſcilicèt, vt vitæ principium in puncto ſaliente, cum omnia concurrunt, ſubitò excitatur: ita vitæ finis, cum aliquid ad vitæ neceſſitatem conſtantiſſimè deficit, repentè ſemper, hoc eſt puncto temporis, accidit. Iter vtique ad mortem, quod ægritudinem, atque agonem appellamus, nunc tardum ac longum, nunc plùs minùſue concitatũ, ac breue fecit, vt vulgus hominum mortem, ſuaptè natura indiuiduam, diſtingueret in longam, breuem, ac ſubitaneam. Illud verò nunquam non maximâ admiratione me perculit, quî nimi-

Quælibet mors eſt repentina.

Vita & mors puncto temporis accidunt.

Cur Vulgo mors, etſi indiuidua, in plures tamen diſtinguatur.

rum

rùm fiat, vt delicata, ac perexilis hæc, affabrèque contexta, ac dimota fluidorum, ſolidorumque compago, quam vitam in animalibus dicimus, non ſemper citiſſimo, atque improuiſo morbo, ſed tam ſæpè naturali confecta ſenio, paulatim contabeſcat, ac diſſoluatur.

Variæ mortium ſpecies quot modis viuentibus vtiles.

III. At enim verò quanquam vniuerſæ mortes puncto temporis naturâ contingant; earum tamen aliquæ nobis metu, ac dolore præuiſæ, ac diù, quaſi dixerim, præsenſæ, aliquæ verò tacitè veluti ſubrepentes, tanquam inopinatæ nobis offeruntur, quæ quidem variæ mortium ſpecies varias, corrigendi mores hominum in præceps labentium, occaſiones, & cauſas moralibus potiſſimùm Philoſophis exhibuerunt; varias itidem Iuriſconſultis, Canoniſtis, ac Theologis rationes præbere ſolent iudicandi, decernendique circà ea, quæ dicuntur, aut fiunt ab hominibus in extrèmo vitæ termino conſtitutis. Qua de re fusè differit Paulus Zacchia. Phyſicis verò non tàm morum, rèrumque ciuilium, quàm valetudinis curam gerentibus, illud præcipuè huiuſmodi moriendi diſcrimina ſuggerunt, vt diuerſas illorum cauſas diligenter perquirant, quibus detectis, & cognitis, ipſi iudicent, nùm præuiſas neces aliquo excogitato, vel experimentis comprobato remedio auertere queant; & num quæ inopinatò nobis adueniunt

Queſt. Med. leg. lib. 2. tit. p. quæſt. 19.

niunt, ipſæ quoque occulto aliquo, & peculiari præuideri ſigno, atque exhibito pharmaco, ſaltem ad animæ ſalutem, aliquantiſper prorogari poſſint. Quòd ſi nec præuideri, nec prorogari vllâ arte valeant, id Medici aſſequantur, vt philoſophiam experimentalem pleniùs illuſtrent. *Pulchrum eſt enim*, vt ſcripſit Hippocrates, *ea quoque addiſcere, quæ in experimentum aſſumpta ſucceſſu caruerunt, & cur ſucceſſum non habuerunt.*

Philoſophia experimentalis illuſtratur etiam ijs, quæ ſucceſſu caruerunt.

Lib. de articul. n. 46.

Hippocrat. teſtimonium.

IV. Itaque huiuſmodi rationibus ducti vtemur nos etiam cum vulgo ijs differentijs, & nomenclaturis mortium, quæ inter ſe diſtinguuntur non ex variâ ipſius necis naturâ, cuius vna ſemper, eademque proprietas eſt ſubitò inuadendi, atq. occupandi, ſed ſolummodò ratione cauſæ, ac modi, nimirùm morbi, qui mortem infert; vel ratione noſtræ mentis, quæ de futuro interitu ſilet, aut cogitat: idcircò nonnullas ſubnectemus definitiones, ac diuiſiones, quas ituris per obſcuros lethi libros lumen aliquod prælaturas non dubitamus.

Mortis differentiæ vnde petendæ.

Quæ

Quæ vera ſit in hominibus Mortis idea, & vndè diſcrimina petenda ſint.

CAPVT III.

Mors eſt totalis ceſſatio motus aëris, ſanguinis, & liquidi neruorum in organis, & per organa maioris vſus.

MOrs in hominibus, qui perfectorum animalium ſunt omnium opinione perfectiſſimi, quacunque ex cauſa, & quomodolibet contingat, eſt vera, & omnimoda ceſſatio motus aëris, ſanguinis, & fluidi neruorum in organis, & per organa maioris vſus, quæ naturales ſuas motiones verè, ac omninò amiſerunt; ita tamèn firma, & conſtans, vt per naturæ vires reſuſcitari non poſſit, quam vtiquè animalium motuum ceſſationem, ſeu diſſolutionem nexus naturæ, vt cum Aretæo loquar, neceſſariò comitatur, & conſtituit diſceſſus animæ, quæ, vt momento temporis infunditur, ità momento temporis, planè imperceptibili, ſeiungitur à corpore, ac ſeparatur.

Variæ mortis differentiæ.

II. Huiuſmodi verò abſoluta ceſſatio motuum animalium, ac diſceſſus animæ à corpore, quanquàm cogitatione citiùs perpetuò contingat; nihilominus tamen, vulgaris conſuetudinis, clarioriſque doctrinæ gratia, diſtin-

diſtinguitur in mortem naturalem, immaturam, & violentam; ſingulæ verò in lentas, & ſubitaneas; in præuiſas, ac præſenſas; deniquè in improuiſas, inſenſiles, atque inopinatas.

III. Mors naturalis non ea ſolummodò dicenda eſt, quæ decrepitis, ſed quæ, vel ijs accidit, quos, etſi annorum numero metientes, paſſim vocemus pueros, adoleſcentes, ac iuuenes, adeò tamèn languidam ſuorum corporum conſtitutionem, naſcendo, ſortitos fuiſſe videmus, vt breuiori temporis decurſu, ſed pari cum ſenibus fato, hebeſcentibus membris, vt Fabius loquitur, ſimiles ſenectæ pigreſcant, ac necem ipſam incurrant; ſcilicet quod vtrobique ſenſim, ac ſine ſenſu ſubtile illud, atque oleoſo--uolatile, fluida, ſolidaque peruadens, ac dimouens, partim tranſpiratum deficit, partim non extricatum deſideratur; vnàque ſimul prompta fibrarum diſtractilitas, & contractilitas, lento tabo deficiens, fluida viciſſim excipere, & contra eadem opportunè oſcillare non poteſt.

Mors naturalis quænam.

Etiam in iuuenibus.

IV. Mors immatura illa eſſe videtur, quæ ex interno morbo proueniens, homines, cæteroqui ſanos, & vegetos, de medio vitæ tollit.

Mors immatura qualis.

V. Mors deniquè violenta ea firmanda eſt, quæ ab exſternâ, & cum ſenſibili, magnâque vi agente cauſâ, hominibus obuenit.

Violenta vnde dicatur.

VI. De cæteris verò indicatis mortium diſcriminibus ita procul dubio decernendum putamus, vt eadem oriri dicantur à varijs ſentiendi, cogitandique modis, quibus homines diuturno, aut celeri, ſenſibili, aut inſenſibili morbo, atque agone confectos, cum ſignis lethalibus, vel ſine illis ſublatos videmus. De ſubitanea ſiquidèm, atque improuiſa morte, quippe quæ noſtri ſcopus eſt laboris, accuratiùs proximo capite agendum eſſe arbitramur.

***

De Natura, & differentijs repentinæ mortis.

CAPVT IV.

SVbitanea, seù repentina mors, vltrò hodiè, vel ipſi vulgo innoteſcit, quominùs longo ſermone ſit pertractanda: illa ſiquidèm appellari ſolet, quæ per morbum celerrimi motus homines vt plurimùm ſanos, vel morbis inducias permittentibus detentos, abſque vllo, vel certè breuiori agone de viuentium numero tollit; & cum plerunque inopinatò imperitis aduenit, terribile facit moriendi compendium. *Repentinæ mortis idea.*

II. In ſubitanea verò nece diligenter notandum eſt, morbi celeritatem, ex qua ipſa conſtituitur, aliquando eſſe nobis inſenſilem, & improuiſam, vt occurrit. e. g. in ſyncope ex præcordiorum, vaſorumq. ſanguineorum paralyſi, quæ, nihil nobis de illa cogitantibus, aut ſentientibus, in mortem tranſire ſolet, ſi perſeueret; aliquando verò ægrotis eſſe ſenſibilem, & curantibus præuiſam; quemadmodum obſeruamus in eademmet lethali ſyncope ex obſtructione, & corroſione magnorum vaſorum, hanc enim præcedere ſolent anhelitus, dolores circa cor, & animi deliquia, *Mors ex præcordiorum paralyſi inſenſibilis.* *Syncopem lethalem ex obſtructione & corroſione magnorum vaſorum quænam præcedant.*

quia, quæ vltrò præſentiuntur, mortemque reddunt Medicis non modò præuiſam, ſed præcautam. Vt nihil penitùs dicamus de vulneribus ſummorum vaſorum, de magnis cerebri contuſionibus, de fulminum ictu, de carbonis empyreumate, de peſte, ſimilibuſque veneficis cauſis, quæ nunc præſenſæ, nunc clanculùm, ſæpe tamen repentè ſolent occidere.

Agitur in genere de cauſis mortis, quam vocant repentinam

CAPVT V.

Hic ſtatim notandum, nullam eſſe cauſam, ſeù ægritudinem, celerrimè occidere potentem, quæ vires ſuas per diuiſibilia temporis momenta non exerceat; & licèt acutiſſimorum, atque maximè exitialium tempora morborum, quos (a) Ranchinus meritò ſubitaneos vocat, velociſſimo curſu compleri aduertamus, nunquàm tamen in ſyncope, e. g., aut apoplexia, quantumuis ocyſſimè plerùnque ſoleant interimere, aliqua temporis momenta non excurrunt, priuſquàm ad illud perueniatur momentum, in quo talis fluidorum, ſolidorumque quies inducta ſit, quam poſt animæ diſceſſum, mortem appellamus. Hoc autèm propterea hîc aduertimus, ne lector in poſterum quæratur, ſi nos acturi de ſubitaneæ, quam vocant, mortis cauſis, nonnullarum meminerimus, quæ clàm, aut palàm, ſemper tamèn cum tempore, noſtrorum etiam ſenſuum iudicio operari ſolent.

Subitaneæ mortis cauſæ ſemper cum tempore operari ſolent.

a In ſuo Tract. de morb. ſubit.

II. Præterea monendum ducimus, quædam pro veris ſubitanearum mortium cauſis ſæpe ſæpiùs accuſari, quæ potiùs occaſiones vi-

Occaſiones ſæpè confunduntur cum cauſis ſubitaneæ mortis.

b.Lib.9.cap.12. videntur habendæ. (b) *Fine namque vitæ noſtræ*, vt ait Val. Max., *varijs*, *& occultis cauſis expoſito*, *interdum quædam immerentia ſupremi fati titulum occupant: cum magis in tempus mortis incidant, quàm ipſam mortem accerſant.*

III. Quanquam verò innumeræ ſint cauſæ, quæ ſubitaneas mortes valent inducere, eæque variè inter ſe miſceri, & complicari ſoleant, vt rarò ſimplicem inuenias; duobus tamē generibus, ad doctrinæ claritatem, aptè diſtingui poſſe videntur, quorum alterum eſt vitium ſolidorum, alterum fluidorum maioris vſus, dummodò vitium ſit conſtans, & maximum. Etenim cum vitam poſuerimus in motu liquidorum, ac ſolidorum prædicti vſus; certè quidquid citiſſimè, ac pertinaciter enunciata fluida, aut ſolida maximè lædere, vel alternos illorum motus, qui nullo artis, vel naturæ auxilio reſtituantur, tollere poteſt, repentinam mortem inducet.

Mortis ſubitaneæ cauſæ duplicis ſunt generis.

IV. Et quoniàm tria ſunt fluida, totidemque ſolida maioris vſus, quæ vitæ machinam potiſſimùm librant, ſcilicèt ex parte liquidorū primò aër, ſecundò ſanguis, tertiò fluidum neruorum; ex parte ſolidorum, primò aſpera arteria cum pulmonibus, cæteriſque partibus reſpirationi inſeruientibus; ſecundò cor cum appenſis ſanguiferis vaſis; tertiò cerebrum cum neruis, præſertim ſplanchnicis: eaproptèr ab horum altero, pluribus, aut omnibus, ſeorſim,

Solida & fluida maioris vſus vtraque tria; & qualia.

aut

aut ſimul, modò maximè, & conſtantiſſimè læſis, improuiſa mors impendere poteſt: vt enim ſingula hæc, integra cum ſunt, in vitæ beneficium, ita, ſi vitientur, in maleficium, viciſſim conſpirant, vireſque conſociant.

V. Cæterùm cauſas ab animo pendentes idèo peculiari capite à corporeis non diſtinguimus, quia idcircò improuiſam mortem interdum accerſunt, quòd ſolidas corporis partes, apud illos, quos interimunt, præcordia ſcilicet, & cerebrum, admodùm imbecilla, penèq; effracta, aut inueniant, aut efficiant. Vndè promiſcuè de vtroque cauſarum genere ſcribere conſtituimus.

Animi paſſiones quomodo mortem improuiſam accerſant.

De cauſis ſubitaneæ mortis ex parte fluidorum maioris vſus, & primò ex parte aëris.

CAPVT VI.

VIdimus hactenus in vniuerſum ex quibus fontibus improuiſarum, quas dicunt, necium cauſæ fluere ſoleant; nunc agendum, vt, ſaltem obiter, internoſcamus modos, quibus aliquæ ex vnoquoque genere vires ſuas validiſſimas exerunt.

Aer multifariàm ad necem ſubitam conſpirat.

II. Et quidem ex parte aeris celerrimus animalium interitus poteſt contingere, cum vel moles eius, vel pondus inſigni diminutione, aut exceſſu laborant; vel id, quod ſubtiliſſimum in aere ad vitæ neceſſitatem natat, & intercurrit, magno aliquo vitio lethaliter afficitur.

III. Diminuitur primò aeris moles in vacuo, per Boylii anthliam facto, vbi animalia ſtatim deficiunt, & mox emoriuntur. Minuitur verò pondus in atmoſphæra, premendis pulmonibus, & ſanguine reſpectiuè leuiori reddita; vt in conclaui nimis calido, & quorundam montium cacuminibus, vbi, vt fertur, celerem homines interitum ſubeunt, niſi citò illinc reducantur.

E con-

IV. E contrario adaugetur pondus aeris, eiuſque compactior euadit elater in quibuſdam metallicis fodinis. Narrat etiam Boylius, ex peculiari flante apud ſeptentrionales vento, homines repentè interire: tanta enim eius eſt denſandi vis, vt vel hiſpanicum vinum conglaciet.

V. Tandem magno aliquo vitio noxius, ac lehtalis fit aer, vt ex fumo carbonum in conclaui clauſo, ex conſtitutionibus peſtiferis, ex veneficis odoramentis, aut ſæua quadam, ac naturali mephiti; vt etiam ex ſepulchris, aut frumenti puteis diù clauſis, cum primò aperiuntur; quæ omnia ſolent inopinatò animalia ſuffocare, & interficere, denſatâ ſcilicet, aut vitiatâ illâ, quæ per cranij meatus, & pulmonum porulos permeare deberet, particularum mixturâ, quæq; ſubtilis alioquin, & neſcia quietis, ſanguini fluiditatem, & neruis ſpirituoſum vitæ igniculum erat conciliatura.

VI. Sed quoniam non vna, eademque omnibus in animalibus, aut pulmonum laxitas, aut fluidorum mixtura inuenitur; hinc non omnibus eadem nocent inquinamenta aeris, ex quo euenit, vt particulares narrentur peſtes, quæ nunc ſolos homines, nunc hoc, vel illud pecudum genus interficiunt. Quinimò, cum vna, eademque minima ſolidorum textura, ac particularum ſanguinem integrantium proportio, nec ſemper, nec ſin-

Aer iuxta corporum diſpoſitionem apparet noxius.

gulis hominibus accidat. Hoc ſanè in cauſa eſt, cur, ſæuiente peſte, in eadem vrbe, ac etiam domo, alij pereant, alij ſeruentur. Adeò verum eſt, ad labem, ex aere potiſſimùm contrahendam, eouſque vale re corporis diſpoſitionem (quam vtplurimùm intemperans, atque incontinens vitæ genus infert) vt propterea nonnullis in medio Tiburi, Sardinia ſit.

De Cauſis ſubitanearum mortium ex parte ſanguinis.

CAPVT VII.

EX parte ſanguinis improuiſam mortem intentant quatuor præcipuæ eiuſdem affectiones. Primò præceps ac talis diminutio molis eiuſdem, quæ, cordi, & cerebro ſubtracta, alternum horum viſcerum motum, & circuli continuationem penitùs tollat. Hinc ſanguis a maioribus venæ cauæ, & pulmonicæ truncis, vel a corde, ſummiſque arterijs, pulmonicâ ſcilicet, & aortâ, affatim erumpens, improuisò vitam intercludit.

Sanguis quadrupliciter mortem intentat repentinam.

II. Secundò celerrima pariter, nimiſque abundans eiuſdem ſanguinis, præſertim efferueſcentis, ad cor, atque ad cerebrum confluxio, & quâuis ex causâ, mora pertinax, vbi langueſcenti vi circumpulſiuæ horum viſcerum validè renitatur, & vitæ curſum, quem in motu poſuimus, continuò ſuſpendat; vt in ijs obſeruatur, qui, ſubito timore, mærore, vel gaudio perculſi, repentè concidunt; aut qui nimiâ plethorâ ſaginati, vel qui poſt corporis excalefationem, ſiue præſente aliqua euacuatione, frigido potu, vel balneo vtuntur. Non enim capacitas ad continendum

dum, & vis ad pellendum ſanguinem in corde, & appenſis vaſis ſunt indefinitæ, atque immenſæ: verùm proportione reſpondent certæ, ac determinatæ moli, & grauitati eiuſdem ſanguinis, quem nonniſi citra violentam diſtractionem, ac reſiſtentiam capere, atque vrgere poſſunt.

III. Tertiò, vitam ſæpè confeſtim adimit illud ſanguinis vitium, quod ab hypochondrijs, ab vtero, vel aliundè, ac præſertim à ventriculo communicatũ, propter ſummam acredinem, vel aliam externis ſenſibus non ſatìs expoſitam qualitatem, præcordia, et cerebrum conuellit, & valde efficax eſt ad fluida, vel coagulanda, vel diſſoluenda; quibus in caſibus magna interdum ſeri copia, ex coacto intrà pulmonum, ac cerebri vaſa ſanguine, violentèr extruditur, & in thoracis, vel cerebri cauitatibus colligitur; hinc frequens erroris anſa apud minùs in arte peritos, qui, lympham in ſinubus cerebri inuenientes, illam apoplexiæ cauſam, cum plerunque fuerit duntaxàt effectus, accuſare ſolent.

Lympha in cauitatibus collecta iniuſte pro morbi cauſa plerunq. ab imperitis accuſatur.

IV. Poſtremò peſtiferum quid, ac planè veneficum in ſanguine vitium, hauſtum ex aere, ex ingeſtis per os, aut aliundè, recondi poſſe experimur, quod dato tempore, vires ſuas in ſpiritus, cordiſque, ac cerebri fibras exerat, ignoto ſanè, tacitoque molimine, ac veluti ſyderatione.

De

De cauſis ſubitanearum mortium ex parte fluidi neruorum, ſeu ſpirituum animalium.

CAPVT VIII.

QVod deniquè ad tertium maximi vſus fluidum, nempe ad liquidum neruorum, ſeu ſpiritus animales, attinet, ijs profectò, vtpote a ſanguine deriuatis, eadem vitia congruè aptari poſſunt, quæ mox ipſi ſanguini attribuimus. Etenim primo loco ſubtractâ, vel interceptâ contumaciter tantâ ſanguinis copiâ, quanta per carotides, & ceruicales arterias, earundemque plexus ad cerebri, & cerebelli cortices naturalitèr fluxura eſt, vt liquidum neruorum ſeparetur, ſtatim debent et ipſi ſpiritus, qui ex ſolo ſanguine ſecernuntur, deficere. Hoc ſanè contingit in magnis ſanguiferorum circa iugulum vulneribus, vel intrà cerebrum rupturis, in quibus poſtremis, ſi fuerit ingens copia effuſi ſanguinis, eiuſdem procul dubio defectum mortifera cerebri, ac cerebelli compreſſio ſequatur neceſſe eſt. Poſſunt paritèr ijdem ſpiritus deficere, cum eorum excurſus per neruos ad præcordia, aliaſque maximi vſus partes, penitùs intercluditur

Multiplex ſpirituum defectus improuiſæ mortis cauſa.

ditur

ditur vi conuulſionis, compreſſionis, vel obſtru-
ctionis, e ſolo corporis vitio, aut ſimul animi
motibus pendentium. Poſſunt quoque deeſſe
ſpiritus ob inediam, ob motuum violentiam,
ob nimias euacuationes, ob intemperantem
veneris vſum, præſertim in ſenibus, quos ſa-
tis iam ætas ſpiritibus deſtituerat. Quod genus
exempla inuenientur abundè apud Authores,
quibus hic repetendis fruſtrà non immoramur.

II. Secundò, nimia etiam eorundem copia,
quæ ſemper ſanguinis vbertatem comitatur, ni-
miâ preſſurâ, & inflatione glandularum cortica-
liũ cerebri, neruorum vias ita poteſt aliquando
comprimere, vt fluxuro animali liquido omne
ſpatium adimatur, fiatque propterea, vt, vel
in cerebro ſpiritus non ſeparentur, vel à ce-
rebro (infirmatis villis extrudentibus, &
auctâ reſiſtentiâ extrudendi liquidi) in præ-
cordia non dimittantur; quod interdum con-
tingit in ebrioſis, alijſque, qui cibis, et poti-
bus, plurimo ſale, ac ſulphure narcotico refer-
tis, ſeſe ingurgitant.

III. Tertiò, ſumma ſpirituum acrimonia
ex eodem ſanguinis vitio, atque ex lentis ani-
mi pathematibus, ſtudijſque intenſioribus indu-
cta, conuellendis pertinaciter præcordijs, & cere-
bro, homines, alioquin valetudinarios, ad idem
repentinæ mortis genus poteſt adducere; vt
olim in ampliſſimo Card. vidimus,& paſ-
ſim in exitialibus epilepſijs, quæ dicto citiùs,
in

Ipſorum acrimonia æquè noxia.

Epilepſiæ tranſitus in apoplexiam ex Hipp.

in fortes deſinunt apoplexias, de quibus agit etiam (a) Hippocrates.

a lib. de gland. n. 9.

IV. Sed quoniam ætiologiam epilepſiarum, quæ in apoplexias, mortemq; deſinunt improuiſam, hîc ſcitu ſummopere neceſſariam putamus, idcirco attentè coſiderandum, conuulſionem membranarum, ac ſinuum, nec non fibrillarum cerebri, in qua penè tota ratio idiopathicæ epilepſiæ poſita eſt, multifariàm, ſed duplici potiſſimùm modo contingere; altero ſcilicet, cum acre, ac ferè arſenicale, vel aliud quoduis liquidum, conuellendis neruis idoneum, non omnia ſimul cerebri ſegmenta, ſed eadem ſucceſſiuo quodam, atq; inæquali ordine, ac tempore irritat, & criſpat; vndè nonniſi inæquales, inordinatæ, atq; inæqualiter contingentes conuulſiui artuum, ac thoracis motus, per totum ferè paroxyſmum, reſpondent, ac obſeruantur. Quod ſanè quotidianum, ac vulgare huius morbi exemplum ſe prodit. Altero verò modo, cum eodem penè tempore, æqualibuſq; viribus irritans cauſa, quaquauerſum per cerebrum diffuſa, æqualiter, eodemq; tempore anteriores cum poſterioribus partibus, dextras cum ſiniſtris, immò fortè etiam ipſum cerebellum, adeò vehementer conuellit, vt, indè animale liquidum ſimul, & æqualiter in omnes contranitentes muſculos validè expreſſum, poſt breuiſſimas artuum contorſiones, vniuerſum corpus tenſum, rigi-

Qua ratione huiuſmodi tranſitus fiat.

dum

dum, atq; immobile reddat. Hæc autem, poſterior epilepſiæ differentia, ea præſertim exiſtit, quæ ſi plùs iuſtò perſeueret, frequentèr in apoplexiam tranſiens, ſubitum vitæ diſcrimen ſolet afferre: quia ſcilicet, non ſolùm vaſa cerebri, ſi a lenta priùs ægritudine fuerint debilitata, et in varices dilatata, ex illo forti, & vniuerſali nixu conuulſionis, ac ſtrangulationis, ſanguinem prementis, atque intercipientis, & renixu eiuſdem contenti ſanguinis, mole, & acie ſuâ extrorſum vrgentis, ſæpè diſſiliunt; ſed, vel maximè, quia idem ſanguis, propter inæqualem ſuarum partium indolem, vno in loco volatili oleoſo ſpiritu expers, viſcidulus ex mora concreſcit; alio autem fluxilior, & acrior, ſuos extra limites, per glandularum orificia, neruorumque tubulos exprimitur: propterea, quanquàm ipſa denique conuulſio deficiat, attamen, perturbatâ iam ſpirituum materie, & in alienam naturam conuerſâ, ijſdemq; cerebri, neruorumq; vijs, quà dilatatis, ac diſciſſis, quà compreſſis, & obſtructis; fortiſſima inducitur apoplexia, quæ plerunque ſubitam mortem accerſit.

V. Tandem ignotum illud virus, quod in aere, ac ſanguine ſuperiùs notauimus, poteſt in ipſos animales ſpiritus deriuari, eundemque lethalem, ac repentinum effectum producere; vt in peſte, & venenis, infuſis, vel ingenitis frequenter offendimus.

De

De cauſis ſubitaneæ mortis ex parte ſolidorum maioris vſus, & primò ex parte inſtrumentorum reſpirationi famulantium.

CAPVT IX.

FLuidorum vitijs iàm explicatis, ad ea ſolidorum mala progredimur, quæ ſunt mortalis huius exitus principia; illud iterum, iterumque monentes, quòd vtriuſque ordinis cauſæ mutuam ſibi opem, ad ſubitum inferendum interitum, neceſſariò præbent; vt pròindè non inuenias vitium ſolidorum, repentè aptum occidere, quod motui ſaltem liquidorum non officiat; & viciſſim fluidorum vitium lethale abſque ſolidorum læſione.

Solida, & liquida mutuo concurſu mortem inferunt improuiſam.

II. Sed ad mortiferas cauſas, ex ipſis ſolidis ortas, propiùs acceſſuri, illud etiam accuratè aduertendum, ſolida maioris vſus duabus conditionibus naturalitèr inſtructa eſſe oportere, vt ad vitæ conſeruationem conſpirent, nimirùm, vt ſint integra, ſeù organicâ naturali ſtructurâ donentur; deindè, vt in alterno conſtrictionis, ac diſtenſionis motu perpetuò verſentur. Quidquid propterea ſtru-

Ex parte ſolidorum maioris vſus, quomodo ſubitæ mors.

ĉturam, vel motum prædiĉtarũ partium maximè, ocyſſimè, & pertinacitèr lædet, mortem quoquè celerrimam, quam ſubitam dicunt, poterit inferre.

III. Sequentes itaquè præfatam initio ſolidorum diſtinĉtionem, aſſerimus primò, ex parte inſtrumentorum, reſpirationi inſeruientium, animalia repentè poſſe interire, ſi aſpera arteria, eiuſque bronchia obſtruĉta, conuulſa, vel compreſſa, citiſſimè, ac penitus iter aeri per pulmones intercludant, vt in laqueo ſuſpenſis paſſim animaduertitur, vel in ijs, quibus ſolidum corpus inter deglutiendum laryngis foramen occludat, vel pus, ruptâ vomicâ, vel aqua in demerſis, per bronchia, loco aeris diffuſa, non reuomantur; vel ſerum, aut ſanguis in repentino peĉtoris hydrope pulmones, quominùs ab aere impleri poſſint, ſubitò impediat. Tanta enim eſt hominibus ſpiritus neceſſitas, vt ad rem ſcripſit (a) Hippocrates, *vt ſiquidèm omnibus alijs abſtineat homo, neque cibum ſumat, neque potum, poſſit tamèn plures dies ducere. Si cui verò ſpiritus in corpus intercipiatur, vel exigua diei parte pereundum ſit.*

Varia tracheæ, & bronchiorum mala repentè interficiunt

(a) lib. de flat. n. 6.

IV. Deindè, ſi omnia ſimul inſpirationis, atque expirationis inſtrumenta ſuis ab officijs citò, ac pertinacitèr vacauerint, ob eundem impeditum aeri alternum intrà pulmones ingreſſum, atquè egreſſum, illicò extremi fati

dies

dies eſt in procinctu; ob quam ſanè rationem ſeruus ille barbarus apud (b) Galenum, coacto ſpontè ſpiritu, citam ſibi mortem conſciuiſſe, fertur; cuius profectò voluntarij, ſi verus eſt, effectus, multæ etiàm morboſæ, ex neceſſitate operantes, numerantur cauſæ, quæ ſcilicet aptæ ſunt diaphragmatis, ſterni, coſtarumque ſtructuram, continuitatem, vel motum ita firmitèr lædere, vt alternè ſupra pulmones concidere, vel à pulmonibus recedere nequeant. Ita magna e. g. vulnera, quæ vtrunq; thoracis latus, ſeptumque ſimul tranſuerſum confodiunt, ſi aperta detinerentur, celerrimam mortem poſſent accerſire: aer enim, per dehiſcentia vulnera ingrediens, & forinſecus pulmones premens, æquilibraretur cum aere, qui per tracheam intrà pulmones labitur, ipſoſque pulmones, veluti quandam immobilem ſtateram, cum totius circulantis ſanguinis mora, vitæque pernicie, ſuſpenderet, ac libraret; & ſic de quacunque aliâ conſimili prædictorum læſione organorum, reſpirationi famulantium, paralyſi nempe, aut conuulſione (dummodò ſubita, magna, ac pertinax fuerit) erit ſentiendum.

Spiritus ſponte cohibitus mortis cauſa apud Galenum.

(b) 2. de Mot. muſcul. cap. 6.

Huius effectus cauſæ exponuntur.

Quænam thoracis vulnera, externum cùm interno pulmonum aerem æquilibrando, lethalia.

De cauſis improuiſarum mortium ex parte cordis, & magnorum vaſorum.

CAPVT X.

PRoximè dicendum venit de cordis, magnorumq; ſanguiferorum vitijs, homines celerrimè interimentibus; & quanquam omnia, quotquot dari poſſunt, ad id vnicè colliment, vt cordis motum penitus tollant, & lethiferam ſyncopem inducant; nihilominus tamen, cum ad vitæ neceſſitatem, ex parte cordis, tria conſiderari debeant; primò congrua ſtructura tàm cordis, quàm magnorum vaſorum; ſecundò viarum libertas; tertiò vis mouens, quam facultatem pulſiuam dicunt; certè ex vnoquoque fonte maximi oriri poſſunt morbi, qui confertim perimant.

Tria ex parte cordis, & vaſorum ad vitam neceſſaria.

II. Primò, quòd attinet ad ſtructuram, cum ad eam conſtituendam integritas, & continuitas fibrarum, villorum, & membranarum potiſſimùm exigatur; quotieſcunque aut inflicto vulnere, aut lentâ exeſione, in aneurysmatibus, eò tandèm peruenitur, vt continuitas parietum cordis, & magnorum ſanguiferorum auferatur, illicò, proſiliente vberrimè ſanguine, mors vrget, vt hiſtoria V. eo-

rum, qui hâc temporum conſtitutione repentè interierunt, publico patuit in theatro.

III. Quòd verò ſpectat ad viarum libertatem, quæcunque cauſa venam cauam, vel pulmonicam, & aortam, aut arterias carotides eouſque conſtantiſſimè, atque integrè poteſt conuellere, comprimere, vel obſtruere, vt ſanguis ad auriculas, & ventriculos perueniꝛe, aut ab auriculis, & ventriculis in maiores arteriarum ramos, atq; in cerebrum fluere prohibeatur, ſubitum minitari poteſt interitum, vt de magnis ſanguiferorum polypis, ac de tumoribus, vel oſſibus, maiora vaſa comprimentibus, vel obſtruentibus, memorant Obſeruatores.

Cordis vaſorūq; conuulſio, compreſſio, & obſtructio, mortis cauſæ.

IV. Denique, quia vis mouens cor non ſolùm pendet a congrua fibrarum ſtructura, ſed etiã a fluidis nerueo, et ſanguineo, idcirco labefactari poteſt, vt hominem celerrimè interficiat, ſi vtrunque liquidorum contumaciter deficiat; (vndè ſyncope ex cordis, & arteriarum paralyſi) aut quoduis aliud lethale vitium contrahat, quod ſanè accidit non in peſte ſolùm, ſed vbi os ventriculi, vel ipſum etiàm cor a vermibus mordetur, vt proindè (a) Trallianus, (b) Meſue, & (c) Schenchius referant, aliquos ex huiuſmodi cauſis repentè deceſſiſſe. Vermes enim cuiuſdam ſpeciei, non erodendo duntaxàt, ſed veneficum fortè liquidum ſanguini, ac fluido animali penitus hoſtile, vul-

Vis mouens cor a fluidorum defectu, & vitio lethaliter labefactatur.

Oris ventriculi, & cordis morſus à vermibus.

a Lib. 7. cap. 11.
b De ægrit. cord cap. 1.
c Lib. 2. obſ. 194.

Cur lethalis.

vulneribus inſpergendo, interimere ſolent. Quod ſanè adeò ex antedictis per ſe clarum eſt, vt ſummatìm indicaſſe ſatis fore duxerimus. Illud ſolummodò memorandum hîc arbitramur, cordis, magnorumque vaſorum motum diuidi in ſyſtolem, ac diaſtolem; & licèt alter duntaxàt ex ijs motibus ſit agens, vterque tamen ad vitam eſt neceſſarius: idcircò fieri poteſt, vt æger repentè moriatur, tùm ſi cor alternè conſtringi non poſſit (quod vel eneruatâ penitùs ſtructurâ, vel prædictorum maximo vitio liquidorum, ſolet contingere) tùm ſi alternè dilatari nequeat, quod, vel pertinaci eiuſdem ſpaſmo, vel ex cauſis illud validiſſimè comprimentibus, contractione nempe, vel tumore cordis, pericardij, aut adiacentium partium, facilè oriretur. Sic olim vidimus, inflicto vehementèr pugno ſub cartilagine mucronata, vitæ nodum ex tempore ſolutum; nimirùm quòd eò loci vnà conueniunt, validèque per nerueam, ac tendineam cohæſionem iunguntur ſiniſtrum ventriculi orificium, diaphragmatis centrum, arteria magna, vena caua, & pericardium; excitatâ idcircò repentè, ob fortem percuſſionis vim, prædictarum ſimul omnium partium conuulſione, ſubitò pariter, apud imbecillem alioqui hominem, tùm reſpiratio, cùm ſanguinis motus lethaliter potuit ſubſiſtere. Sic[(a)] Raſis affirmat, repentinas mortes ex cordis apoſte-

Syſtole, & diaſtole cordis &c. vtraq. ad vitam neceſſaria.

Ex inflicto ſub xiphoide pugno, ob mirabilem partium cohæſionem ſubita mors.

a lib. 7. cont. cap. I.

ſtematibus euenire. Quamobrem, *&* *cordis dolor*, vt in coacis ſcripſit [a] Hippocrates, *ſeniori ſæpius conſueſcens, repentinam mortem ſignificat.* Præcordiorum enim conuulſio, ſi pertinax fuerit, atque per id temporis ſanguis, qui intercurrere deberet, neceſſariam fluxilitatem, et craſim amitteret, (vt de cerebri conuulſionibus diximus) etiamſi poſtea ſpaſmus ille ceſſaret, non ideo tamen cruor ſublatæ reſiſtentiæ obſecundaret, curſumque ſuum repeteret; idcircò ſubitam necem facillimè induceret. Interim verò, indicatas alibi cauſas omninò veneficas, ex ventriculo, vel alio quouis viſcere deriuatas, conſultò tacemus.

a lib. 3. ſect. 2. n. 17.

Vide latiùs tractatam de cordis dolore materiem cap. xix. n. 2.

V. Sed, cum ſtudium detegendæ veritatis nihil nos vel præterire, vel diſſimulare patiatur, aduertendum, iſtiuſmodi veneficos ſuccos, motum cordis ſubitò eneruantes, intrà noſtra corpora cumulari, non vitio duntaxat fermentorum, animi pathematum, aliarumque etiam cauſarum, a cibis, potibus, atque aere deductarum; ſed interdum (vt reticeam quæ palàm venena dicuntur) culpa *arcanorum*, vt iactant, remediorum, per quæ ignauum vulgus magnos morbos profligatum iri confidit. Quanquam enim in vnaquaque Ciuitate, iuſtiſſimis conſtitutâ legibus, pſeudo-chymici, & agyrtæ, ne medicinam faciant, ſemper vetentur, & tamen ſemper retineantur; ſanè accidit non rarò, vt aliquis, ſiue lue venerea, ſiue hy-

po-

pochondriorum ægritudine vexatus, poſtquam rectam medendi viam, ob mali contumaciam, vel ſuos ob errores, prorſus inutilem expertus eſt, ijs tandem agyrtis, celerem ſalutem perfrictâ fronte pollicentibus, facilè credat. At, cum miſer homo, antimoniale, mercuriale, aliudue huius farinæ medicamentum acceperit, proprio (vtinam pœnitentiâ delendo) diſcit experimento, ſe non ad ſalutem, ſed ad necem pſeudo-medicis vſum fuiſſe. Etenim, huiuſmodi remedia, ſi malè parata fuerint, veneni naturam induunt; ſi verò extra doſim, aut ſine methodo valetudinarijs corporibus propinentur, variâ ſubinde cum prauis hypochondriorum ſuccis initâ miſcelâ, & fœdere, in toxicum conuertuntur, & hominem repentè plerunque perimunt. Quod ſanè vbique locorum, ſed in Romana maximè Ciuitate, vſu venire dolendum, in qua multos proinde vidimus, ſumptis, per aliquot dies, huiuſmodi *arcanis*, tandem ſtomachi, ac præcordiorum doloribus correptos, citiſſimè ſublatos fuiſſe. Vndè (a) Brunonianis vocibus exclamare compellimur. O deplorandam Magiſtratuum lenitatem, quâ impunè de corio humano ludere conceſſum, quâ datur ita temerè ſæuire in humana viſcera! O inexcuſabilem diſſimulationem!

Morſ ex Agyrtarum arcanis.

a In lex. Med. verb. agyrt.

De

De cauſis improuiſarum mortium ex parte cerebri, & neruorum.

CAPVT XI.

QVanquàm ex antedictis de vitio ſanguinis, & liquidi neruorum abundè colligi poſſit, quales cauſæ ex parte cerebri, & neruorum, ad ſubitum producendum interitum, concurrant: ne tamen hæc noſtra elucubratio alicubi manca videatur, præcipuo capite perſtringimus eas cauſas, quæ cerebri, tanquàm ſolidæ partis, culpâ, homines citiſſimè de medio tollere poſſunt.

Tria in Cerebro, meningibus, & neruis ad vitam neceſſaria; & qualia.

II. Cum verò, vt ſuperiùs de corde monuimus, tria quoque in cerebro, ſuiſque membranis, ac neruis, ad vitam ſummoperè neceſſaria, conſiderari debeant; ſcilicet primò congrua ſtructura; ſecundò viarum libertas; tertiò motus alternus membranarum, & corticis eiuſdem: ſanè ex maxima, conſtantique prædictorum læſione, citiſſima mors, ſub ſpecie fortis apoplexiæ, poteſt accidere; mutuò ſcilicèt inter ſe conſpirantibus prædictis vitijs; ita vt maxima ſtructuræ læſio alternum motum, vaſorumque libertatem tollat; quemadmodùm ceſſatio motus ſupponit, vel infert impedimentum viarum; deni-

què maximum viarum impedimentum ſtatim naturalem cerebro motum aufert, & aliquale ſtructuræ vitium inducit.

III. Primò itaque, ſi capitis, ac cerebri ſtructuram ſpectemus, quotieſcunque eadem ob magnum, profundumque vulnus, vel contritionem ita vitietur, vt inde tollatur membranarum motus, viarum, & fluidorum continuitas, ad ſpirituum præſertim animalium, vſque in præcordia, deſcenſum, illicò animal corruit, ac moritur,

Spirituum deſcenſus ad præcordia inhibitus rep: mortis cauſa.

IV. Neque ſolùm ex magna cranij, cerebrique dedolatione, aut contritione, quæ contentis partibus motum, & vaſis continuitatem auferat, homines breuì moriuntur; ſed interdùm ex leuibus quantumuis creditis capitis contuſionibus, & concuſſionibus, ob occultam vaſorum rupturam, cum ægri maximè conualuiſſe videntur, tunc ſubitò pereunt, rigore correpti. Ichor enìm, aut ſanies intrà membranarum, aut cerebri cuniculos colligi ſolet, acerrimamque, & planè veneficam, ex mora indolem nanciſci, ob quam vniuerſa cerebri, ac neruorum æconomia ſubuertitur; nimirùm, criſpatis, aut ſyderatis neruis, & ruptis quandoque ſanguiferis, vitale illud commercium cerebri cum corde, & cordis cum cerebro e veſtigio intercipitur. Ita (a) Magnenus narrat, nonnullos ſternutantes, agitato violenter capite, diſruptiſque eo impetu menin-

Magna capitis leſio, & parua interdum æquè lethifera.

a Exerc. 8. de Tabac.

Quomodo ex ſternutatione, mors ſubita.

ningum vaſis, ſubitò interijſſe. Quod ſanè à (a) Famiano Strada exemplo piſtoris ſuburrani confirmatur, qui, cum tèr, ac vicies ſternuiſſet, vigeſimo quarto ſternutamento animam efflauit. Qua de cauſa, nempe ob vitæ periculum, eueniſſe putat (b) Sigonius, (quanquam à Famiano redargutus) vt, conſueto iam diù more, ſalutem ſternuentibus a Deo præcemur; ſcilicet, quòd multi tempore D. Gregorij Magni, cum ſternutarent, repentè ſpiritum emittebant.

a lib. 3. prælect. 4. cui titul. cur ſternuentes ſalutentur.

Ex Famiano Strada exemplum.

b lib. 1. de regn. Ital.

Mos præcandi ſalutem ſternuentibus vnde.

V. Ab internis quoque cauſis lentæ in cerebro congeſtiones fieri ſolent, quæ poſtquàm diù ægros, nunc hemicraniâ, & ſopore, nunc mærore, & epilepſiâ, iuxta varium preſſionis momentum, variamue interceptorum ſuccorum indolem, diuexarunt; denique, fortiſſimâ inductâ apoplexiâ, repentè iugulant.

Lentæ in cerebro congeſtiones tandem repentè iugulant.

VI. Nouimus Equitem Commendatarium ex familia de Puteo, qui floridioribus annis hemicraniâ, atque hæmorrhoidibus obnoxius, poſt quinquageſimum ætatis ſuæ annum incertis animi motibus, mœrore præſertim, exagitari cæpit, & paulatim ferè ad triennium ſuppreſſis identidem mariſcis, iugi grauatiuo circa tempus ſiniſtrum dolore infixo, varias vices ex medentium auxilijs expertus fuit. Verùm, cum ex Lauretana Domo rediret, (præcedente grauiore ſincipitis dolore, ad ſi-

Hiſtoria mirabili confirmatur.

niſtrum oculum protenſo, vnà cum animi luctu) Fulginei repentè in leuem apoplexiam incidit, facie ſubpallidâ, tumentibus palpebris, reſpiratione liberâ, niſi illam ſicca tuſſis frequenter interturbaſſet, quibus febricula per aliquot dies acceſſit; a quo ſanè paroxyſmo, propter opportunam opem eidem præſtitam a Clariſſimo Phyſico Nuccarino, antiquæ probitatis Viro, eoque nomine mihi coniunctiſſimo, vindicatus fuit. Romam deinde repetens occurrit nobis cum ſiccâ tuſſi, meticuloſior, taciturnus, obliuioſus; quinimò decurſu autumni, & hyemis 1694. recurrentibus ſemel, vel bis in vnoquoque menſe apoplecticis inſultibus, infelicem planè vitam duxit. Tandem die 26. Ianuarij 1695. cum ſe meliùs habere videretur, fortiſſimâ correptus ſyderatione, ſubitò interijt. In cuius cadauere præcipuum fuit obſeruare in poſteriori hepatis parte, quâ diaphragmati adnectitur, tumorem folliculatum, æruginosâ veluti argillâ plenum. Vndè ſeptum tranſuerſum eo loci ſubrufam coloris labem contraxerat; atque indè ſiccam tuſſim, quâ æger tenebatur, profectam exiſtimauimus. In Cerebro autem omnia piæ matris ſanguifera, ac lymphatica vaſa penè in varices abierant. In ventriculis copioſa ſeroſitas continebatur. Sed malorum ſumma latebat ſub dextera parte oſſis frontis; vbi dura, & pia

Tuſſis ſicca ex diaphragmatis labe ab hepate contracta.

Lymphatica Piæ matris varicoſa.

pia mater in multam craſſitiem euaſerant, & finitimus cerebri cortex concreuerat in crudum abſceſſum ſubſtantiæ ferè polypeæ, & magnitudinis æqualis illi pomo, quod appium redolens appellatur. Interim profundior cerebri cortex, eiuſque medullæ pars, quæ tumori ſubſternebatur, adeò diffluebat, vt puris craſim æmularetur.

Ingens abſceſſus polypeus meningum et corticis cerebri.

VII. Hoc ſanè extiſpicium non tantùm admirationem excitat, propter ipſam tumoris in cerebro collecti conditionem, quantùm propter ſitum; vt, cum æger de grauatiuo ſincipitis, & oculi ſiniſtri dolore perpetuò quereretur, morbi cauſa in dextero meningum, cerebrique latere inuenta fuerit. De cuius phænomeni ratione plura differemus in ſcholio diſſectionis cadaueris Illuſtriſſimi Præſulis Spadæ.

Doloris ſincipitis et oculi ſiniſtri in oppoſita parte deliteſcens cauſa.

VIII. Nouimus item Eminentiſſimum Sacchettum noſtræ, ac doctiſſimi iuxta, atque humaniſſimi Ioh: Trulli curæ traditum, ſimili congeſtione laboraſſe, cuius breuem tùm hiſtoriæ, cùm extiſpicij deſcriptionem, a nobis exhibitam diligentiſs. (a) Pacchiono (Iuueni virtutis, & ingenij meritis mihi iucundiſſimo) hùc congruè transferemus. Vir igitur Eminentiſſimus ſexagenario maior, a ſuppreſſa podagrâ melancholicus, immemor, atque epilepticus euaſerat; ſedulâ tamen curandi methodo, præſertim vini abſtinentiâ, hinc

a Quam inſeruit ſuæ diſſertationi epiſt. de gland. et lymph: mening.

hinc ſex ſupra annos vixerat; Tandem repentè ſublato, in eius dextera corticali cerebri parte versùs occiput, inſignis hydatis, oui columbini molem adæquans, inuenta eſt, laxa, & lacera, quæ conſtrui videbatur ex ipſamet pia meninge, ſuis potiſſimùm dilatatis, ſciſſiſque lymphaticis, interceptoque liquido. Quod ſanè, vel nudis occurrebat oculis ex fluido intus contento. Erat enim lympha partim ſubtilis, & flaua, partim in craſſam veluti gelatinam conuerſa. Vbi, quod mirabiliùs apparuit, id certè fuit, vt iſtius folliculi baſis, cortex nempè cerebri, ad talem reſiſtentem conſiſtentiam deuenerit, quæ planè ſcirrhoſa videretur.

Hydatis inſignis ſupra cerebrum.

IX. Ex his verò duobus exemplis ſatis patet, obſtructis paulatim ſanguiferis, ac lymphaticis, poſſe in cerebro congeri tumores, intercipientes liquida, maximopere viſcoſa, ſimulque acria, vel quouis alio modo capiti, & neruis hoſtilia, quæ, ruptis tandem alicubi repagulis, per proxima vaſa diffluant, & quaquauerſum ſubitò diffuſa, tùm animalium ſpirituum craſim penitùs inuertant, tùm eorundem vias intercludant, & meningum, minimumq; cerebri motum, vnà cum vita penitùs tollant.

Quid ex adductis hiſtorijs deducatur.

X. Secundò, quanquam de viarum libertate ſatis dicat, qui de ſtructuræ vitio agit; adhuc tamen monendum cenſemus, aliquando,

do, etiamſi vaſorum in cerebro ſtructura nuſquam appareat vitiata, fieri poſſe, vt celerrimè mors inuadat, ratione ſolius repentinæ totalis preſſionis, & obſtructionis vaſorum inferentium, ac referentium, nec non minimarum glandularum cerebri, ac cerebelli, quod præſertim obeſis interdum accidere videmus, in quibus ob celerrimam ſanguinis ſtagnationem non modò ſubita vaſorum obſtructio, ſed ſubita quoque paralyſis membranarum, ſinuum, totiuſque cerebri corticis proficiſcitur, cuius exemplum dabimus hiſt. 1. illorum, qui hoc anno repentè interierunt, de quibus etiam habitus eſt ſermo ſuperiùs cap. VII.

Obeſis repentina totalis vaſorum intra cranium obſtructio, facilis.

XI. Facit pariter ad viarum interceptionem quidquid neruos, qui ad præcordia, & ad meninges feruntur, ita comprimere poteſt, vt animalium ſpirituum ad eas partes curſum penitùs intercludat. Ita mulierem, quam aphonia, & brachij paralyſis diù detinuerat, repentè mortuam aperuimus, in qua nihil conſpicuum inuentum fuit, præter ſcirrhoſam glandulam, quæ ſub cerebello, ad internum principium ſpinalis medullæ, prædictos neruos validiſſimè compreſſerat. Quid non etiam ijdem nerui extra cranium obſtructi, aut compreſſi, poſt aliquas præcordiorum paſſiones illatas, repentinam mortem inferre valent, quamuis nulla ſenſibi-

Neruorum ad præcordia, & meninges tendentium cõpreſſio mortifera.

bilis cauſa in ipſis cadaueribus poſtmodum inueniatur? Conſtat enim per diligentiſſimum (a) Valſaluam, cordis neruos ad iugulum canis arctè conſtrictos, & illicò ſolutos, adeò in ſtructura inſenſibili labefactari, vt canis intrà aliquot dies, eodem modo, ac ſi nerui illi amputati eſſent, indè moriatur, licèt ijdem rurſum inſpecti, in ſe nullum ſenſibilis læſionis veſtigium oſtendant. Quod ſanè multò faciliùs poteſt contingere, ſi ſanguis, per cor deuoluendus, ob minorem, quàm par eſt, fluxilitatem, ac volatilitatem, motui renitatur, quod hiſce in caſibus plerunque contingit,

a De auris part. vſu cap. 5.

Nobile Valſaluæ experimentum.

XII. Poſtremò, membranarum, & cerebri motus, vt de corde diximus, tolli poteſt, vel ob recens inductum ſtructuræ vitium, quod ex magnis vulneribus, magnâue oſſis depreſſione accidit; vel ob repentinam meningum, totiuſque neruoſi generis paralyſim, quæ ex narcoticis, alijſque cerebrum afficientibus venenis oritur; vel ſi præhendat fortis, & pertinax conuulſio, quæ, omnia cerebri vaſa ſtrangulando, curſum ſanguinis, lymphæ, ac ſpirituum illicò, & pertinaciter intercipiat; vt contingit in mortiferis epilepſijs, ac potiſſimùm in magnis, ac ſubitis animi pathematibus, de quibus egimus cap. VII. quæque in ipſo ſtatim cerebro vires ſuas lethaliter interdum exercent. Etenim, cum

Meningum, & cerebri motus multipliciter ablatus.

Animi paſſiones cur lethales.

cum huiuſmodi animorum affectiones, per externos ſenſus a cerebro ſuſcipiantur, ſi viſcus hoc naturâ, morbo, vel ætate languidulum, ſimulque fluidum, acie, ac mole intrà cerebri vaſa redundans, inueniatur, facilè, propter ſubitam vaſorum omnium ſtrangulationem, epilepticam apoplexiam inducunt, hominemque ex tempore tollunt; cuius profectò rei euidens ante plures annos habuimus experimentum in Optimate quodam ſene, ac valetudinario, qui, dum tranquillè alioquin cœnaret, improuisò accipiens nuncium de aduentu ſibi neque grato, neque honorifico conſanguinei ſui, repentina ſyderatione ſublatus eſt. In huius verò diſſecti cadaueris cerebro vaſa vndique tumida ex intercepto, propter ſubitum animi pathema, ſanguinis, lymphæque curſu, indeque cauitates tùm ſulcorum, cùm ventriculorum vſque ad ſpinalem medullam, exundante ſero, repletæ occurrerunt.

Exemplo res illuſtratur.

XIII. Ad eundem poſtremò cenſum ſpaſmodicarum paſſionum cerebri, & neruorum ſplanchnicorum referri poſſunt dolores immanes, qui ex artuum, ſphacelo correptorum, amputatione oriuntur, ſi eâ, quâ nondum mortui ſunt, parte (præſertim ſi debiles fuerint) reſecentur; de quibus apud (a) Hipp. ſcriptum legimus, *Magnum periculum eſt, ne præ dolore in animi deliquium incidant.*

Artuum ſphacelatorum amputationes interdum ſubitæ mortis cauſa ex Hip.

a lib. de artic. n. 8.

Talia verò animi deliquia multos iam e veſtigio peremerunt.

XIV. Hæc de ſubitanearum mortium cauſis attuliſſe ſatis duximus, ne liber in magnum volumen euaderet. Qui ad curioſitatem explendam longiorem exemplorum ſeriem petierit, penum habebit paratam inter veteres quidem in vna Dominici Tirilli Tractatione de cauſis repentinæ mortis, qui ſanè Auctor fuit cùm rebus philoſophicis, tùm Medicis (vt temporibus illis) ſatis eruditus. Inter noſtros verò in miſcellaneis naturæ Curioſorum Germaniæ, in Boneti ſepulcreto, & medicina ſeptentrionali, alijſque compilatorum libris, qui priſcorum, recentiorumque obſeruationes breui, & concinnâ methodo ad nos traduxerunt.

Tirillus inter priſcos egit de mortibus repentinis.

* *
*

Su-

Subitanei morbi hactenus expoſiti ad tria capita rediguntur, ad Suffocationem, ad Syncopem, atque ad Apoplexiam, quæ et ſimul plerunque concurrunt.

CAPVT XII.

VT conſulamus ijs, quos facilè tædet multitudinis idearum, quæ veniunt concipiendæ, ad intelligendas poſſibiles ſubitanearum mortium cauſas, earundemque operandi modos, opportunum cenſemus hoc loco tribus tantùm malorum ſpeciebus vniuerſam hanc, penèque immenſam rem ſolertèr complecti, quæ quidèm ſpecies ſub genere morbi attoniti, & ſenſuum, reſpirationis, pulſuſque officia plùs, minùſue tollentis comprehenduntur. Cum enim repentinæ mortes ex certis tantummodo repentinis morbis oriantur, horum ſanè interimere potentes ſunt.

Sub genere morbi attoniti tota res iſta cōprehenditur.

II. Primò quidèm, morbi omnes, qui, ex aeris vitijs, aut læſionibus inſtrumentorum, reſpirationi inſeruientium, producti, con-

feſtìm interficiunt; id ſanè faciunt, quia vitam alterno aeris, & illius, quod in aere natat, corporis pabulo defraudant, ac proinde ad præcipitem ſuffocationem, aut præfocationem tutò referri debent.

Aer ſanguinem fæcundat.

III. Cum verò aer reciprocâ inſpirationis, atque expirationis lege, ſanguinem obſcuro, ac penè ignoto mouente fæcundet, eundemque clarâ nobis pulſione per venam pulmonicam versùs læuum cordis ventriculum vrgeat; idcircò, prohibitâ reſpiratione, ſtatim vniuerſa ſiſtitur circulatio, indèque cor, & cerebrum, proprijs motibus deſtituta, neceſſariò in ſyncopem, atque apoplexiam incurrunt.

Prohibita reſpiratione, quomodo cor, & cerebrum lædantur.

IV. Secundò, morbi omnes, ex ſanguinis, aut cordis, magnorumque ſanguiferorum vitio exorti, ſi ægros ex tempore interimant, id moliuntur, quia alternum cordi motum celeritèr auferunt, ac propterea ſyncopem inducunt, ex qua facilè eſt concipere, quomodo cùm cerebri, tùm pulmonum motus continuò ſiſtatur, ſeu quomodo apoplexia, & ſuffocatio ex neceſſitate ſuccedant.

Corde etc. affecto (in ijs ſcilt. qui ſubitò moriũtur) cur cerebri et pulmonum motus ſiſtantur.

V. Poſtremò, maxima illa ſpirituum animalium, & cerebri mala, quæ ſubitam necem accerſire poſſe probauimus, non aliò tendunt, quàm vt motum, ac ſenſum internis viſceribus, externiſque organis, & artubus non illicò ſolùm, ſed omninò tollant, ſeu fortiſſimas apoplexias inducant. At ve-

Cerebro læſo, idē cordi et pulmonibus accidit.

verò, poſitis huiuſmodi apoplexijs, e veſtigio motus cordis, atque pulmonum extinguitur, ac proinde ſyncope, & ſuffocatio neceſſariò ſuboriuntur.

VI. Sed non ipſa ſolùm infelix prædictorum trium ſucceſſio malorum; quin lethifera etiam eorundem complicatio vtplurimùm, tanquam ſubitarum mortium cauſa, vno, eodemque tempore concurrit, tunc præcipuè, cum ab interno, fluidoque principio ijdem morbi dependent. Non enim humoralis cauſa, quæ, cum mouetur, e. g. potens eſt in cerebro inducere conuulſionem, aut paralyſim eorum neruorum, qui ad viſcera maioris vſus feruntur, hominem ſubitò interimeret, niſi per eadem viſcera cum ſanguine diffuſa, in corde ſyncopem, in pulmonibus præfocationem, in cerebro apoplexiam eodem ferè momento temporis plerunque machinaretur: Hoc ſanè præcipuè apparebit ex ijs, quæ in obſeruationibus trademus. Magna ſiquidem vitia fluidorum, ſtatim cum ſolidis partibus communicantur, & viciſſim ſolida, magnoperè labefactata, fluidas partes diù incolumes ſupereſſe non ſinunt. Vndè ſcitè, prudenterque aiebat (a) Hippocrates, *Conſenſus vnus, conſpiratio vna, conſentientia omnia*. Quod certè non pro ſeruandâ ſolùm, ſed pro deſtruendâ animalium œconomiâ intelligendum eſſe putamus.

Magna liquidorum vitia ſolidis exitialia, & contra.

a de alim. n. 4.

Re-

Recenſitæ Cauſæ ſubitanearum mortium inuincibiles, aut vincibiles exiſtunt.

CAPVT XIII.

QVemadmodum ſæpè factum eſt, vt morbi, qui ad ſuffocationem, ad ſyncopem, vel ad apoplexiam referuntur, hominem inopinatò occiderint; ità non dubitamus, quin aliquis ſuffocatus, aut præfocatus, ſyncope grauiſſimâ, vel fortiſſimâ apoplexiâ correptus; etiamſi pro mortuo habeatur, ac prædicetur; ad vitæ tamen officia, naturali interdum viâ, redire poſſit. Quare inter morbos, inopinatam ſubitamque mortem inducere potentes, alij penitùs inuincibiles, alij verò, vel ipſo negligentiæ, ac temporis beneficio, vel medicamentorum ope, vincibiles ſint oportet.

Præfocati etc. ad vitam naturaliter quãdoquè reſtituuntur.

Subitæ mortis cauſæ non omnes inuincibiles.

II. Inuincibiles, hoc eſt omninò inſuperabiles, ac verè, ſubitòque interimentes, ſunt omnes morbi, qui, ex inſigni aliquo intrà præcordia, cerebrum, vel abdomen ſanguifero vaſe, ſpontè, aut violenter diſrupto, originem habuerunt, quique ex diſciſsâ quomodolibet in iugulo, vel in artubus arteriâ, per quam vniuerſus ſanguis iam effluxerit, dependent.

Inuincibiles quæ.

In-

III. Inuincibiles quoque ſunt, qui ex ablata continuatione cerebri cum neruis, præſertim cum ſciſſio neruorum iungitur vulneri, ac diſciſſioni arteriarum, & viſcerum. Vndè inter genera mortium expeditiſſimum æquè, ac certiſſimum illud eſt, à quo nemo vnquam euaſit, capitis nimirùm, vel trunci diſſectio; niſi per luſum excipere velimus illum, quem lepidiſſimus inter etruſcos Poetas fabulatur, medium enſe acutiſſimo diffiſſum, morte nondum cognitâ, quippe partibus adhuc hærentibus, arma tractare non deſtitiſſe.

(a) *Così colui del colpo non accorto*
Andaua combattendo, & era morto.

a Bern. in ſuo Poemat. ital. Orland. innam. lib. 2. cant. 24. ottau. 60.

IV. Inter ſubitaneos morbos, qui itidem ſunt inuincibiles, numeratur quoque fortis apoplexia, quæ decrepitis accidit ob concurſum duarum ſimul cauſarum, hebetudinem ſcilicèt ſolidorum ad circumpellendum, ac defectum partium oleoſo-volatilium, quæ ipſa ſolida, fluidaque mobilia reddunt.

Fortis ſenum apoplexia inuincibilis.

V. Simile de illa ſyncope iudicium ferendum erit, quæ ab inductis paulatìm eroſione, polypo, tuberculo, lapide, & conſimilibus, in corde, eiuſque vaſis, motum ſanguinis inhibentibus, proficiſcitur; de quibus aliqua etiam dicemus cap. XIX.

Syncope pariter, quæ ab eroſione etc. inducitur.

De-

In genere, quinam morbi inſuperabiles,

VI. Denique paucis concludendo, cauſæ inſuperabiles repentinæ mortis intrà vires naturæ, vel artis, ſunt omnes ij morbi, qui valent inducere integrum defectum ſanguinis, vel tollere continuitatem cerebri cum neruis, aut cordis, & inſignium ſanguiferorum cum cerebro, alijſque magni vſus viſceribus, aut aliæ huius generis maximæ affectiones, quas ſigillatìm piget enarrare.

Vincibiles a medentium Audacia, & naturæ vi, quinam.

VII. Vincibiles verò appellamus improviſarum mortium cauſas, quæ, etiamſi plerunque viæ ſint ad interitum, aliquando tamèn, vel extrà humanam ſpem, ipsâ curantium audaciâ, ſed non planè temeritate, imò ipſius, (quod frequentiùs accidit) intromouentis naturæ energiâ, mirabilitèr fugantur. Ad huiuſmodi autèm morbos ij præcipuè referuntur, qui à ſimplici, celeriterque facta obſtructione, preſſione, aut conuulſione inſtrumentorum, motui aeris, ſanguinis, ac liquidi animalis inſeruientium, dependent. Ita correptos apoplexiâ ex ſolo infarctu vaſorum, vt Timocratem in Helide, apud (a) Hippocratem, interdùm ſimplex curauit inedia, cuius beneficio, obſtructo cerebro, non ſolùm nihil additur; imò verò per validiorem inductam ſanguinis ſubtiliationem, & motum, aliquid perpetuò detrahitur. Ita hyſtericas, & præfocatas, mortuis quantumuìs adſcriptas, per ipſam, quæ necem intuliſſe viſa eſt, paro-

Apoplexiam per inædiam Curata apud Hippo.
a v. epid. hiſt. 2.

Rei ratio aſſignatur.

Hyſtericarum paroxyſmi cur ſola temporis vſura quandoq: ſuperentur.

roxyſmi diuturnitatem, aliquandò reuixiſſe comperimus; ſcilicet vſurâ temporis (cum cætera ſana ſunt) ſubtiliſſimum illud miaſma, quod intrà neruorum texturam interceptum, enormitèr conuellebat, ſensìm oleoſis halitibus læuigatum, ſubtiliatum, ac circumpulſum effluit, liberumque reddit corpus, quod mortali tenſione riguerat. Vndè prudens Medicus raró tàm abiectam de iſtiuſmodi improuisò mortuis habere debet ſpem, vt ſit omninò deſperatiſſimus: nimirùm boni Medici erit (dummodò internorum vaſorum rupturæ, aut contumaciſſimæ obſtructiones, preſſiones, aliæque prorsùs inuincibiles viſcerum, neruorumque affectiones abſuerint) ſubitò fateri, quàm maximus timor, quàm minima ſit ſpes, vt omnem abſque famæ ſuæ detrimento mouere lapidem, ægrumque, ſi adhuc viuit, ab orci faucibus poſſit eripere. Ita enim homo fit homini Deus, vt pulchrè aduertit [a] Tiraquellus, cum Medicus morti proximos, ac veluti adiudicatos, atque etiam quoſdam, qui mortui putabantur, reddidit ſanitati.

Medici ſpes his in caſibus qualis.

a De Nobil. cap. 31. n. 434, & 597.

De ſignis improuiſæ mortis, & primò de ſimulatis, ac ſuppoſitis, ſeù ſupplantatis mortibus.

CAPVT XIV.

QVoniàm hactenùs quales improuiſarum ſint cauſæ mortium oſtendimus, exemplaq; ex parte tùm fluidorum, cùm ſolidorum, de quibus dicere oportebat, ſubiecimus: iàm hinc, quibus ſignis non tàm præſens, quàm imminens, ac futurus inopinatus interitus ſit cognoſcendus, breuitèr inquiramus.

II. Principio itaquè non ſum ignarus, vaferrimos inueniri homines, qui, vt faciliùs ex commeritis euadant ſupplicijs, macerato priùs per inediam corpore, eique inducto per ſulphuris halitum ſquallore, iniectis itidem validis ad brachia vinculis, tandèmque, blando epoto narcotico, aut ſpontè parumpèr coacta reſpiratione, ſubitò mortuos ſe fingunt; quod, vt expeditiùs patrent, cuſtodem, amicum, vel ſeruum, quo ex pacto, & conuentu rem agant, ſibi adſciſcunt. Sed iſtos, planè irridendos, ac peiori deinceps pœna mulctandos, promptum eſt deprehendere, ſi eorundem denudata, atque excuſſa corpora, flagris, ferro, igneque, ſi opus eſt, tracten-

Fictorum mortuorum calliditas detegitur.

ctentur. Arterias enim, ſolutis vinculis, rurſùs in carpis micare; & reſpirationem, violentèr coactam, in libertatem redire ſentiemus. Quod Iudicum causâ monendum duximus, vt ſint poſthac, aduersùs huiuſmodi fallacias, cautiores.

III. Deindè improbi ſcelerum machinatores proprios ſæpè hoſtes, vel alios, lucri cauſa, quantumuis planè innoxios, veneno, ſtrangulatione, vel exili intrà præcordia vulnere perimunt; & mox ad veram necis cauſam occultandam, eoſdem in flumen, aut puteum demergunt, vel per ſcalam præcipites agunt; quò nimirùm ſponte, vel caſu mortui palam iudicentur. Nùnc, ſi quis particularia ſigna ad has, vel illas effictas, aut veras ſubitaneas neces detegendas, pro relationibus, præſertim in fori vſum, ſedulus atquè curioſus exoptet, adeat (a) Fortunat. Fidel., & Quæſtiones med. legal. Pauli Zacchiæ. Nos enim hîc cauſas, & ſigna potiſſimùm naturalium affectionum quærimus, non forenſes coniecturas.

a lib. 4. de relat. medicorum per totum.

Exponitur difficultas inueniendi certa ſigna, quibus dignoſcantur qui natura, non arte pſeudo-mortui occurrunt.

CAPVT XV.

ILla vtique nec præterire volumus, nec debemus, quibus non hominum docemur calliditatem, ſed vitia, dixerim, an ſuetos naturæ motus, quæ ſinit aliquandò, vt ij, qui nondùm mortui ſunt, pro talibus habeantur.

II. Profectò non ex aliorum duntaxàt hiſtorijs nobis innotuit, multos, qui deceſſiſſe credebantur, vel propè ſepulcra euigilaſſe; ſed noſtro etiàm experimento id ipſum comprobatum recordamur in Viro nobili, adhuc viuente, qui viginti ante annos, cum ei iuſta perſoluerentur in Templo, ad motuum, ſenſuumque munia omnium cum terrore magis, quàm admiratione rediuit. Meritò idcircò exclamat (a) Fabius -- *Vndè putatis inuentos tardos funerum apparatus? Vndè quòd exequias planctibus, ploratu, magnoque ſem-*

a Declamat. 8.

ſemper inquietamus vlulatu? quàm quòd vidimus frequenter poſt conclamata ſuprema redeuntes -- . Prudentèr igitur lege vetitum eſt quoſcunque mortuos, & eos præſertìm, qui repentè deceſſerunt, ſtatìm ſepelire.

III. Horret meminiſſe (a) Veſalium, neglectæ olìm Anatomes parentem, ad mulierem hyſtericam, quæ mortua credebatur, diſſecandam accerſitum, eò negligentiâ ſuâ fuiſſe perductum, vt vix alteram nouaculæ impreſſionem adegerit, cum illa motu, & clamore ſe uiuam oſtendit, quæ ſanè res Virum odioſum, ac deteſtabilem reddidit; idcircò nil priùs ſibi eſſe duxit, quàm ſe fugâ ſubtrahere. Sed ne ſic quidèm inteſtinum terrorem, ac carnificem, quo iudice, nemo nocens abſoluitur, fugere potuit; mæſtitiâ enim confectus non multò poſt, magno rei, et publicæ, & medicæ detrimento, interijt,

a Ex Parço lib. 23. cap. 46.
Turpis Veſalij calamitas.

IV. Difficultas autèm noſcendi illos, qui, etiamſi mortui nondùm ſint, mortui tamèn apparent, exindè oritur, quòd motus alternus aeris, ſanguinis, & ſucci neruorum per organa maioris vſus (in quo ſanè motu omnem vitæ rationem conſiſtere dictum eſt) noſtros aliquandò ſenſus propè fugit, vt ferè ſoli naturæ innoteſcat. Viciſſitudo nanque motionis pectoris, docente potiſſimùm (b) Galeno, tam minima eſſe poteſt, vt, dùm coſtæ, ad ſternum pertingentes, non mouentur, ſed

Cur pſeudomortui difficulter a mortuis diſtinguãtur.

b 8. De adminiſtr. anat., & 4. de loc. affect.
Illorum thoracis, & diaphragmatis motus, qualis.

ſolum diaphragmatis centrum tantiſper tretrepidat, inermes oculos plerunque fallat. Sanguis itidèm, (integris cæteroquin exiſtentibus vaſis, proprioque oleoſo-volatili ſale fluens) ob ſolam contractionem ſummarum venarum, & auricularum, nudamque cordis, quaſi dixerim, iectigationem, tacitè interdum per ventriculos vrgeri, & per arterias, vt paſsim per venas, adeò lenitèr deuolui poteſt, vt vitalis hic motus pulſum in ſolis carpis exploranti penitùs abſcondatur. Idem planè de neruorum liquido ſentiendum, quod, cum fluidiſſimum ſuapte natura ſit, exiguis adeò vndis per neruos præcordiorum nonnunquam agitari poteſt, vt reliquum illud minimum animalis vitæ igniculum, ferè nobis ignotum, conſeruet. Vt enim non omnia incorporea mentibus, ita nec ſemper ſenſibus omnia corporea manifeſtò patent; quibus ſanè factum eſt, vt [a] Paul. Zacch. nullum, quod aliquando non fefellerit, præſentis mortis inuenerit indicium, præter cadaueris liuorem, æſtuationem, ac fœtorem.

Cordis motus, quinam.

Pulſum cur habeant tactui imperceptibilem.

Eorum liquidi neruei motus.

Menti, & ſenſibus non omnia innoteſcunt.

a Quæſt. Med. legal. præſertim conſ. 79. n. 21.

Inter ſigna mortis certiſſima cadaueris fœtor, ex Zacchia.

V. Sed quanquàm qui de pſeudo-mortuis iudicare debet, obſcuram prouinciam ſuſcipere cogatur, & quotidianum, ac frequentiſſimum ſit, creditum vulgo mortuum, re ipſa deceſſiſſe: nihilominus tamen nonnulla indicia ſpeculari operæ pretium erit, quibus eos diſcernamus, qui ſyncope, aut for-

fortiſſimâ apoplexiâ detenti, occubuiſſe videntur.

De ſignis, quibus pſeudo-mortui a verè mortuis diſtingui poſſunt.

CAPVT XVI.

Authoris monitum.

HOc antè omnia maximè aduertendum cenſemus, non ſemper Artis defectui; ſed artificum, atque aſſidentium incuriæ plerunque adſcribi debuiſſe, quòd ægri, nondum verè mortui, derelicti fuerint, ac veſpillonibus traditi, idque potiſſimùm peſtis tempore. Rogo itaque ne dum Medicos, ſed etiam pios illos Religioſos, qui Romæ, atque alibi, ex inſtituto animam agentibus adſiſtunt, vt ſequentibus indicijs diligenter vtantur.

Mortuus a pſeudo-mortuo diſtinguitur primo ex prægreſſis cauſis.

II. Porrò, vt Medicus faciliùs iudicet, an reuerà quis vitâ functus fuerit, omnium primò necis cauſas exploret, quæ ſi extiterint inuincibiles, de quibus egimus cap. XIII., liberè decernat, ægrum iam e viuis exemptum fuiſſe, cum vocem, reſpirationem, ac pulſum, breui etiamſi tempore, amiſerit.

Quòd

Quòd ſi contra cauſæ occurrant per ſe vincibiles, tunc acriori ſenſuum, rationiſque criterio ſibi opus erit.

Secundò a ſepulto reſpirationis, & cordis motu.

III. Et quoniam abſque voce, vſuque internorum, externorumque ſenſuum, ac motuum, a voluntate pendentium, vitam aliquandiù protrahere poſſumus; ſine ſepulta tamen, atque exili ſaltem reſpiratione, cordiſque trepidatione non poſſumus; hinc iure meritò ſcriptores, daturi notas, quibus viuentem a mortuo diſtinguamus, in ſuperioribus hiſce duobus maximè verſantur. Quidquid in contrarium ſcribat Paul. (a) Zacch. qui exemplum adducit cuiuſdam, quem graſſante peſte, dum veſpillones, vt mortuum, ad deſtinatum locum aſportabant, vitæ ſigna dediſſe viderunt. Etenim quis ignorat, peſtis tempore omnem rem nonniſi tumultuarié peragi; ac proinde leue duntaxat ſtudium, ad ſecernendum veros a pſeudo-mortuis, adhiberi.

a Loco cit. n.5.

Reſpiratio ſepulta quomodo excitanda.

IV. Reſpirationem itaque ſepultam, atq; inconſpicuam tentabimus, primò ſternutatorijs acribus, ac vehementibus, quibus maximè fidentes inuenio (b) Hollerium, & (c) Fort. Fidelem. Secundò ipſius (d) Galeni conſilio, paleam, tenuemque lanam ægri naribus ſuſpendendo. Si nanque viuit homo, viciſſitudine motus aeris, quantumuis lentiſſimi, lana mouebitur. Quod profectò experimentum me-

b Primo de morb. inter. cap. 58.
c De relat. med. lib. 4. cap. 1.
d Tertio de diff. reſp. cap. 10.

Lana ægri naribus admouenda.

memorat [a] D. Gregor. olim ſuſceptum fuiſſe in Presbytero Vrſino, cui, ſolutis membris, atque in morte diſtento, cum Presbytera ſua, ſi quid vitale ſpiramen ineſſet, naribus appoſitâ curaſſet arte dignoſcere, (magno certè ad honeſtatem tuendam argumento) ſenſit, ſe ab ægro, collectâ voce, vehementer obiurgari, *diſcede a me mulier; adhuc igniculus viuit; paleam tolle*. Tertiò, alij cereum, exiguumque lumen ori, ac naribus moribundi applicant, cuius flamma ſi a recto ſursùm tramite deflectat, ac tremula fiat, homo etiamnum viuit. Quartò, abſterſum ſpeculum ori apponunt, quod ſi paulò poſt maculis fœdetur, de vita ſpes eſt. Quo ſanè ſpeculo feliciter vſus fuit [b] Albertinus Botton. ad explorandam ſuperſtitem vitam in muliere patauina, quæ, hyſterico ſtrangulatu correpta, adſtantium omnium conſenſu mortua exiſtimabatur.

a Dial. lib. 4. cap. 11.

b Lib. 1. de morb. mul. cap. 45.

V. Tandem, cum ad ipſius motum diaphragmatis, quantumuis minimum, efficiendum, coſtas ſpurias, quibus illud alligatur, moueri aliquo modo neceſſe ſit; iure a practicis proponitur, vt, ſupino firmiter locato ægro, cyathus aquâ plenus ad ima pectoris, ſupra cartilaginem enſiformem ad perpendiculum ponatur. Tunc ſi cyathus, contentumq; fluidum, vel minimùm dimoueantur, in viuis eſt, ſi ſecùs, iam mortuus æger.

Cyathus ſupra xiphoidem cartilaginem locandus.

VI. At enim verò huiuſmodi ſuperſtitis reſpirationis indicia non obiter, atque oſcitanter, ſed conſultò, ac repetito periculo adamuſſim ſunt expendenda, vt prudentes de vita, vel morte ægri, nunquam pœnitendum, iudicium adhibeamus; contingit enim aliquando, vt certus motus tùm abdominis, cùm pectoris, etiam apud vitâ functos, excitari poſſit a naturali ſolidarum partium concidentia; vel a præternaturali contentorum fluidorum fermentatione, flatuumque præſertim elatere: quibus forſitan factum eſt, vt minùs in arte periti, vitam cadaueribus attribuentes, non ſolùm falſi, atquì certè ridiculi interdum euaſerint. Sed hæc omnia non tantùm præceptis, quantùm vſu, ac diligentiâ docentur.

Motus etiam non vitales aliquando in mortuis.

VII. Deindè ad lenem motum deprehendendum ſummarum venarum, auricularum, & cordis in pſeudo-mortuis, longè maiori afficimur difficultate, quàm ſit ea, in qua verſatur quiſquis notas exilis, ac ſepultæ reſpirationis inquirit. Etenìm thoracis machina, & circumfuſus aer, qui alternè per tracheam in animalibus ducitur, reduciturque, noſtris certè ſenſibus propinquiora ſunt ipſo corde, eidemque appenſis arterijs, quæ, nonniſi tenuatæ, ad extrema corporis pertingunt. Accedit, ad rei momentum, conſuetudo explorandi pulſum in ſolis carpis; exindè

Cordis motus in Pſeudo- mortuis quot modis ſit perquirendus.

dè nanque fit, vt, deficiente arteriarum ictu priùs in carpis, quàm in corde, aut in aorta, maioribuſque illius ramis, ſæpè nonnulli de omnimoda ceſſatione motus cordis iudicium ferant, cum primùm in carpis pulſum deſiderari cognouerint. Qua de re, vbi locus erit dubitationi, tunc motum cordis, & arteriarum non tantummodò in artubus quæremus, ſed, inclinato languentis corpore in ſiniſtrum latus, calidam manum regioni cordis admouebimus, exquiſituri, an motus aliquis in corde ſuperſit. Deindè validâ etiàm digitorum preſſione tentabimus arterias carotides, quæ, cum diametro maiores ſint ijs, quæ ad manus ſparguntur, nec obliquè, & per angulum in axillis, ſed rectà ferantur ab arcu arteriæ magnæ versùs caput, gradum impetus ſanguinis, etiamſi tenuiſſimum, à corde acceptum, faciliùs excipere, & explorantibus oſtendere, poſſunt. Interim verò ſuperſtites apud præcordia vitæ ſcintillulæ omni arte, admotis quà intrà, quà extrà corpus cardiacis volatilibus, ac ſuaueolentibus, fouendæ, atque excitandæ erunt, vt in arteriarum pulſibus clariùs erumpant.

Carotides arteriæ ad ſuperſtitem pulſum explorandum cur aptiores.

VIII. Enim verò, quemadmodum cauendum nobis eſt, ne occultò viuentem, propter imperitiam explorandæ reliquæ illius, quantumuis tenuiſſimæ, arteriarum pulſationis, inter mortuos reponamus; ita diligen-

ter prouidendum, ne, vanâ opinione inuenti pulſus, artem noſtram in contemptum adducamus. Siquidem exemplum habemus cuiuſdam, quem prudens reticeo, qui, cum vni ex ſummis romanæ Aulæ Proceribus, repentè mortuo, & a nobis iam derelicto, adſiſteret, totâ ſtrepente domo, nobiſque ſtoliditatem illius mirantibus, Procerem etiamnum viuere contendebat. Cumque nos credulitatis ſuæ cauſam ſciſcitaremur, pro ſigno adduxit ſuperſtitem adhuc pulſum. Neque ſentiebat homo excors, pulſum, quem mortuo attribuebat, ſenſum eſſe arteriarum propriorum digitorum (erat enìm feruidâ fluidorum craſi donatus) quibus cum arctiſſimè premeret cadaueris carpum, cæteroquin excarnem, & aridum, refluxum liberum ad venas proprij ſanguinis impediebat, ideoque, ſuis arterijs validiùs ad extrema pulſantibus, ſibi, & domeſticis errorem hunc ineptiſſimè obiecerat.

Quæ vitanda ne quis pulſum mortuo perperam attribuat.

IX. Porrò, vt redeamus ad penſum, nullus ſapiens, ſeduluſque Medicus curam negliget animalium ſpirituum, ac neruorum, ſaltem ſplanchnicorum, medijs clamoribus in aures, ſtimulis ad magis ſenſiles partes, odoramentis, & acribus volatilibus ori, ac naribus adhibitis, alijſque, quorum ſyluam nemo practicorum non nouit, & de quibus plura dicemus in ſecundo libro, vbi de medi-

Sopitas neruorum motiones excitantia.

dicamentis, quæ hoc anno ijs maximè profuiſſe viſa ſunt, qui, ſubitaneis morbis tentati, feliciter euaſerunt.

De ſignis medicis, quibus repentina mors prænoſci poteſt.

CAPVT. XVII.

NON vtilis modò, ſed maximè neceſſaria Medicis videtur ſcientia præcognitionis repentinarum mortium, cum noſtræ (a) Præceptor Artis clarè oſtendat, eum non ſolùm culpâ vacaturum, verùm etiam boni Medici nomen, atque admirationem conſecuturum, qui, cum omnes ſanos facere non poſſit, futura ſaltem præſentiat, atque prædicat. Hanc itaque ſpartam ornaturi, illud inprimis cauendum ducimus, ne quis tanti putet notas, quas ſubnectimus, vt eas vel omninò certas, & , vt aiunt, pathognomonicas credat, vel ſine delectu, ac ſingillatim accipiat. Si quod enim in vniuerſa medicina difficile, arduumque negocium, hoc procul dubio in ferendis futurorum iudicijs locatum eſt. Multa ſiquidèm varijs anni tempeſtatibus, ægro-

a Hipp. in veſtib. lib. progn.

ægrorum continentiâ, vel incontinentiâ, lætis, aut triſtibus animi pathematibus mutantur in meliùs, aut in deteriùs; vt proinde etiam ad rem medicam pertinere putauerim, quod in Iuris doctrina paſsìm vſurpatur, nempe vel totam eſſe prudentiam, vel ſine prudentia exerceri non poſſe. Atque, *hinc* [a] *Hip. voluit Medicum tùm in cætera arte, tùm in prædictionibus conſultiſſimè ſe gerentem, ac probè intelligentem, eum, qui prædictionis ſucceſſum conſecutus ſit, apud prudentem ægrum admirationi fore, qui verò deerrauerit, præterquamquod odio grauabitur, eum ne inſaniæ quidem ſuſpicionem effugere poſſe.*

Summa prudentia in arte medica eſt neceßaria.

a Lib. 2. prędic. n. 3.

II. Vt igitur Medicus, præſagiturus inopinatas mortes, in ipſamet coniecturali arte verax, ac propè ſecurus euadat, primò, multis aliorum, & proprijs obſeruationibus diligenter ſtudeat; deindè ex tota ſignorum meſſe manipulos quaſi colligat, & ad ſuas quoſq; claſſes reducat, vt poſtmodum, cum occaſio poſtulat, maturè, ac ſtudiosè recogitando, & cogitata cum rebus conferendo, cautus, ac prudens pronunciet.

Prudentia quomodo aquirenda.

III. Nemo autem interea in ſpem erigatur, dari ſigna, quibus omne genus improuiſæ mortis præſentiri, ac prænunciari poſſit. Etenìm, quæ ab internis, ſed cæcis, nullaque indicia producentibus, principijs veniunt, vt inter alia ſepultæ in ventribus venarum va-

Internæ varices cognitu difficiles.

varices exiſtunt, eæ quidèm Medicis raro innoteſcunt. Illæ duntaxàt nobis aliquatenùs patuerint, quæ fluunt a morboſis diſpoſitionibus partium tùm ſolidarum, cùm fluidarum maioris vſus, a quibus, vt munus ritè ſuum peragentibus vita, & ſalus, ita, deerrantibus, morbi paulatim inducuntur, primo quidèm aſpectu leuiores, ſed qui tandèm, aceruatim erumpendo, inopinatò ſolent interficere.

IV. De ſingulis ſuo tempore, nunc dicimus de vniuerſis; vnum poſtremò ſummæ neceſſitatis huic loco adijcientes, ſcilicet non quemcunque ægrum, cui ſubitaneæ mortis periculum imminet, de eodem eſſe commonefaciendum. Etenim omnes quidèm homines, etſi ſeuerioris virtutis, animi tamen affectionibus ſunt obnoxij, eiſdemque aliquatenùs perturbantur; aſt ij maximè, qui vehementèr timidi, atque imbecilles exiſtunt, quos ipſamet mortis opinio, aut in mortem, aut in mortis diſcrimen adducit. Hinc rectè (a) Galenus alitèr cum ſapientibus, alitèr cum timidis, & ſtultis agendum eſſe conſuluit; & (b) Hippocrates multò priùs ſcriptum reliquit, pleraque futurorum ægroto occultanda eſſe. Sed interdum fit, vt, contrariâ penitùs ratione, generoſis Viris ſubitaneæ mortis periculum ſit enunciandum; vt timore ad ea flectantur vſurpanda remedia, quæ aliàs nimis fiden-

Cuilibet ægrotanti mortis periculum non eſt aperiendum.

a 6.epid.ſect.2. comm.43.

b de decent.ornat.n.9.

fidenter ſpernere conſueuerunt .

Mors repentina quibus potiſſimùm accidat.

V. Quoniam verò repentinæ mortes ijs potiſſimùm ſolent accidere, qui morbos aliquos, vel propter ſymptomatum leuitatem, vel propter aſſuetudinem, ſibi familiares redditos, facilè deſpiciunt, ſperantes, ſe aut ſola naturæ ope conualituros, aut nonniſi præuiâ longi agonis admonitione fore deceſſuros; idcircò vnumquodque futuræ mortis indicium, ex vnoquoque genere huiuſmodi malorum erit depromendum.

Eius ſigna ex quibus fontibus haurienda.

VI. Itaque eodem planè ordine, quo repentinæ mortis cauſas perſecuti fuimus, vtemur etiam in examine ſignorum, quæ eaſdem neces nobis portendunt, diſtinguentes huiuſmodi notas; primò in eas, quæ colliguntur ex læſis inſtrumentis reſpirationis, & aere; ſecundò in illas, quæ veniunt ex affecto corde, magnis vaſis, & contento ſanguine; tertiò in reliquas, quæ proficiſcuntur ex morbis cerebri, neruorum, atque liquidi eorundem.

Agi-

Agitur de ſignis futuræ mortis repentinæ, petitis ex læſione inſtrumentorum, reſpirationi famulantium.

CAPVT XVIII.

INter notas, quibus repentè futurus indicatur interitus, non vltimum locum tenent illæ, quæ ex læſione pectoris, & pulmonum deducuntur.

Diuturna tuſſis humida in ſiccam conuerſa, quando exitialis.

II. Primò ſanè ortophnæa cum tuſſi apud Senes, ſi diù humida perſiſtens, ſtatim mutetur in ſiccam, morbo interim de ſua vi nihil remittente, improuiſam necem, vt plurimùm, præſagit: ſcilicet quòd lymphæ copia, quæ, ſuppreſsâ anacatharſi, in pulmone, iam languido, atque obſtructo ſubſiſtit, facilè parit ſuffocationem, præſertim, ſi æger intemperantiùs, aut incontinentiùs vixerit.

Suffocatiua quomodo.

III. Secundò tuſſis moleſta, & ſuffocatiua ex acri latice, per glandulas arytænoideas, tracheæ, & bronchiorum affatim ſecreto, ſi magno cum impetu identidem recurrat, mortem ſubitam portendit, præcipuè ſi æger, vel ſenex, vel languidus, atque etiam in vitæ regimine ſit aliquantò liberior: apoplexia nanque pulmonum, quam ſuffocatiuum

Pulmonum apoplexia mortifera.

catarrhum dicunt, ab irritantium ſeroſitatum confluxu, & articulorum pulmonum conuulſione, vt cum (a) Hippocrate loquamur, producitur. Quod ſanè mortis genus nos frequenter vidimus, & primùm quidem, ſupra viginti annos, in Carolo Petrazzino aromatario ad Capitolij radices; is enim, cum ſenex eſſet, atque huiuſmodi tuſſim ſperneret, mediâ tandem nocte, vt eidem prædictum fuit, ſuffocatus interijt.

a 2. De morb. n. 52.

Interni pectoris dolores quinam lethales.

IV. Tertiò interni pectoris dolores, qui modò ſpirandi difficultatem, præſertim per accliuia, modò cordis angorem, ſæpè pulſus inæqualitatem comites habent, quique non ſinunt ægrum in vtrumque latus æquali facilitate decumbere; & corporis gracilitatem inducunt, ex tempore ſolent interficere, præcipuè ſi ægri ſubeant violentos aliquos corporis motus, parùmque laudabili cibo ſeſe ingurgitent. Gerunt enim ſepultum plerunque in altero pulmonum lobo tuberculum, vel aliam congeſtionem, aut venæ pulmonicæ dilatationem, quorum, propter repentinam rupturam, aut propter inductam quaquauerſum validiſſimam conuulſionem, liber tranſitus per cor, & pulmones tàm ſanguini, quàm aeri ocyſſimè tollitur. Quam certè moriendi viam non pauci inierunt ex ijs, quos nouimus; atque horum numero adſcribendus videtur Doctor Medicus Vinciguerra, qui

Ex ijs, qualis morbus latens arguatur.

qui elapſo anno, cum diù leui anhelitu, ſepultiſque in pectore doloribus vexatus fuiſſet, tandem intempeſta nocte, domeſticis, ac Sacerdote vix accerſitis, e viuis ſublatus fuit. Vide quæ ſcripſit experientiſſimus (a) P. Poteri de ijs, qui illicò moriuntur ob rupturam venæ pulmonicæ iuxta ſiniſtrum cordis ventriculum; illi enim reſpirandi quâdam difficultate, deambulantes, corripiuntur, &, ob præcipitem virium lapſum, propinquis tenentur niti adminiculis.

a Cent. 3. obs. cap. 22.

Venæ pulmonicæ rupturam quænam præcedant ex Poterio.

V. Quartò magis adhuc repentina mors prædici poteſt in conſimilibus caſibus, ſi id, quod in pulmone congeritur, fuerit de natura vomicæ, quæ potiſſimùm cognoſcitur ex ſicca tuſſi cum fætore quaſi cadauerico, quem ægri, aerem educendo, identidèm ſentiunt. Rumpitur enim incerto alicubi tempore, cum eroſus, vel nimiùm diſtractus fuerit folliculus, & plerunque occiditur, dictum factum, homo, vt ſcripſit (b) Tulpius. At enim verò, ſi huiuſmodi morbus hominem corripiat, qui ſe in cibo, potuque contineat, noxiumque aerem præcaueat, tùnc neque magnam in molem augetur, neque ſemper ex tempore diſſilit, aut ſi diſſiliat, ſubitam necem afferre ſolet. Quinimò nonnullos ſuperſtites, atque ſanos, vt (c) Williſio contigit, nos etiam vidimus. Secùs atquè, ſi æger bacco, & genio indulgeat, tunc Medicus,

Ex pulmonum vomicæ repent: mortis prædictio.

b Lib. 2. obſer. cap. 10.

Quinam ſuperſtites.

c De morb. pect. ſect. 1. cap 11.

ratione contrariâ, ſecurius iudicium de ſubitaneo interitu pronunciare poterit.

Aſthma conuulſiuum aliquando mortiferum.

VI. Quintò cum ad motum thoracis tantoperè nerui concurrant, fit aliquandò, vt conuulſiua aſthmata ad repentinam necem deducant ægros, qui, antiquato iam malo, putant ſe miſerè viuere, ſi medicè viuant, morbumque propterea nouo morbo cumulantes, externâ plerunque accedente causâ, repentè moriuntur.

Ex anni tempeſtatibus, quæ ad ſubitam mortem ducant.

VII. Tandèm cum in reſpirationis materiem veniat aer, & quidquid in aere latitat, non immeritò intèr ſubitaneæ mortis ſigna reponendas eſſe putauerim particulares quaſdam tempeſtatum, aeriſque affectiones, quippè quæ multos, lentè cæteroquìn ægrotantes, repentè ſolent occidere, & quidèm non vi primarum tantùm, vt aiunt, qualitatum, ſed pulſu, & variâ mixturâ particularum, quæ miris modis noſtrarum partium officia variant, atque perturbant. Sagax itaquè, & peritus Medicus vtatur conſilio Hippocr., qui ſparsìm docet, ex magnis temporum mutationibus mala præaffectis iàm corporibus euenire. Sed clariùs de ſubitaneis mortibus loqui videtur (a) in libro de aere, locis, & aquis, cuius ſanè integrum hîc textum, vtpotè plura docentem, tranſcribimus -- *Præcipuè verò maximæ anni temporum mutationes obſeruandæ ſunt, vt neque me-*

a n. 3.

Locus Hipp.

di-

dicamentum purgans iubentèr exhibeamus , neque partes circà ventrem vramus , aut ſecemus , ante dies decem , aut etiam plures . Maximè tamèn ſufficient decem . Ac maximi periculi plena ſunt ambo ſolſtitia , præcipuèque æſtiuum . Periculoſiſſima etiàm ambo æquinoctia exiſtimantur , maximè verò autumnale . Syderum quoquè ortus obſeruandi , præcipueque caniculæ , deindè arcturi, & vergiliarum occaſus . His enìm potiſſimùm diebus morbi iudicationem ſubeunt , & alij quidèm perimunt, *alij verò deſinunt, alijque omnes in aliam formam , & ſtatum tranſeunt.* -- Et reuerà multos ordinario etiam rerum curſu in æquinoctijs, & mediâ potiſſimùm æſtate, ſummoque hyeme repentè mori obſeruamus.

VIII. Qua de re Medicus , iunctis cauſarum, & ſignorum ideis , non admodùm difficultèr aliquem inopinatò moriturum poterit diuinare , ſi illum , fractis viribus , ex diuturno morbo partium maioris vſus , circa prædictas magnas temporum mutationes, deteriùs affici animaduerterit . Nequè profectò alitèr iudicet de ijs , qui ſalubre cœlum mutant in peſtiferum , cum potiſſimùm ipſi valetudine non admodùm proſperâ freti fuerint.

Probi aeris in deleterium mutatio mortis cauſa.

IX. Sed quoniàm multa ſymptomata, quæ ad reſpirationem pertinere viderentur, radicem omninò morboſam habent in ipſo corde , eique appenſis vaſis ; idcircò ſequenti

ti capite, acturi de ſignis, deſumendis à corde, & ſanguiferis, perſtringemus nonnulla, etiam indicia, quæ ſubitaneam mortem præſagiunt, læsâ etiam reſpiratione.

De ſignis futuræ ſubitaneæ mortis a Corde, Magnis Vaſis, & Sanguine.

CAPUT XIX.

Ex cordis &c. affectionibus, plura ſubitæ mortis præludia.

VT latam hanc, confuſamque materiem certis capitibus diſtinguamus, placet hujuſmodi notas deducere, primò ex pulſuum vitiis, ſecundò ex palpitatione, aut dolore cordis, tertiò ex animi deliquiis, quartò ex hæmorrhagiâ, atque aneuryſmate, quintò ex habitu plethorico, & obeſo, tandem ex quarundam ſuppreſſione euacuationum.

II. Illud verò antè omnia hîc aduertimus, recenſitas paſſiones tàm cordis, & magnorum vaſorum, quàm ſanguinis, & omnium fluidorum, quæ cum ſanguine circumferuntur, vel à ſanguine ſeparantur, ſubitaneum interitum vix unquam indicare poſſe, cum eædem ſeorsùm, & ſingulæ ægros diuexaue-

xauerint. Experimento enim docemur, has notas tunc improviſò morituros præmonſtrare, cum inter ſe variè permixtæ fuerint. Undè diligens Medicus, rectè diuinaturus, neutiquam celeritèr pronunciabit, ſed maturè ſigna coniunget, vt nos cap. xvii. jam oſtendimus, id quod pluriès in lib. de progn. inculcavit Hippocrates, quandò ſignum aliquod lethale eſſe decernit, ſæpè repetendo, *ſed oportet alia ſigna contemplari*.

Signis non ſeorſim ſed collectim ſumptis tutiùs repentina morſ prædicitur.

III. Et quidem primò quantùm ſpectat ad pulſuum vitia, etiamſi apud aliquos inæqualitas, atque intermittentia tanti fiat, ut indè (a) Gal. ſubitam mortem Antipatro prædixerit. Nos tamen ſignum hoc non ſolùm in pueris, & ſenibus, ut idem aſſeruit Galenus, ſed etiam in iuvenibus, & robuſtis frequenter nullo modo funeſtum obſeruauimus, cum ſcilicèt ex levi connutrito organorum vitio, vel ex hypochondriorum irritatione procedit, cujus forſitan indolis extitit intermittentia pulſus illius Oeconomi, quem ipſe (b) Gal. tanquam ſanum ad conſueta negocia ingenuè remiſit. Etenim ſi ſola pulſus intermittentia hominem, benè cæteroquin valentem, detineat, adeò optimos Medicos à ſubitaneæ mortis præſagio dehortatur, ut potiùs eos in ſpem adducat, leve illud malum, antequam gravius evaſerit, opportunâ medelâ fore tollendum. Huius veritatis ex memet ipſo experimen-

a 4. De loc. affect. cap. vlt. & 3. de præſag: ex pulſ. cap. 4.

Pulſus intermittens non ſemper funeſtus.

b De præſag. ad poſth. cap. vlt.

Proprium experimentum.

rimen-

rimentum promam, qui, cum tria ante luſtra pertinaci, mihiq; ſenſibili cordis contractione, indeq; ortâ pulſus intermittentiâ, ex hypochondriorum conſenſu, per ſexennium laboraverim, plùs aliis, quàm mihi officioſus, & cautus, uſu tandem rhabarbari, chalybis, & iuris viperati, perfectè convalui. Vt igitur intermittentia pulſus improuiſæ necis certius omen eſſe poſſit, neceſſe eſt, ut jungatur omni inæqualitatum generi, palpitationi, anhelitui, aliiſque ſimilibus pectoris paſſionibus, de quibus infra.

Quando periculoſus.

IV. Pulſus utique tarditas, ſi eadem, ſingulis ictibus languidè recurrens, alterius pulſationis intermedium tempus ferè totum pertinacitèr abſumat, probabilius exhibet inopinatæ mortis indicium; præſertim ſi patiens debilis, ac ſenex fuerit, ut ſæpè nos experti ſumus. Etenim quæcumque ſit cauſa, ſcilicet vel ſimplex (quod raro evenit) ex defectu animalium ſpirituum, in præcordia deſcendentium, vel mixta ex fœculento, minùſque mobili, per cordis ventriculos, ſanguine, ſemper talis pulſus integram, firmamque eiuſdem cordis paralyſim, aliquando futuram, præmonſtrare ſolet, maximè tempore ſomni, quo, inſtrumentis languidiùs pellentibus, idem ſanguis (etiam ſubobſcurè agnoſcente [a] Hippocr.) tardiùs mouetur.

Pulſus tarditas quando exitialis.

Indicium futuræ cordis paralyſis.

a De flat. n. 20.

V. Secundò palpitatio cordis, ipſa quoque

que ſubitæ mortis ſit prænuncia, ſi fuerit frequens, ſi magna, ſi cum anhelitu, animi deliquiis, omni genere inæqualitatum pulſus, tandem ſi æger congruâ vitæ ratione minimè utatur: Etenim, ſi hæc ſymptomata magnâ ex parte ſimul conſpiraverint, ſignificatur, magnum quoque dari vitium in corde, aut ſummis vaſis, cui accedente aliquâ causâ procatarticâ, nullo labore motus ipſius cordis, & ſanguinis ex tempore lethaliter ſiſtitur. Quemadmodum veroſimile eſt, Galenum, iis admonitum indiciis, toties decantato Antipatro improviſam, quam poſteà ſubiit, mortem prædixiſſe.

Cordis palpitatio pernicioſa, quæ.

VI. E contrario autem, ſi palpitatio oriatur ex cauſa, cordi obſtinatè nequaquam adjunctâ, ſed cum fluidis circulante, ut plerunque eſſe ſolet acerrimus ichor, vel quidquid aliud, quod, ad irritandas cordis fibras, planè fugitivum, pertingit; raro abrumpendam illicò vitam minitatur. Multos propterea novimus, qui à recurrentibus palpitationibus, evacuatâ copiâ ſtranguurioſæ urinæ, penitùs liberati fuerunt; e quibus Illuſtriſſimus Præſul Bonauentura, Sanctiſs. Domini Noſtri intimus Cubicularius, & Eleemoſynarius, ſplendore generis, & propriis virtutibus, laudatiſſimus: Latex porrò ſalino-acer ab hypochondriis maximè redux, ità interdum cordis muſculos convellit, ut ſtranguurioſum veluti tranſitum

Quænam minùs pericuIoſa.

In his Vrinæ ſtranguurioſa ſalutaris.

ſitum ſanguinis per eiuſdem ventriculos cum palpitatione producat.

Diuturnus cordis dolor in ſenibus ſubitam mortem ſignificat ex Hipp.

VII. Dolor ſimiliter cordis, præſertim in ſenibus, ſæpiùs recurrens, inopinatam necem ſolet indicare, juxtà illud Hippocratis in Coacis, *Cordis dolor, ſeniori ſæpiùs conſueſcens, repentinam mortem ſignificat*. Vel enim ſumatur hæc paſſio pro moleſtâ ipſius cordis, & orificiorum eius ſenſatione, vel pro affectione ventriculi, quæ ſecum trahat ipſum cor, & græcis cardiogmos vocatur: utroque ſanè modo res eſt ſubitanei periculi plena, præſertim apud ſenes. Inuiſimus olim Virum, cui, cedente iam podagrâ, atrox cordis dolor identidem recurrebat; is repentè, oborta ſuffocatione, circa Æquinoctium, ſublatus eſt. Similem offendimus hiſtoriam apud (a) Hollerium cuiuſdam ſeptuagenarji, cui dolor iſte cœpit eſſe frequens cum anguſtia ſpiritus, & ſuffocationis periculo, is etiam, domum rediens, repentè objit.

a In Comm. 1. lib. 3. coac. ſect. 2. coac. 17.

Idem portendit cardiogmos.

VIII. Nequè dubitandum, quin dolor ventriculi, cardiogmos dictus, ſæpèque rediens, ſi ex ſummoperè prauis humoribus, in ægro deliteſcentibus, oriatur, inopinatæ mortis unà ſimul cauſa, & ſignum eſſe poſſit: rectè ſiquidem admonebat (b) Hippocrates ijs verbis, *Oris ventriculi dolor cum præcordio diſtento, & capitis dolore, malignum, & quidpiam anheloſum. Nam ij repentè moriuntur, velut*

b Lib. 1. prædict. n. 9.

Hipp. authoritas, & rationes adducuntur.

lut in Dyſode. Significatur enim in eo corpore liquida eouſque acria redundare, ut veneficam naturam induerint. Etenim, quemadmodum arſenicum, ſublimatum, aliaque hujus generis venena, villos, & fibras erodendo, convellunt ventriculum, & cor, ac propterea citam necem inferre ſolent; ita multò faciliùs, ac celeriùs ingenita iſta venena aliquando interimunt; nimirùm quia interiùs collecta, & naturalibus fluidis recenter admixta, expeditiùs per canales quaquaverſum feruntur. Quorum ſanè veneficorum ſuccorum prænuncia ſigna exiſtunt dolor ventriculi, ad præcordia propagatus, cum diſtenſione, & anhelitu, pertinacitèr atque identidem recurrens. Confer huc quæ ſcripſimus cap. v. hujus libri verſus finem.

IX. Tertiò, inter ſigna futuræ mortis improviſæ, illud noſtris, aliorumque experimentis magis certum, comprobatumque eſt præſagium, quod (a) Hippocrates in hanc ſententiam exponit. *Qui frequenter, ae fortiter ſine cauſa manifeſta delinquunt animo, repentè moriuntur*. Vbi vna eſt omnium Commentatorum, ad uſque clariſſimum Lucam Tozzium, ſententia, vt, pro veraci hujus prognoſeos exitu, tria ſimul conjungantur; primò, vt frequenter; non enim ſatìs eſt, aliquem ſemel duntaxat in anno viribus cecidiſſe; ſecundò vt fortiter, nempè uſque ad ſyncopis confinium.

a 2. Aph. 41.

In animi deliquio, vt ſubitæ mortis ſit præſagium, tria requiruntur.

nium; denique, ut id abſque cauſâ manifeſtâ; hoc eſt obuiâ, & externâ contingat. Ità enim ſignificatur, magnum, fixumque aut cordi, aut finitimis partibus hærere malum, quod, motum præcordiorum, & ſanguinis penitùs tollens, ſubitam necem aliquando ſit illaturum. Etenim non raró in corde, quod paſſim, etiam in reliquis muſcularibus partibus, accidit, ut modò pauciores, & laxæ, modò numero, ac vi maiores fibræ, vaſaque influentia, & refluentia cum congrua proportione, aut ſine ea ad ſuam integrandam ſtructuram concurrant; profectò in iſtis caſibus, fortiſſimus muſculorum (ut cor ab [a] Hippocrate appellatur) ad naturales ſyſtoles minori, vel maiori, quàm par eſt, vi erigitur: undè talis orta imbecillitas, vel extraordinarium robur, non ſolùm tempore contrahit morbos, quibus ad frequentes, forteſque animi defectiones, ſubitæ mortis prænuncias, deducitur; ſed homines vel nimiùm timidos, vel nimiùm audaces potiſſimùm conſtituit, quorum ſanè priores, utpote maximè puſillanimes, improuiſum, ac vehemens pathema, ſæpè deicit, ac proſternit; eò quidem faciliùs, quò animi paſſio inceptum, occultumque in præcordjis malum, veluti peſſimam interitus radicem, inueniat.

a 6. De cord. n. 4.

Cordis robur, aut imbecillitas ſæpè timoris, aut audaciæ cauſa.

X. Quartò cum nulla frequentior ſit via, per quam repentè de medio tolluntur homines,

nes, quàm larga profuſio ſanguinis intrò, vel extra corpus: idcircò ſecura etiam, & certa repentinæ mortis indicia à Medico peti poterunt ex ſignis, quibus docemur imminere rupturam ſummorum vaſorum in thorace, utero, inteſtinis, hæmorrhoidibus, alijſque internis ſedibus. Sed inter ſigna non dubia properæ mortis in hæmorrhagijs, illud ſanè eſt, quod tradidit (a) Hippocrates in Coacis, inquiens; *Si quibus ſanguis efluxit, rigor ſuperveniat, & ulcera maligna ſint, ij, vel loquentes, inopinanter moriuntur*; Hoc paſſim in vulneribus capitis, in carcinomatibus ſanguifluis, aut malignis aljis ulceribus uſu venit, ſcilicet, ut, cum ægri, poſt hæmorrhagias, rigore corripiuntur, (diſſipata dulci ac volatili ſanguinis parte, & fermento quodam acri, ac penè venefico ad præcordia, & cerebrum reaſſumpto) ſubitò vitam deſerant.

In hæmorrhagijs mors inopinata quando, ex Hip:

a Iuxtà diuiſion. Holler. lib. 4. ſect. 2. coac. 3.

XI. Enim verò, poſtquam frequentiora reddita ſunt humanorum corporum extiſpicia, quibus antiqui, præ horrore, parciùs utebantur, nobis clarè innotuit, multos, qui ex tempore moriuntur, internis aneuryſmatibus, aut varicibus laboraſſe. Certiſſimum propterea ſollicitæ necis ſignum deducemus ex ſemejotica varicum, atque aneuryſmatum, quæ paulatim ad talem, tantamque exilitatem ſanguinea vaſa redigunt, ut aliquando, momento temporis, diſrumpant. Et quidem hîc loci

Frequens cadauerum ſectio ignotas aliquot ſubitæ mortis cauſas detexit.

loci diſſimulare non poſſum, ſæpè experimentis comperjiſſe, aneuryſmata illos potiſſimùm ægros inopinatò interficere, qui minùs continentem, frugalemque vitam ducunt; eos verò, qui parcè, ſobriè, continenterque vivunt, aliud morbi genus, ac lentus, ut plurimùm, ſubortus hydrops, longo cum agone, ſolet interimere. Quare Medicus, etiam, iuxtà ægrorum mores, ac vivendi conſuetudines, judicia ſua prudenter diſponat, & proferat.

Interna aneuryſmata vt incontinentes ſubitò, ita ſobrios lentè interficiunt.

XII. Quintò, ex habitu athletico nulli dubium erit, quin repentinæ quoque mortis indicia deſumi debeant, quoties athletæ, non ſolùm bonum habitum ſine mora, juxtà [a] Hippocratis præceptum, minimè ſolverint, anticipantes humorum diminutione diſcrimen; verùm etiam lautâ mensâ, ſomno, atque otio pleniùs ſaginentur; quem ſanè pleniorem, & coloratiorem corporis habitum, iure ſuſpectum bonum appellauit [b] Celſus: etenim athletarum plenitudo, cum ad ſummum devenerit bonitatis, duplici via citam mortem minatur, tùm quià vaſa intùs, foriſque infarcit, ac premit, ſpatiumque propterea fluidorum motui, ac miſcelæ aliquando penitùs aufert; tùm vel maximè quia eadem ſanguinea vaſa diſrumpit, ubi minor illorum reſiſtentia, vel major ſanguinis impetus occurrit. Vndè ad rem ſcripſit [c] Hippocrates com-

Athletis quando idem eueniat.

a p. aph. 3.

b Lib. 2. cap. 2.

Duplex mali euentus cauſa.

c Lib. de flat. n. 17.

compreſſus ſanguis ſua copia, quà maximè compreſſionem fecerit, venas perrumpit.

XIII. Ad hoc ipſum genus ſignorum refertur etiam obeſus, ac nimiùm pinguis habitus, de quo ſanè idem locutus eſt (a) Hipp. dum inquit, *qui natura admodùm craſſi ſunt, citiùs intereunt, quàm graciles*; ij enim vaſa omnia, propter nimiam pinguedinem, ita habent compreſſa, atq; exilia, ſanguinemq;, propter volatilium ſpirituum penuriam, adeò lenteſcentem, vt eiuſdem circulatio, minimo interdum negocio, repentè intercipiatur. Quorum exempla nemo medicorum proprijs experimentis plura non congeſſit, præter innumera, quæ paſsìm a noſtris collectoribus referuntur; vt in ijs commemorandis tempus terendum non ſit. Illud tamen prætereundum nobis minimè videtur, in huiuſmodi athleticorum, pinguiumque habitu, tùnc præcipuè ſubitam mortem a ſedulo, doctoque Medico diuinari poſſe, cum apparuerint faciei, & oculorum color mutatus in liuidum, reſpirationis difficultas, cordis angor, motuumque impotentia, veternus, aut vertigo.

a 2. aphor. 44. *Obeſi cur repentinam mortem præ gracilibus incurrant.*

His imminens mors vnde dignoſcatur.

XIV. Tandèm non aſpernanda venturæ ex abrupto mortis indicia colliguntur ex ſuppreſſis criticis euacuationibus, aut decubitibus tùm ſanguinis, tùm fluidorum quorumcumque a ſanguine ſecedentium. Etenìm ſæpè accidit, vt vitioſa fluida, vel reaſſumpta,

Criſis ſuppreſſa vbi ſubitæ mortis prænuncia.

vel

vel non vltrà propulſa lethalitèr ſubſiſtant in cerebro, & præcordijs. Pauca hîc ſub exemplo ſumamus.

XV. Puerperam improuisò deceſſuram, penè tutò poteris pronunciare, ſi prauis humoribus redundans, interdùm præfocetur, lochiaque, odorum olfactu, continuò introrſum reuocentur; ad cor enìm ſubitò reſiliunt, & ad cerebrum aſcendunt; atque vtrobique lethiferam ſtationem inducunt.

Hæmorrhoides item ſenum ſuppreſſæ.

XVI. Simili prognoſi vti poteris in ſuppreſſis hæmorrhoidibus apud ſenes, qui illorum fluxui aſſueuerunt, ſi capitis grauitate, ac vertigine, vel cordis oppreſſione, aut lipothymijs poſt ſiccatas mariſcas diù tentati fuerint, eoque maximè ſi vini, lactiſque abuſus ad necis cauſam accedat.

Phtyſicis quale æquinoctiũ lethiferum.
a 3. aph. 10.

XVII. Improuisò paritèr moriuntur phtyſici, quoties circà æquinoctium, præſertìm (a) autumnale, pus per anacatharſim non ampliùs excernant.

Variolarum retro ceſſio quando mortalis.

XVIII. Si variolæ, ac morbilli, cum inter ſecundum, ac tertium ſtadium verſantur, pertinacitèr retrocedant, ægerque in lecto iactetur, illum ineſpectatò moriturum poteris prædicere. Non abſimili quidèm præſagio vtere, cum in ægro, cæteroquìn languido, & cholerâ humidâ laborante, ſpontè, vel arte excretiones atrabiliariæ, vel alterius exoticæ indolis immaturè ſubſiſtunt. Neque a-

ve-

verò deerrabis, improuiſam necem ſolertèr diuinans in ſenibus potiſſimùm, apud quos ani fiſtulæ, crurum vlcera, nares, vel aures, acri ſanie manare conſueta, ab eo opere penitùs vacauerint, præcipuè ſi in cerebro, aut in præcordijs inceptæ iàm ſtagnationis, atq; irritationis indicia ſe proderint.

Emiſarijs occluſis vnde ſubitæ necis præludium.

XIX. Hæc autèm ſatis fore arbitramur prudenti æquè, ac perito Medico; ex ijs enim in reliquas prognoſes, a ſuppreſſis euacuationibus ventriculi, cutis, aliarumque partium deducendas, ipſe ex ſe argumenta deſumet. Illud tamèn ſedulò, ac ſemper aduertimus, ſuppreſſas euacuationes aliquandò eſſe tantùm ſigna, aliquandò etiam cauſas improuiſæ mortis. Sunt quidèm ferè nuda ſigna, cum ea liquida, quæ ſolebant excerni, nec multa, nec prauæ admodùm indolis extiterunt. Exemplum habemus cauterij exiccationem in ſenibus, quæ illorum interitum præcurrit, eò quia apud eoſdem vniuerſa iam fluidorum, ſolidorumque machina, de ſuo ſensìm robore remittens, omnia œconomiæ animalis, ac potiſſimùm ſecretionum munera languidè exercet, quibus penitùs deficientibus, tandèm mors obrepit. Vndè non ineptè (a) Roder. Caſtren. -- *Clauditur fonticulus, quia homo eſt morti proximus; non eſt homo morti proximus, quia fonticulus clauditur.*

Suppreſſæ euacuationes modò ſigna, modò inopinatæ mortis cauſæ.

a In ſuo ſyntag. prædict: part. 1. cap. 6. particul. 4.

Interdum ſunt cauſæ ſimul, & ſignum.

XX. Sunt verò cauſa ſimul, & ſignum properæ necis ſuppreſſæ illæ euacuationes, quæ non copiâ tantùm, ſed deleteriâ mixturâ egerebantur: eæ nanque, cum intrà corpus ſubſiſtunt, in aliquam iam ante debilitatam partem maioris vſus decumbunt, ocyſſimumque exitium plerunque portendunt. Neque interìm Lectores tædeat nos adeò inculcare, ne Medici ex tempore præſagia ſua effutiant; non enìm ſemper, vbi conſuetæ reſtiterint euacuationes, ſubitus morbus ingruit; interdùm lentus inducitur, qui longo etiam cum agone viam ſternit ad interitum.

De ſignis improuiſæ mortis à cerebro, neruis, & liquido animali.

CAPVT XX.

Etiamſi ſuprà meminerimus multorum ſignorum, quæ ex perperam operantibus inſtrumentis facultatis animalis improuiſam mortem præmonſtrant, de ijs tamen plura nùnc, & apertiùs dicere conſtituimus, cum clariùs ea doceri, atque intelligi ſoleant, quæ ſuo ſtant ordine diſtributa, quo confuſo, etiam diſciplinarum peritura ſint omnia.

Ordo eſt animæ diſciplinarum.

II. Primùm itaque capitis, & neruorum affectiones, quæ fortem apoplexiam minantur, clandeſtinam etiàm necem plerunquè prænunciant. Hæc tamèn præſagia, vt exitu comprobentur, non quibuslibet leuiſſimis etiam cerebri ſymptomatibus niti debent, ſed validè fundari in cumulo, & congeſtu cauſarum, paſſionum, & circumſtantiarum, quæ omnia ſyndromen ſignorum conſtituunt. Aggregatur verò iſta ſyndrome primò ex ætate ipſius ægri, quæ a quadrageſimo quinto per totum (a) ſenium excipiendis ſyderationibus aptior eſſe ſolet. Secundò ex ſuppreſſa euacuatione hæmorrhoidum, (b) fiſtularum, herpetis, muci narium, & conſimi-

Ad improuiſam mortem ex cerebro præſagiendam ſignorum ſyndrome requiritur.

1. ex Ætate.

a 3. aph. 31. & 6. aph. 57.

b 6. epid. ſect. 3.

2. ex Alicuius euacuationis ſuppreſſione.

lium, quæ quidèm euacuationes, ac decubitus, ſicuti cum vigent, multorum ſunt medelæ morborum, ita cum ſpontè, vel arte in ſenibus potiſſimùm ſanantur, facili negocio fortem inducunt apoplexiam, quoties in cerebro talem vaſorum, ac fibrarum imbecillitatem inueniant, per quam plus ſanguinis accipiatur, quàm remittatur. Tertiò ex præuijs capitis, & neruorum affectionibus; rarò enìm forti apoplexiâ quis præhenditur, niſi horum præludia ſymptomatum præceſſerint. Hæc autèm ſunt dolor, grauitas, atque imbecillitas capitis, memoriæ iactura, in ſomnum procliuitas, vertigo, cæcitas, membrorum torpor, & præ omnibus, leues, quæ anteuenerint, apoplexiæ: eæ nanque in fortem, ac ſubitò interimentem tandèm deſinunt.

3. Ex præuijs capitis &c. affectionibus.

III. Et quoniam Hippocrates vult Medicum adeò in diuinando peritum, vt non ſolùm ipſam mortem, ſed illius etiam tempus præſagire nouerit: idcircò ſciamus, oportet, apoplexias, ocyſſimè interimentes, non tantùm circa æquinoctia, ſed etiam circa ſolſtitia frequentiſſimè contingere, vt aliàs monuimus. Quarè per hæc tempora eas diuinare poterimus, vbi ſigna præcurrant; & conſtitutio aeris fuerit inæqualis, pluuia, aquilonaris, & auſtralis; aut æger vtatur parùm laudabili viuendi normâ, ac præcipuè inſalubrium ciborum, & vini ſit appetentior.

Exitioſæ apoplexiæ quo tempore potiſſimùm contingant.

Atque

Atque hinc ſenes vtriuſque ſexus, quoties ex cerebri, neruorumque decubitu cæci euaſerint, & poſt hyemale ſolſtitium inter ipſas noctis tenebras, ſe ignem, aut ſplendorem identidem videre videantur; ij quidem facilè, cum ſol in taurum ingreditur, forti apoplexiâ correpti, repentè decedunt: ſignificatur enim magnum iam tremorem, preſſionemque ad thalamos neruorum opticorum, & partem medullæ cerebri poſt illud ſolſtitium inductos fuiſſe, quibus ob reſpondentem quadraturam, longè maior, immò maxima, & violentiſſima diſtractio, & preſſio ſuccedere ſolent, quæ, præſertim ad cerebri circumferentiam ſimul, & centrum in ſenibus factæ, breuiſſimè necant. Huiuſmodi verò prædictiones, ex obſeruationibus medico-aſtronomicis deductæ, non Artem modò, ſed ipſos etiam Artifices illuſtrant.

Quinam ſenes facilè euadant apoplectici.

Medico-aſtronomica obſeruatio ad præſagiendum proficua.

IV. Secundò, qui iam diù epilepticis recurſibus tentati fuerunt, indèque immemorem, languidam, ac melancholicam ducunt vitam, hanc ſanè repentinâ morte claudere ſolent, rupto plerunque intrà cranium vaſe ſanguifero, poſt inductam ſupra cerebrum congeſtionem. Quare prudens, & ſciens Medicus in ijs caſibus tutò fatalem improuisò diem prædicere poterit.

Ex epilepticis qui repentè pereant.

V. Tertiò qui ex capitis vulneribus, aut contuſionibus laborant (etiamſi in tuto eſſe

Capitis vulnera &c. inopinatò eneçantia, quæ.

eſſe imprudentioribus viderentur) ſi rigore corripiantur, breui tempore decedunt. Significatur enim factam fuiſſe ſub cranio vaſculorum rupturam, vndè effuſa liquida, diſſipato per moram volatili, eaque ratione euersâ craſi, in acerrimam, & veneno ſimilem naturam abjerunt, quæ tandem quaquaversùm in neruorum principium, ac fines repentè diffunduntur, mortiferamque convulſionem inducunt, in quorum cadaveribus ferè ſemper inuenitur abſceſſus in hepate, cujus ætiologiam exhibemus in noſtro ad Hip. lib. de vulner. capitis commentario.

Medici prudentia in ferenda prognoſi

VI. Hæc ſanè, quæ tribus capitibus improviſæ mortis ſigna perſtringimus, cæterorum indiciorum, etiam illorum, quæ ex animo veniunt, exemplar eſſe poſſunt, ac documentum, rati oportere Medicum ita prudenter in hoc negocio ſe gerere, vt, ſi non ſemper verè diuinet, ſaltem non ſæpè fallat. *Certitudinem nanque exactam in Medico*, vt ait (a) Hipp., *raro videre contingit*. Vndè laudauerim, vt quis potiùs à prædicendo ſe abſtineat, quàm imperitiam ſuam palàm oſtendat.

a De vet: med. n. 16.

Turpe ſiquidem eſt illum, quem
improuisò moriturum pro-
nunciauimus, vel eua-
ſiſſe, vel lento
morbo deceſ-
ſiſſe.

Agi-

Agitur in genere de methodo præſeruandi a ſubitaneis Mortibus.

CAPVT XXI.

POST ſigna proximum cenſemus de præſervativa methodo ſubitaneæ mortis verba facere. Etenim, vt homo graviùs, ac frequentiùs brutis animalibus ægrotat, atque idcircò, pluribus inventis, excogitatiſque pharmacis, huic infortunio medetur; ità, cum crebriùs quoquè improviſæ neci, ex internis cauſis ortæ, ſit obnoxius, rationi conſonum eſt, vt ſubitaneum diem, aut penitùs declinare, aut ſaltèm pro viribus ſtudeat retardare.

II. Scio apud ethnicos antiquiſſimum fuiſſe problema, quodnam genus mortis, lentæne, an verò ſubitæ hominibus fuerit exoptandum? ac proindè (a) Iul. Cæſarem pridiè antè mortem, cum apud Marcum Lepidum cœnaret, hoc moto ſermone, omnes antivertiſſe exclamantem, *inopinatum*. Sed o fallacia hominum deſideria! o votum inane, & punitum! Ipſe ſiquidem Cæſar proprio didicit experi-

a Apud Plut. in Cæſare.

perimento, omnium peſſimam eſſe necem inopinatam, quippè quæ nequè ipſi cum indolentiâ contigit, vt fortè putabat, nequè ſinè contumelia. Nos verò, quorum mentibus in tanta cauſarum obſcuritate Deus Opt. Max. altum, æternumque fidei lumen immiſit, illam multò magis mortem, tùm optimam opinari, tùm ſalutarem optare debemus, in qua (vt inſignis pietate, ac judicio Vir Cardinalis Commendonus (a) ex D. Auguſtini Sententia, dicere ſolebat) animum ſenſibus integrum morti componere, & Deum nobis per Chriſtianæ diſciplinæ ſacra, piaculaque poſſumus propitiare.

Inopinata Mors a probo, & prudenti viro haud exoptanda.

a Ex Gratian. in eius vita lib. 4. cap. vlt.

III. Quid? quòd ſi de ſolis humanis foret conſulendum, nobis certè nunquam ſubitum, atque inconſideratum e vita diſceſſum concupiſcere oporteret. Quis nanquè adeò ferox inter commercia hominum adoleuit, qui acerbè, penituſquè, & ſuos, & ſua oderit, vt antè mortem teſtamenta conſcribere, mutare, obſignare, dicere aliquid, aut reddere, ſi cui debet, ad patriæ, ad affinium, ad ſui denique tranquillitatem pertinacitèr nolit? Qui liberis conſilia, amicis, vt fecit Socrates, dare oſcula negligat? Timeamus itaque, quantùm humana, quantùm ſunt æterna æſtimanda, timeamus inquam inopinatam, ſubitamque mortem, Deumque proptereà vniverſalis Eccleſiæ vocibus enixè præ-

cemur,

cemur, vt nos ab eadem pro immenſa ſua benignitate tueatur.

IV. At noſtri ſuſcepti memores inſtituti, partem eſſe putamus, diligntèr expendere, quâ methodo a cauſis huiuſmodi interitus ſolertèr declinemus.

V. Enìm verò daturi methodum præſeruandis improuiſis mortibus, quæ ab internis cauſis dependent, initio admonemus, hanc normam per Medicos vnicè deriuandam eſſe ab hygiene, & therapeia illarum affectionum, quæ in aliquem ex ſubitaneis morbis poſſunt tranſire, vndè ægri repentè decedant: propterea quicumque ſtudioſè legerit capita ſuperiora de ſignis, certè non obſcurum tenebit principium, a quo huiuſmodi præcautionis diſcrimina deſumenda veniunt. At, quoniàm innumeræ, vt expoſuimus, exiſtunt noſtrorum corporum affectiones, quæ ſubitam mortem inferre valent, idcircò ſapiens, oportet, expertuſque ſit Medicus, vt conſilium, vnicuique congruum, adhibeat. Sed cum adhuc nonnulla in genere demonſtrari poſſint, ea nùnc ſummatìm exponere non omittemus.

VI. Corpora, improuiſis hiſce caſibus ſubiecta, vel ſunt aſpectu ſana, vel euidentèr ægra. Ab hac verò vniuerſaliſſima diuiſione mihi petenda videtur præcipua partitio methodi præſeruatiuæ. Et quidèm, vt de

Corpora improuiſo fato ſubiecta nunc tanquam ſana; nunc velut ægra coſideranda:

vtroque membro diuiſionis abſque vlla confuſione diſſeramus. Sit.

Qua methodo præſeruanda ſunt corpora aſpectu ſana.

CAPVT XXII.

Corpora aſpectu ſana tripliciter expenduntur.

COrpora, quæ tanquàm ſana noſtros incurrunt in oculos, & ſumma nihilominus cautione egent, ne inopinatò diem ſuum obeant, triplicitèr conſiderari poſſunt; primò cùm nimia plethora, ſeu cum athletico habitu; ſecundò cum nimia obeſitate, & corpulentia; tertiò cum nimia animi imbecillitate.

II. Primò corpora athletica, cum ad ſummum bonitatis deuenerint, iuxta (a) Hippocr. effatum, ſtatìm ſoluenda ſunt, celeri adhibitâ phlebotomiâ, diætâ, vini abſtinentiâ, atque corporis exercitatione. Etenìm athletæ (vt Plinius aiebat de Luna, quæ orbe pleno repentè per eclypſim eſt nulla) propter nimiam partium foris, intuſque canales plenitudinem, repentinâ interdùm morte eclypſantur; ac proindè ſolâ iuuantur diminutione

a p. aphor. 3.

Athletica quomodo præſeruentur.

ne quantitatis ſanguinis, ac ſubtractione molis, qualitatiſque alimentorum, & potuum, vt hâc ratione, ſi quid reliquum extremis vaſis hæret impactum, motu corporis diſſoluatur, remiſceatur, atquè, in gyrum actum, maiori deniquè parte tranſpiret. Nequè porrò apud iſtos exercitatio procuranda eſt, priùs quàm vaſa depleta ſint, & diminutum alimentum, ne illud idem, quod in præcautionis auxilium inducitur, improuiſam mortem diſruptione vaſorum acceleret.

His quando impe randa exercitatio.

III. Sed omnis certè prophylaxis hiſce in corporibus inutilis euadet, niſi altior quædam plethoræ radix optimè cognoſcatur, & parumper debilitetur. Hæc autem illa eſt, quâ ſani homines tantoperè gaudent, ſtomachi nimirùm validitas; vndè non leuis apud eoſdem peccandi in ratione victus fiducia, atquè incitatio proficiſcitur. Ij enim cibos non modò nimios, ſed abſque vllo delectu ingerunt, citòque in chylum conuerſos intrà ſanguifera tranſducunt. Sed, cum non æquali proportione tranſpirent, neceſſe eſt, vt illorum vaſa impleantur, diſſilitura plerunque, cum plus æquo diſtracta fuerint. Sciant igitur qui bono, validoque ſunt ſtomacho, præſertìm ſi, extrà adoleſcentiam poſiti, ſtudijs incumbant, hoſtem intrà ſe gerere, qui, niſi accuratè cauerint, improuiſæ morti cauſam aliquando præbebit. Etenìm

Stomachus validus morboſæ plethoræ fomes.

Ab exercitio, & ætate cibi indigẽtia definienda.

ij, quoties ſe motibus non exercent (hoc autèm diligentèr notandum) modico egent cibo, tanto ſcilicèt, quanto duntaxat opus eſt ad reparanda fluidorum diſpendia, quæ non multa impenduntur in illorum tranſpiratu ſolidorum, quæ motui aeris, ſanguinis, & liquidi neruorum tantummodò inſeruiunt: minimum enim eſt, quod à penè quieſcentibus iſtorum artuum muſculis, & ſuccutaneo organo inſenſibilitèr perſpirat.

Quænam partes, & cur minus perſpirent in ſeſſilem vitam ducentibus.

IV. Nequè verò in alimentorum, potuumque genere vlla vnquàm ſecurior, pro tuenda valetudine, inueniri poteſt via, quàm quæ indicatur à [a] Sanctorio, & ſequenti aphoriſmo perſtringitur -- *Illa cibi quantitas eſt ſaluberrima, dum a cibo corpus ſuis negocijs eadem agilitate vacat, ac ſi eſſet ieiunum* -- Hoc autèm conſilium opportunum eſt non pro ſolis plethoricis, ſed pro alio quouis habitu, qui ſanus, atque incolumis ſeruari cupiat. Falsò propterea homines de natura ſua vulgò queruntur, quòd ventriculi languore, atque imbecillitate afficiantur. Ijs enim ipſemet morbus tùm peccandi, tùm ſe ſe interficiendi facultatem adimit; cum, ſi ſemel horum quis cibo, ſiue prauo, ſiue copioſiori, vſus fuerit, ſtatìm erroris admoneatur. Hinc ſtomacho debiliores plerunque euadunt longæui. Vt præ cæteris inſigne, ac vulgatum habemus exemplum in celeberrimo [b] Ludou.

a In ſua ſtatica ſect. 3. aph. 35.

Saluberrimũ Sanctorij præceptum.

Debiliores ſtomacho cur plerunque longæui.

b In eius vita a ſemètipſo deſcripta.

Cor-

Cornaro, qui ſolius adminiculo ſobrietatis proſperâ valetudine vixit vltrà ſæculum. Verùm longiùs fortaſſe progredimur, fallente nos cupiditate plethoricos habitus præſeruandi.

V. Deindè, obeſa nimiùm, & pinguia corpora a repentino mortis periculo tuentur primò ea omnia, quæ tollunt plenitudinem lymphatico-pinguem viſcerum, vaſorum, & carnium; cuiuſmodi ſunt epicraticæ purgationes cum pillul: tartar:, aloeticis, de ammoniaco, & ſimilibus; ſecundò, quæ benignè diſſoluunt reſiduam mucoſam, viſcidulamque fluidorum partem, eamque potiſſimùm per vrinam deriuant; nimirùm terebenthinata, oximel: ſcill:, acidulæ etiàm alumi-noſæ; dummodò tamen homo ætate ſit vigenti, ac iuuenili, quem in ſenſum accipiendus eſt (a) Timæus, cum in obeſo nimiùm corpore huiuſmodi aquam proficuam obſeruauit; tertiò parca victus ratio, quæ partem detrahat ciborum præſertìm humidorum, eiſque ſubſtituat mediocriter exiccantia, atq; aromatica; quartò ea, quæ ab ipſis carnibus perpetuò demulcent ichores viſcidulos, vt frictiones, & fonticuli; tandèm accurata, & nunquàm intermiſſa corporis exercitatio, per quam fibræ muſculares ſupra vaſa, & ſupra glandulas validè nitentes, humores vrgent, comminuunt, volatilizant, aptoſque reddunt ad diureſim, ac diaphoreſim, quæ qui-

Epicratica purgatio quam plenitudinem adimat.

Plura Obeſis proficua remedia.

a cas. med. lib. 6. cas. 3.

quidem ſunt viæ , per quas ſanis in corporibus ea recrementa ſecedunt, quibus collectis, præcoces morbi , morteſque ſæpè accerſuntur.

Timidi quomodo præcauendi.

VI. Denique illi homines, qui quantumuis corpore ſani videantur, animo tamèn ægrotant, cuiuſmodi ſunt extra modum timidi, ac puſillanimes, ſaluberrimum præcautionis conſilium inuenient, ſi ipſi ſe, & alij illos tueantur a ſubitis, atque improuiſis gaudij, aut timoris occaſionibus. Etenìm cum huiuſmodi corpora ſortita ſint cerebri, & præcordiorum fibras cum tono minimè reſiſtenti, ſeù maximè languido, idcircò prudenter fugere debent ea omnia pathemata, quæ improuiſam, validamque in cerebro excitant ideam lætitiæ, vel timoris, propter quam alterantur diametri vaſorum, perturbatur motus ſanguinis, nec non rithmus vndarum fluidi animalis per neruos, præſertim in præcordia; ac proindè ſubuertitur motus cordis, & totius ſanguinis non ſine euidenti diſcrimine integræ diſſolutionis ipſius vitæ, quæ cum perenni, ac regulari motu iſtorum præcipuè fluidorum per corpus circumagitur.

De

De methodo præſeruandi a ſubitaneo interitu corpora valetudinaria.

CAPVT XXIII.

NON arbitror in id mihi ſtudium incumbendum, vt ſub iſto capite exponam ſingulas præſeruandi rationes, petitas ab omnibus ſingillatìm, morbis, qui ægros in ſubitas neces poſſunt adducere; immenſam enìm ac penè infinitam rem imprudens tentarem: cum quilibet Medicus ex particulari vniuſcuiuſque morbi pathologia, ac therapeia (vt cap. XXI. innuimus) methodum, ac remedia præſeruatiua ex ſe ipſo copiosè ducere valeat. Quæ enìm factum iàm morbum tollunt, plerunque antefacta prohibent. Dicemus itaq; breuitèr, ac veluti per genera, vt, ſignatis quibuſdam quaſi ſedibus, Practicorum memoriam iuuemus.

II. Et quidèm, vt hîc etiàm loci congruum ordinem ſequamur, conſiderabimus ex huiuſmodi valetudinarijs corporibus alia, interiùs, alia exteriùs ægrotare, iuxtà quam diuiſionem prophylacticas medelas apertiùs inueniemus. *Ex valetudinarijs alij interiùs, alij exteriùs ægrotant.*

III. Inchoantes verò ab internis morbis, quanquàm iſti varijs modis inuicèm permiſceantur;

tur ; immò raró malum vllum ſine complicatione prorogetur ; attamen quò clariùs , ac firmiùs medelarum notiones Curantium animis hæreant, operæ pretium cenſemus in re præſenti generales tùm ipſarum ægritudinum, cùm remediorum ideas omninò diſtinctas tradere, quas Medicus pro ſua deindè prudentia in particularibus caſibus facilè componet.

Triplex affectionum genus valetudinarios ad ſubitum interitum diſponit.

IV. Præternaturales affectiones partium maioris vſus, quæ homines valetudinarios detinent, tandemque repentè poſſunt occidere, ad tria præſertim genera reducuntur ; primò ad lentas corroſiones ; ſecundò ad pertinaces conuulſiones ; tertiò ad congeſtiones . De ſingulis ſeorsùm agemus , etiamſi corroſio ſpaſmum , ſpaſmus congeſtionem , & e contrario , vel perturbato ordine , ſingulæ ſingulas inducant.

Primum eſt internorum ſanguiferorum lenta corroſio.

V. Lenta corroſio internorum ſanguiferorum , ſiuè aneuryſma ſit, ſiuè varix , vtpotè frequens cauſa inopinatæ mortis , meritò omnium prima ſe nobis offert perpendenda : vtra enim ſit , cum alicubi integrum tollit membranarum repagulum , illicò tranſuerſam , deterrimamque ſanguini viam intrà cauitates aperit , morteque perimit improuisâ.

VI. At verò , vt plura ſimul complectamur , illud , præ omnibus, hiſce in caſibus valere cenſemus , quod proponit (a) Hipp. in

a Lib. I. de morb. n. 10.

in pectoris, ac pulmonum varicibus, quarum ſub nomine aneuryſmata comprehendere videtur; inquit ſanè. *His confert; ſi circa exordia curandos ſuſceperis, vt manuum venæ relaxentur, & victus ratione vtatur, ex qua ſicciſſimus, & maximè exanguis euadat.* Neque certè diuturna praxis vllam tutiorem præſeruandi methodum nos edocuit, quàm ſi huiuſmodi ægri, poſt parcas inter initia phlebotomias, in viuendo ſint continentes, abſtinenteſque. Plures idcircò nouimus religioſos Viros, qui præcordiorum aneuryſmatibus correpti ([a] vt ſuperiùs obſcurè indicauimus) propter accuratum vitæ regimen ad vltimum vſque ſenium peruenerunt, ac nonniſi ex lenta tabe, vel hydrope paulatìm deceſſerunt. Contra verò quotquot iſtiuſmodi mali genere diuexati, genio, & gulæ indulſerunt, vel immoderatis motibus corpus exercuerunt, omnes repentina morte ad ſepulcrum feſtinaſſe recordamur.

Varices pro aneuryſmatibus accipit Hipp.

Horum prophylaxis ex eodem.

Authoris exempla.

a Cap. 19. n. 4.

Sobrietas, & moderatum exercitium iiſdem prodeſt.

VII. Noſtris porrò experimentis ratio non dubia ſuffragatur. Etenìm is, qui varietate vtitur, ac multitudine ciborum, potuumque, neceſſe eſt, vt multum indè ſanguinem, varijs etiàm acredine pollentibus particulis refertum, ingerat. Is paritèr, qui vehementibus tàm aeris, quàm exercitationum motibus ſeſe obijcit (quoniam ſolida contra fluida, & viciſsìm fluida contra ſoli-

Experimenta ratione comprobantur.

da maiori niſu impellit, & vrget) neceſſariò inceptam iam vaſorum corroſionem, ac diſtractionem promptiùs auget, ac perrumpit, quàm qui rectâ vtitur, ac moderatiſſimâ ratione ſex rerum nonnaturalium, & præſertìm diætâ, quam tantoperè laudat [a] Hipp. in vlceribus. Euidens ſanè, ſi ab animantibus etiam diſcedamus, exemplum præbent flumina, quæ, licèt ripam pluribus locis perruptam habeant, tamèn extra illam non diffluunt, neque in vicinos campos euagantur, niſi cum noua, magnaque accedat recentium aquarum copia, vel aduerſus ventus profluentibus vndis vehementiſſimè obſiſtat, ac renitatur.

a De Fract. n. 29.

Quomodò lymphatica in præcordijs vel cerebro debilitata, ne breui diſrumpantur, præcauenda.

VIII. Quod de ſolis ſanguineis vaſis hucvſque protulimus, ad lymphaticorum quoquè texturam debilitatam referri poſſe non dubitamus. Etenìm, ſi huiuſmodi lymphaticorum vitium, in præcordijs, vel cerebro exiſtens, teneat hominem, qui modicum cibum, & parciorem potum vnà cum benignis vulnerarijs vſurpet, is plerunque conſeneſcit, ac lentè quoque cum ipſa vaſorum ægritudine commoritur. Contra verò, ſi homo iſte helluo fuerit, & bibax, magnâ ocyſſimâque ſubortâ ſeri intrà ventres effuſione, alijs etiàm concurrentibus cauſis, interdùm occidit inopinatò.

IX. Pauca nunc addenda putamus de vulnerarijs decoctionibus, quæ, cum ſatis ſuperque apud Medicos innoteſcant, longo

ſermone non indigent. Dicemus duntaxàt, illas, ſi temperatæ, nec admodùm reſinoſæ fuerint, acre, quod in fluidis dominatur, facilè abſumere; talemque ſanguini craſim conciliare poſſe, per quam fibræ diſciſſæ, aùt planè coaleſcunt, aut ſaltèm ab vlteriori plerunque vindicantur eroſione. Quinimò quoties impendit periculum effluxuri e vaſis magnâ copiâ ſanguinis, ad ſauciatorum, vt aiunt, anchoram erit confugiendum, ſcilicet ad opium vſtum, ad fungum melitenſem, ad medicamenta ex vitriolo præparata, aliaque huius generis, quæ, & ſanguinis impetum, & vaſorum laxitatem coercendo, futuram ex nimia hæmorrhagia improuiſam mortem ſaltèm ſuſpendunt.

Ex vulnerarijs decoctionibus quales ad vſum reuocandæ.

X. Rationem deindè præſeruandi a ſubita nece illos homines, qui pertinacibus conuulſionibus detinentur, (quam ſecundo loco tradendam poſuimus) nemo proximè attingere, multò minùs complecti poterit, niſi priùs loca, & cauſas conuulſionum accuratè diſtinguat. Etenìm, ſi ſpaſmodicæ paſſiones fuerint in ſtomacho, hypochondrijs, vel vtero, pendeantque a ſuccis ad ſubtile, & ſulphureum acre exaltatis, eo in caſu conducunt aquea, ſubacida, emplaſtica, balnea, duciæ, ſerum, & lac. Quinimò ad antidota etiam recurrendum erit, vbi venenorum ſit metus; quemadmodùm, ſi dolores vrgeant, ad moderata quoquè narcotica, ſulphur vitrioli, ens veneris, aut bezoarti-

Ratio preſeruandi in ſpaſmis a materia ſubtili productis.

Ex materia viſcida aliter tractandi.

ticum iouiale. Si verò viſcidulum ſit fermentum, ſed abſque ſuppuratione, tùnc oleoſa cum fluidis, martialia, amara myrrhata, & præſertim rhabarbarum, & cortex peruuianus, cum ſpecificis anthyſtericis, & antiſpaſmodicis, mirè conferunt; eoque magis ſi vermes in diſcriminis cauſam venire cognoſcantur; quo in caſu etiam ad mercurialia tutò deueniemus.

In pectoris conuulſionibus pars affecta diligēter perquirenda.

XI. Si conuulſiones obſeruentur in pectore, videndum, vtrum in pulmonibus, an etiam in corde, & magnis vaſis; & tunc maximè ad cauſas reſpicere oportebit, & potiſſimùm cognoſcere, vtrum de ſepulto tuberculo, vel aneuryſmate ſit dubitandum, ad quorum malorum diſcrimina prophylaxis quoque erit dirigenda. Porrò, ſi ſolitarius fuerit, aut cum ſimplici lymphæ congeſtione thoracis ſpaſmus, tunc vſurpanda erunt, iudicio Curantis, oleoſa, ſulphurata, terebinthinata, ſuccinata, camphorata, emulſiones, aliaque multi generis aquea, & diluta. Si, præter ſpaſmodicas contractiones, dolores, & febres vrgeant, laudantur iuxtà doloris gradum, ægrique vires, etiàm phlebotomiæ, & mitiſſima paregorica, de quibus prudens, ac ſciens Medicus opportunè decernet.

His phlebotomia quando conueniat.

Cardiaca præſcribendi ratio.

XII. In reliquis, vbi malum hæret præcordijs, & eroſionis metus longiſſimè fuerit, identidèm ſunt præſcribenda cardiaca atque

atque etiam, ſi opus fuerit, quæ ex ſtibio, vipera, mumia, & myrrha conflantur.

XIII. Deindè ſi conuulſiones exiſtant epilepticæ, vel ad epilepticam indolem tendentes, perpendendum erit, num affectio ſympathica ſit, ex infernorum ſcilicet viſcerum, totiuſque corporis conſenſu, an idiopathica ex peculiari cerebri paſſione. Etenìm iuxtà hanc diuiſionem præſeruatorias curationes inter ſe admodùm diuerſas inſtituemus. Siquidèm, ſi fuerit vitio ſtomachi, & ſuccorum inteſtinalium, omni alio pharmaco melior eſt vomitio, & alui deiectio, per epicraſim inſtituta. Hinc paſsìm Romæ occurrunt multi, qui, licèt ſcotomijs, alijſque capitis affectionibus, fortes apoplexias, ſubitaſque neces minitantibus, iamdiù tentati fuerint, ſenes adhuc decrepiti, ope Pill. de Succin. Craton., de ſpuma chalybis, vel alterius benigni ſoluentis, identidem intrà annum repetitorum, ſeruantur incolumes.

Sympathicæ epilepſiæ vomitus et epicratica purgatio proficua.

Hæc Romæ præſertim ab apoplexia præſeruat.

XIV. Si verò huiuſmodi affectiones a recurrente vaſorum ſanguineorum plenitudine, aut ſuppreſſis hæmorrhagijs dependeant, tunc phlebotomiæ interdum inſtituendæ, ac fonticuli etiàm admouendi erunt.

Phlebotomia quãdo celebranda.

XV. Quòd ſi tandem eadem mala, ob inductam in cerebro labem, idiopathica etiàm euaſerint, nullo certius remedio extra limites inferendæ ſubitæ mortis contineri poſſunt, quàm

In epilepſia idiopathica abſtinere a uino magnum remedium.

quàm, ſi æger abſtemius ſpontè factus, ſpecifica antepileptica, ac laudabile vitæ regimen perpetuò adhibuerit. Nec meditata ſolùm, ſed diù etiam experta in præſens referimus; quibus ſanè obſeruationibvs ipſius quoque (a) Hippocratis conſilium accedit; is enim agens de inſomnijs, comitialem morbum, aut inſaniam ſignificantibus, monet, vt *ægri cibis paucis vtantur; ita namque integram valetudinem ſibi tota vita comparabunt.*

a Lib. de inſomn: n. vlt.

XVI. Denique circa congeſtiones nonnulla breuitèr diſſeremus; eæ nanque, cum nimio, varioque inter ſe diſcriminentur interuallo, Medentium ingenia, vſu firmata, ad capiendum conſilium in arena duntaxàt mouere poſſunt. Prudens itaque Medicus in horum morborum curatione ita ſe exerceat iuxtà (b) Hippocratis oraculum, *vt proſit, aut non noceat.*

In congeſtionibus curandis Medicus ſit prudens.

b 1. epid. ſect. 2.

XVII. Cum verò congeſtiones modò imo in ventre, modò medio, modò in capite fieri contingat; nùnc ab humoribus lentis, & craſſis, nùnc a ſalinis, & acribus, nùnc demùm a mixtis, & ſulphureis, ſiuè cum ſuppuratione, ſiuè ſine ea; equidèm arbitror ſummo Curantium iudicio, atque experimento opus eſſe, vt hiſce in caſibus recta præſeruandi ratio inſtituatur. Illud ſolummodò in genere admonemus, ſcilicèt vbi viſcidum, ac ſalinum phlegma in aliquo ventre peccauerit, con-

Iuxta congeſtæ materiei indolem prophylaxis dirigenda.

conducere rhabarbarata, aloetica, chalybeata, ſtibiata, potum Thè, vel Coffè, therebinthinata, aliaque gummoſa, tenacitatem ſoluentia: vbi ſalinum, & acre, iuuare aquea, ſuccos herbarum epicerauſticarum, diluta, lactiginoſa, oleoſa, & alcalica, partìm fixa, vt ſtibium diaph., partim benignè volatilia; vbi tandèm vitium eſt in ſulphureis, mixtiſque principijs, mixta remedia vtilia fore, præſertìm ſi de occulta dubitetur ſuppuratione, quo in caſu, poſt phlebotomiam, initio morbi, ſi res poſtulat, inſtitutam, ea vſurpanda, quæ pus, ac ſaniem dulcificare, quæ ſphacelum arcere, quæ demùm, rupto abſceſſu, vlcus abſtergere, & conſolidare valent. Eligat itaque peritus Medicus ex omnibus optima, & vnicuique adhibeat in re tunc præſenti, quæ magis congruunt, illius apud (a) Celſum conſilij perpetuò memor, nempè -- *nulla re magis laborantem iuuari, quàm tempeſtiua abſtinentia, ſemper quærentes non quid Medico liceat, ſed quid ægro ſalutare ſit, cui vehemènter nocet, quoties in eius, quod aſſumitur, vel tempore, vel modo, vel genere peccatur.*

a Lib. 2. cap. 17.

Opportunum Celſi conſilium.

XVIII. Sed, ſtante eâ diuiſione, quam circa initia huius capitis poſuimus, ſupereſt, vt agamus etiàm de methodo prophylacticâ dirigendâ ad homines externis morbis valetudinarios. Cum verò certum ſit apud iſta corpora idcircò ſartam, tectamque internorum

Externi morbi diuturni valetudinarijs potiſſimùm vtiles, & cur.

rum

rum viſcerum texturam ſeruari, quia praui humores ad artus cum podagra, aut quouis tumore, vel ad ſuperficiem corporis cum vlcere, fiſtulâ, ſcabie, vel alio morbo decumbunt; profectò vniuerſa ratio præſeruationis a ſubitis malis, ſubitas neces inferre valentibus, verſari videtur circa auxilia, quæ primò ſeruare poſſunt firmum, validumque fibroſum rete internorum viſcerum, & vaſorum, vnàque ſimul congruam fluxilitatem, dulcedinem, & craſim liquidis conciliare; vndè quidquid intùs redundat incongruum, atque impermiſcibile, excitato confeſtìm ſtimulo, foràs vtilitèr propellatur, ac veluti deſpumetur; deindè, quæ ſimul tollere valent in affectis externis locis ea impedimenta, quæ aliquando obijci poſſunt ipſis ſalutaribus fluidorum propulſionibus, remoris, ac ſecretionibus.

Quomodo tractandi ne ſubitò perimant.

XIX. In genere itaque iuuabunt alimenta optimi ſucci, iura interdùm viperata, ſerum cum infuſione rad. chinæ, & alia eiuſmodi, quæ robur ſolidis partibus, benignamque volatilitatem, ac fluxilitatem humoribus tribuunt; ſimulque ea omnia, quæ partes externas ità tuentur, ac diſponunt, vt nullo callo, nullâue, etſi minimâ, conſtipatione laborent, per quam internis niſibus renitantur. Nunc ad Artis Magiſtros, non ad ſolos Candidatos ſcribimus; eà proptèr non pudet breuia tantùm me-

Methodus generalis præſeruatiua.

medendi monſtrare compendia. Illud tamen docuiſſe nunquam ſatis contenti erimus, fruſtrà nempè præſeruandi rationes a ſubito interitu illum foris quærere ex medicaminibus, qui domi ſpreuerit diætam. Cætera Medicinæ præſidia interdùm fallunt, vnum nullo vnquam tempore fefelliſſe comperimus, rectum ſcilicet vitæ regimen, ac tranquillum, infractumque in benè, vel malè valentibus animum: ijs enim duobus veluti axibus vniuerſus ferè præſeruationis orbis a ſubitanea morte circumagitur. Nequè profectò hâc ſuper re decipi nos patitur Diuinum illud monitum apud (a) Marcum, vbi Chriſtus Diſcipulos admonet, vt ſobriè viuant, & a grauibus temperent Mundi curis, ne ſubitis mortibus cauſas exhibeant -- *Attendite vobis, ne fortè grauentur corda veſtra in crapula, & ebrietate, & curis huius vitæ, & ſuperueniat in vos repentina illa dies: tanquam laqueus enim ſuperueniet in omnes, qui ſedent ſuper faciem omnis terræ.* Sileat igitur Medicus, vbi Deus ipſe loquitur; & quidem ſine parabolis certiores prophylaxis rationes nos edocet, quas certè annuâ calamitate docti, vt mox videbimus, viuâ deinceps memoriâ retinere debebimus.

Diæta cæteris remedijs præſtantior.

a cap. 21.

Recto viuendi regimini animorum tranqillitas iungenda, ex diuino etiam Oraculo.

Finis Primi Libri.

O De

DE SVBITANEIS
MORTIBVS
In particulari
LIBER SECVNDVS.

DE SVBITANEIS MORTIBVS

ILLARVMQVE CAVSIS

Quæ decurſu annorum 1705. & 1706.

ROMÆ CONTIGERVNT.

LIBER SECVNDVS.

QVoniàm Libro præcedenti quæſitum eſt in genere quid ſubita mors? quales ſint eius cauſæ? quæ etiam ſigna, quæque ad illam auertendam remedia, vt vires noſtræ tulerunt, oſtendimus. Iam hinc ſupereſt, vt ſecundo Libro agamus in particulari de ijs ſubitaneis interitibus, qui Romæ per hæc tempora crudelitèr deſæuierunt; daturi etiam exempla tùm ſubitarum ægritudinum, quæ va-

gabantur, tùm nonnullorum, qui eiſdem correpti vel euaſerint, vel deceſſerint. Admonentes intereà, vt ad memoriam reuocentur ea, quæ in limine prioris Libri Benigno Lectori propoſuimus circa rationem, propter quam de Subitaneis Mortibus ſcribere decreuimus.

Quæritur, an cauſa repentinarum mortium, quæ Romæ per hæc tempora graſsatæ ſunt, fuerit vniuerſalis, & ſimplex, an verò particularis, & mixta.

CAPVT I.

ACturi nunc de mortibus, quibus hoc anno tot Romani Ciues, atque Incolæ repentè ſublati ſunt; inueſtigabimus primo loco, communis ne, an particularis earundem cauſa latuerit in ſingulis.

II Nos minimè fugit, libitinam certis annis, annorumue tempeſtatibus, non modò in hominibus, ex peſtilenti aeris conſtitutione proficiſcentem, ſed vel in brutis animalibus, pecudibus nempe, capris, aliiſque ex certa aeris labe, vel aquarum, & paſcuorum defectu, vitioue natam, improuisò debaccari. Vndè aureis verſibus cecinit (a) Fracaſtorius noſter.

Mors repentina quandoque graſſatur in homines & bruta ex cauſis vniuerſalibus.

a In ſiphil.

Inter

Interdum pœnas animalia ſola dedere ,
Aut multa, aut certa ex ipſis: memini ipſe malignam
Luxuriem vidiſſe anni, multoque madentem
Autumnum, perflatum auſtro, quo protinùs omne
Caprigenũ pecus è cunctis animantibus vnum
Corruit:

Repentinæ mortis Romæ nunc graſſantis cauſa non fuit vniuerſalis; ſed cuicumq; morienti particularis, et propria.

III. In noſtra tamen hypotheſi probabilius ducimus, cauſam improuiſarum mortium non vnam omnibus abſolutè communem, ſed ſingulis morientibus maiori ex parte propriam extitiſſe. Quod ſanè, tametſi præ me ratiocinando ex ſignis facilè fuerim aſſecutus; tum verò mihi tandem placui, cum internum animi ſenſum externo ipſius rei teſtimonio, atque certâ experimentorum fide comprobatum intellexi. Ex ſequentibus enim apparebit, peculiares, ſuaſque præcipuas cuique cauſas, ſeù immaturæ diſſolutionis, vt ita dicam, ſemina paulatim genita, denique confeſtim ad actum fuiſſe reuocata, iuxta illud (a) Hippocratis, *non enim repentè morbi hominibus accidunt, ſed, paulatim collecti, accervatim apparent.*

a 1. de diæt. n. 3.

Huius diſcrimi- nis cauſa non fuit vſus tabaci.

IV. Quid enim tabacum incuſabimus; cum nonnulli, quorum nares nunquam puluis iſte inquinauerat, ex tempore viderint

oc-

occaſum ? Quid veneficas ex terræ motibus exhalationes; cum ij præcipuè a ſubitaneis tùm morbis, tùm mortibus ſe feliciter vindicauerint, qui diruta ex ſoli conuulſionibus loca potiſſimùm incoluerunt ? Quid cuculatæ abuſum; cum qui a triginta iam annis nunquam non ſemel, ſæpè bis in die (quos inter Cl. D. Placentius Med. Vrbis Senior, & octogenario maior, vt & ipſe ego, cæterà cauti, numeramur) hoc potu vſi ſunt, nullo, vel minimo per hæc tempora ſymptomate laborauerint. Contra inter eos, qui nunquam illam deguſtarunt, multi ſubitò interierunt ? Quid tandem ignotum aeris venenum culpabimus; cum extiſpicia varias, notiſſimaſque cauſas rerum naturam diligenter quærentibus apertiſſimè detexerint ?

Non exhalationes ex terræmotibus.

Non Cuculata.

Neque venefica vis aeris.

V. Firmant verò ſententiam de particulari in ſingulis cauſarum concurſu præteriti etiam euentus illorum, quos vitam cum improuiſa morte commutaſſe nouimus, priuſquam à SVMMO PONTIFICE imperatum nobis fuiſſet, vt anatomico cultro ſepulta veritas erueretur. Etenim nonnulli ſublati fuerunt cum indicijs ſubitò diſrupti ſanguiferi canalis, quem iam varix, aut aneuryſma intrà thoracem, vel abdomen debilitauerat. Multi per fortiſſimam apoplexiam, ob interceptum, effuſumque ſanguinem intrà cerebrum. Alii demum ex magno, ac pertinaci præcor-

Authoris experimenta de cauſa particulari in ſingulis morientibus

diorum ſpaſmo, aut paralyſi, vel ex obſtructione viarum cordis, magnorumque vaſorum; vndè, impeditâ ſanguinis traiectione à corde tùm in pulmones, cùm in cerebrum, vitale illud, ac reciprocum iſtorum viſcerum commercium ex tempore interciderit. Hoc verò perpetuò eſt obſeruatum, vltimum nempe diem repentè a nemine, quod ſciam, viſum fuiſſe, qui labe aliqua fluidorum, viſcerum, aut ſaltem canalium a multo tempore non laborauerit, quique ſimul non fuerit ſtationarius miles in caſtris bacchi, aut veneris. Quibus fit, vt ipſe crediderim, repentinos hoſce caſus non ſanorum plerunque mortes, ſed quandam veluti humanæ naturæ deſpumationem, ſeu malam criſim, extitiſſe apud illos, qui iamdiù palàm, vel ſecretò, infirmâ, atque ægrâ valetudine fuerunt: criſis enim apud theoricos definitur, ſubita mutatio in morbis ad ſalutem, vel ad mortem.

Nemo niſi valetudinarius, & intemperans repentè periјt.

Subita mors in iјs ad malam criſim referenda.

De-

Demonſtratur, inæqualem aeris conſtitutionem fuiße etiam inter cauſas vagantium repentinarum mortium.

CAPVT II.

LIcèt dubitationi non ſit locus, quin celeres interitus, Romæ hoc præſertim tempore contingentes, magnâ ex parte prædiſpoſitis vitio aliquo corporibus debeantur: negare tamen non auſim vniuerſalem aliquem cœleſtium, terreſtriumque cauſarum concurſum ad hunc producendum effectum conuenire potuiſſe, ſine quo forſitan, nec adeò numeroſa, nec adeò ſubita morientium clades contigiſſet. Hic autem concurſus, vt mea fert opinio, acceptus potiſſimùm referendus eſſe videtur præteritarum indoli tempeſtatum, quas nemo, vel lippus, non vidit exceſſu quodam intemperierum inſidias ægris iam corporibus facilè parauiſſe. Præceſſit enim æſtas feruida, atque admodùm ſicca; deinceps Autumnus, auſtro plerunque comitante, pluuioſus; tandem hyems viguit inæqualiter borealis, & auſtralis. Vndè nil mi-

Conſtitutiones aeris quomodo ſubitam mortem ſollicitauerint.

rum, ſi tùm ſolida fuerint eneruata, tùm ſales acres, parteſque ſulphureæ a præferuida elapſi anni æſtate (balſamico-oleoſa, aquoſaque, & dulcia ſanguinis componentia plùs iuſtò diſſipante) intrà Romanorum corpora prædominium acceperint; indèque propter nouos motus, & aculeos, periculum valetudinarijs ſtruxerint improuiſum. Nihil enim tàm promptè ſubitaneam mortem ſolet inferre, quàm ſi momentum impetus, adauctum in fluidis, debilitatam alicubi reſiſtentiam ſolidarum partium maioris vſus conſtanter vrgeat, ſuperetque.

Impetus liquidi auctus intra ſolidū minus reſiſtēs ſępe funeſtiſſimus.

II. Quæ autem, & quot ſint mala, quæ nobis obueniunt ex auſtro, & aquilone, clarè, ac ſapienter edixit [a] Hippocrates per hæc verba -- *Cerebrum ab auſtris quidèm ſolui, & humectari, & venas laxiores reddi. Ab Aquilonis verò flatibus, quod ſaniſſimum eſt in cerebro, compingi, quod verò morboſiſſimum, ac humidiſſimum eſt, excerni, & forinſecùs circumalluere.*

a De morb.ſacr. n. 15.

Auſter & Aquilo noxij ex Hipp.

III. Cum verò, experiamur fermentatiuas particulas, ex Africa per auſtrum aduectas, deteriores reddi exoticorum quorundam miſcellâ principiorum, quæ ex romano ſolo paſsìm eleuantur; exinde facile eſt cauſam inuenire, cur multigeni, intrà prædiſpoſita ciuium corpora collecti, erodentes humores, certo quodam tempore deliteſcere, ſenſim-

Romæ Auſter deterior.

ſimque vires, per aeris pabula captare potuerint; vt denique, accedente nouiſſimâ quâcumque causâ, necem ſubitò intulerint, inductâ poſt nouum, extraneumque motum, ſanguinis plerunque coagulatione, quam ſeroſitatum defluxio, atque exundatio conſequitur, & de qua, coacti exemplo lactis, egregiè idem locutus eſt [a] Hippocrates, cum modum exponit, quo ea operantur, quæ ex cœlo nobis obueniunt, ſi ad ea, quæ in corpore genita ſunt, corrigenda inepta fiant. Sales enim acres, ab autumni pluuijs in fluorem noſtris in corporibus euecti, nunc per aquilonares ventos perſpirare impediuntur, nunc verò ab auſtro vlteriùs fuſi, tranſuerſim aguntur.

Sanguinis coagulationem ſeroſitatum exundantia conſequitur.

Hipp. de lacte coacto exemplum.

a 4. De morb. n. 26.

IV. Interim, ſi cupis modum, quo aer extraneis, atque humanæ naturæ infenſis particulis imbuitur, & quomodò interdùm per ventos hùc illucquè transferatur, plenè id habebis a [b] Franc. de la Boè Sylu.

b In append. ad prax. tract. 10. n. 124. & ſeq.

Ad-

Adducuntur quædam argumenta ad confirmandum non ex vniuerſali ſolùm cauſa tot hominum diſcrimina Romæ contigiſſe, ſed ob morboſas eorundem corporum diſpoſitiones, ac potiſſimùm intemperantiam.

CAPVT III.

TRia hìc obſeruatione digna vlteriùs occurrunt, quæ veris, obſcuriſque detegendis ſubitaneorum interituum huius anni cauſis nouam lucem afferre poſſunt. Primum illud eſſe videtur, quod nemo fortè Nobilium, aut eorum, qui frugi vitâ vtuntur, vtcumque ſubitaneis morbis correptus, vitam ſubitò deſeruerit: certiſſimo quidem argumento, non a ſolo aeris vitio vagantes Romæ morbos, morteſque ortum habuiſſe; cum affectus olìm apud Leidenſes epidemicus, quem tantâ ſedulitate deſcribit [a] Syluius, & cuius omnem cauſam ex aere, tùnc plurimùm a ſtatu naturali recedente, deriuandam putat, priùs & grauiùs in opulentiores, ac delicatiores; ſeriùs, & quodammodò

Nobiles, & temperati repentinam mortem non ſubierunt.

a Loc. ſup. cit.

Contrarium accidit vbi ex cauſa vniuerſali, teſtante Syluio.

dò leuiùs in plebem ſæuierit.

II. Et quanquàm hiſce temporibus nonnulli ex diuitibus apoplexiâ tentati fuerint, adhibitâ tamen opportunâ medelâ, vel ipſi vtcumque conualuerunt, vel ſyderationes in paralyſes conceſſerunt. Scilicet quia illi, qui euchymis cibis nutriuntur, qui ab aeris inclementia ſe ſe tueri magis valent, quique tandèm, quoties morborum prodromis pulſantur, ſtatìm ad remedia confugiunt, vel certè cautiùs deinceps in viuendo ſe gerunt, talem vitioſorum fluidorum cumulum in ſe minimè congerunt, qui ſubitam necem afferre poſſit. Contra verò pauperes, quemadmodum facultate deſtituuntur deligendi cibum, & potum, cæteraque ad valetudinis tutelam neceſſaria, ita paſſim ad vulgaria, minùſque plerùnque ſalubria, ſunt incontinentiores diuitibus; quinimò, quoties alicuius morbi præludijs tentari incipiunt, curationes, vel nullas ſuſcipere, vel prorogare ſolent; idcircò in ijs tùm ſolida, præcordia præſertim, ac cerebrum, ſenſim labefactantur, tùm fluida ad morbos inferendos, ac prædictis in partibus manifeſtandos, magis exacuuntur.

Diuites vtcumq; repentinis morbis correpti præ pauperibus feliciùs liberati ſunt, et cur.

III. Alterum deindè, quod accuratè paritèr, diligenterque conſiderandum venit, verſatur circa ſexum, in quem iſtarum decurſu tempeſtatum mors furere viſa eſt; hæc enim, vt contrà maſculinum hoſtilitèr agere, ita ſe-

Lethalis hæc labes Mares potiùs inuaſit quàm fœminas.

ſequiorem ſexum ferè intactum relinquere, conſueuit; vt vix paucas fœminas ſubitò mortuas ad hunc vſq; diem numerare potuerimus. Conditio ſanè morboſæ conſtitutionis, perſimilis alteri, quæ Iuſtiniani tempore obſeruata fuit Conſtantinopolis, vbi popularis quidam morbus mares magis, quàm fœminas abſumebat. An quia mulieres, catamenijs repurgatæ, morbificum apparatum ad irritatiuam, ac ſuffocatiuam plenitudinem colligere, vtplurimùm prohibentur? An ſatiùs quià fœminæ, etiàm plebeiæ, temperantiùs vitam plerunque ducentes, minùs prauorum ſuccorum ſolent congerere?

Apud Sigonium de occident. imper. lib. 20.

Vnde hoc.

IV. At illud certè ex duabus hiſce obſeruationibus præcipuè conſtare videtur, continentiores in cibo, potu, ac venere a ſubitaneis mortibus ſe huc vſque opportunè vindicaſſe; incautos verò, luxurioſos, vinoſoſque improuiſis facilè mortibus concidiſſe.

V. Poſtremum ſedulò animaduertendum illud ſanè eſt, quod morbi, vndè ſubitæ mortes ortæ ſunt, non ſemper ijſdem ſignis, ac ſymptomatibus ſtipabantur. Etenim aliquibus, per aliquot ante mortem dies, effloreſcentia ad cutem apparuit, quâ repulsâ fortiſſima ſuperuenit apoplexia: vt contigit in primo caſu illorum, quos poſt repentinam mortem diſſecuimus. Nonnulli verò, diù ante necem, anhelitu, palpitatione, vertigine, atque animi deliquio ſæpiùs correpti, morte

Non vnicum ſignorum genus improuisò morientibus præiuit.

tan-

tandem occubuerunt, vt in V. caſu obſeruatum. Vidimus etiam non paucos, qui, præcurrente thoracis, totiuſque corporis conuulſione, ſublati fuerunt, quorum numero quartus caſus accenſendus. Nec defuerunt qui, ex affectione ferè ſcorbuticâ diù valetudinarij degentes, propter improuiſam tandem choleram, ſubitò conciderunt: quemadmodum accidit cuidam Sacerdoti Societ. Ieſu. Denique, vt paucis concludamus, non eadem omnibus communia ſigna mortem præceſſerunt, & comitata ſunt: vt iure merito fateri poſſimus, libitinam ex peculiari vniuſcuiuſque corporis diſpoſitione magnâ ex parte in Romanos graſſatam fuiſſe. Contra verò fit, cum ex principio duntaxat vniuerſali frequentes interitus in genus aliquot animalium debacchantur; tunc enim eadem ſemper indicia, actionumque læſiones, mortem præcurrunt. Hinc legitur apud (a) Sylu. anxietates, nauſeam, ac vomitum ſuos in primis ægros inuaſiſſe, & apud (b) Fracaſt., de caprigena clade canentem, ſigna futuræ mortis tuſſiculam ſemper præceſſiſſe.

Si ab vniuerſali cauſa, eadem continuò ſigna adſunt.

a Loc. ſup. cit. n. 4., et ſeq.

b in Siphil.

VI. Accedit etiam, morbos, qui elapſis menſibus ad mortem iter fecerunt, nullâ contagione in affines, neceſſarios, aut in cadauerum ſectores migrare obſeruatos fuiſſe; indicio ſanè non obſcuro, nullum in ijs viguiſſe virus, per quod de vllo epidemico,

aut peſtilenti morbo fuerit metuendum.

Plures Italiæ Vrbes hac peſte aliàs correptæ.

VII. Nouum ſanè non eſt per interualla, incertis reditibus, hîc illîc ſubitaneas mortes ex ſporadicis morbis in terris apparere. Etenim non ſolùm Venetijs, ſed & Romæ, alijſque Italiæ Ciuitatibus id contigit circa initium præteriti ſæculi, vt narrat [a] Dom. Tirillus in tractatu, quem de hoc eodem argumento illâ occaſione ſatis diligenter conſcripſit. Pariter Romæ ſub Alexandto VII. cadauera quamplurima repentè mortuorum adaperta fuerunt a Ioh: Trullio Chirurgo Pontificio, qui, ferè in omnibus, vaſorum vel intrà pectus, vel intrà cranium rupturas, comperijt. Nouimus etiam ante multos annos in Hetruria crebrò homines ex tempore mortuos, quorum cauſæ modò in cerebro, modò in thorace deprehendebantur, de quorum ſanè caſibus locutum fuiſſe arbitramur doctiſſimum Carolum [b] Fracaſſati. Vt proinde ſeriò quidem de ipſa morte cogitare, ſed mirari minimè debeamus, eandem non rarò clanculum, ac feſtinanter ad nos venire.

a De cauſ. ſub. mort. cap. 1.

b In diſſert. epiſt. de cereb.

Nu-

Numerus morientium in Vrbe forſitan hoc tempore minor extitit, licèt maior viſus ſit, ex quo conſueti, & exitiales Romæ morbi nequaquàm vagati ſunt.

CAPVT IV.

IN admirationem certè nullam peritiores Medici hoc anno duci deberent ex paulò frequentiori ſubitò morientium numero in Vrbe, ſi aduerterint decurſu ſuperiorum tempeſtatum, æſtatis nempè, autumni, atque hyemis, in quibus crebrò repentini hominum interitus contigerunt, morbos Romæ *Graſſantibus repentinis mortibus cæteri morbi, et mortes Romæ minùs frequentes.* conſuetos, malignas nimirùm febres, pectoris inflammationes, aut prauas dyſenterias, ex quibus multi ſolent decedere, rariſſimè inualuiſſe; ita vt in hanc noſtram temporis conſtitutionem illud aptè quadrare videatur, quod (a) Hippocrates ætate ſua obſeruauit a 1. epid. conſtit. 3. -- *Reſolutiones*, nimirùm, *cœpiſſe ex ſyderatione, & quidem multos ex ipſis ſubitò mortuos fuiſſe,*

cum morbus eſſet ſatis popularis. Cæterà incolumes degebant. Vndè, ſi ſubitaneæ huius anni mortes, quæ ferè ſolæ contigerunt, conferantur cum vulgaribus mortibus ſingulorum ex ſuperioribus annis, credimus, hoſce interitus longè minores inuentum iri. Quid igitur erit cauſæ, cur nùnc miremur, ploremuſque, (animarum excepto periculo) fortè non adeò magnum numerum acutiſſimorum morborum, repentè interimentium, cum plures mortes ex alijs, ac potiſſimùm acutis ægritudinibus, elapſis annis, impauidi ſicciſque oculis ſpectauerimus? Ille ſiquidèm prauorum humorum apparatus, qui aliàs ex æſtate pluuia, ac prauitate fructuum noſtris in corporibus paulatim colligi, & vi cuiuſdam fermentationis, ac penè putreſcentis liquidi, ægros longiori viâ de medio tollere conſueuit; hoc anno in ſe ipſo magis exiſtens, vt [a] Hip. dicto vtar, promptior ad motum, & potentior hîc ad ſolida irritandum, ſcindendumque, illic verò ad fluida coagulandum, aut diſſoluendum; redditus fuit, proindèque adeò præcipites mortes valuit inducere. Exinde animos ad ſpem ereximus, tranſacto verno æquinoctio currentis anni 1706., per nouam aeris, ac terraquei orbis refermentationem, perq; ventorum permutationem, morboſum iſtum particularum concurſum, & commixtionem variatum iri: vndè lethalis, ac mortifera conſtitutio, de ſua re-

Ratio adducitur.

a De vet. Med.

remitteret ſæuitie, Deoque omnium bonorum largitori debitas laudes ſoſpites, hilareſque redderemus. Quod ſanè præſagium exitu maximè comprobatum nunc cernimus, cum opus hoc, in lucem edituri, expolimus. Sed quoniàm nullum in terris bonum abſque mixturâ mali hominibus accidit, indè fit, vt, dùm de felici, fauſtâque repentinarum ceſſatione mortium iure gaudemus, & gratulamur, ſub fœnore beneficium nos accepiſſe præſentiamus. Nunc enim, vel decurſu æſtatis, acutas febres, lethaleſque peripneumonias ſæuire paſsìm intuemur, doleműſque.

Ceſſatis repentinis mortibus conſueti morbi, et lethales recruduere.

Quæ remedia hoc anno ijs maximè profuerint, qui a ſubitaneis morbis, repentinas mortes minitantibus, euaſerunt.

CAPVT V.

CVm ſatis pateat ex antedictis, Nobiles, ac diuites, immò, vt poſteà reſciuimus, nonnullos etiàm pauperes, ſubitaneis morbis tentatos, hoc anno conualuiſſe, non dubitamus, quin pius, vtiliſque noſter futurus ſit labor in ijs diligentèr recenſendis, quibus ijdem ex repentinis mortibus euaſerunt. Ita Medici, recurrentibus aliquandò conſimilibus anni conſtitutionibus, firmata nouis experimentis inuenient præſidia, quorum miniſterio ægri vel a morte penitùs vindicari, vel ſaltèm tantum temporis lucrari valeant, vt anteactæ crimina vitæ (quod cardo rei eſt) ſacrâ exomologeſi expiare, ſeque Numini commendare poſſint.

II. Et quoniàm ægri, qui morbi vim ſuperarunt, quantùm nobis innotuit, apoplexijs cum epilepticis, vel ſyncopalibus affectionibus, abſque vllâ tamen vaſorum ſciſſione,

aut

aut rupturâ, potiſſimùm tentati fuerunt; idcircò rationi conſonum ducimus, ea nunc remedia indicare, quæ in hac temporis conſtitutione plerunque vtilia deprehendimus.

III. Inter ea verò, quæ maximè proficere viſa ſunt, primas tenuit ſanguinis miſſio ab ijs, vel illis venis, iuxtà ægrorum vires, conſuetudines, aut ſuppreſſas euacuationes celebrata, & præſertìm in Viris plethoricis, nùnc ex brachio, nùnc ex pede. Vbi aduertimus in affectionibus apoplecticis, cum reſolutione alterius cruris, nos proficuam expertos fuiſſe venæ ſectionem ex ſyderato talo inſtitutam; fluente enim ex affecto membro ſanguine (quemadmodum in coxendicis doloribus apertâ ſub eodem poplite, vel in crure, quam iſchiadem vocant, venâ, feliciter contingere obſeruamus) faciliùs, ac fortiùs dimoueri poſſunt obſtacula conuulſionum, & obſtructionum, quæ in vaſis læſæ partis ſpinalis medullæ, vel cerebri baſis pertinacitèr hærent. Quibus autèm hæmorrhoides, aut menſtrua reſtitiſſent, iuuit ex pede, atque ex podice. Tandem ijs, in quos, vel ob prouectiorem ætatem nulla inferiorum venarum ſectio cadebat, vel poſt alias phlebotomias contumax adhuc ſtrangulatio arteriarum carotidum, & ſinuum duræ matris perſeuerabat, miram opem tulit aperire venas frontis, naſi, & præſertim iugulares, ex quarum

Sanguinis miſſio variè adminiſtrata vtilis fuit.

Eadem in ſyderata parte proficua.

Iugulares, naſi &c. venæ quando aperiendæ

rum profectò ſectione, quanquam ſerò; & citrà præuias diſpoſitiones tentata, aliquam tamen vtilitatem reportauit Illuſtriſſimus Præſul Rota, qui, cum acutâ febri, & ſuffocatiuâ pulmonum plenitudine correptus eſſet, indicatæ miſſioni ſanguinis ex cubiti flexura (dolente nobiſcum D. D. Bernabeo diligenti eiuſdem Phyſico) omninò repugnauit: perperam enim hâc de re aſtra ſibi familiaria conſuluerat: factâ poſtmodum ad cerebrum metaſtaſi, in apoplexiam incidit, & cum minùs ſperaretur, vt reſiperet, incisâ iugulari, ſtatìm ad ſenſuum officia redijt, & ſuæ compos mentis multas horas pro ſalute animæ conſecutus fuit; licèt eâdem pulmonũ affectione redeunte, tandem deceſſerit.

Quare vtile ſit per hæc vaſa ſanguinem mittere.

IV. Rationes verò, ob quas phlebotomia venarum frontis, naſi, ac potiſſimùm iugularium in calidis, & ſanguineis cerebri affectionibus iuuare plurimùm ſolet, petendæ forent ex prodromo noſtro, quem Antepraxim morborum cerebri inſcribimus; vbi ſolidè agimus de peculiari ſanguinis itu, redituq; per cerebri vaſa, ac de ſublimi artificio, quo inſtrumenta reſpirationis, iuxtà indigentias œconomiæ animalis, augent, vel minuunt impetum, ac proinde molem eiuſdem ſanguinis, tùm propellendi per arterias carotides, quæ non rectâ, ſed obliquâ, atque inflexâ viâ cranium perforant, cùm reducendi a iugularibus, quæ non ſparguntur per cerebri

ſup-

ſuperficiem, ſed medijs duræ matris ſinubus ſanguinem hauriunt. At enim verò, cum hîc verſemur intrà limites propoſiti thematis, ſatis erit indicare, prædictas venas, cum per lanceolam ſcinduntur, affatim illum, vel illi proximum ſanguinem profundere, quo intercepto, ſinus tument, cerebrum, ac nerui irritantur, ac premuntur; & quo expeditè recirculante, cor, & pulmo vltrò grauarentur. Vndè nil mirum, ſi, hoc particulari detracto cruore, liberior redditur ſanguinis fluxus in cerebro, & præcordijs, ac pro ratione virium cauſæ morbificæ, atque ægrorum tollerantiæ, iſtorum viſcerum conuulſiones, ac ſanguinis quoque moræ impediuntur.

Iugularium inciſio cerebri, et præcordiorum leuamen.

V. Similitèr inciſio venarum ſublingualium in aphonis, detrahens ex affecta parte ſanguinem, ea vaſorum tollit impedimenta, quæ neruos, inductâ preſſione, aut conuulſione, ſuo priuabant officio.

Sublingualium in aphonis vtilis.

VI. Sed, redeundo ad hypotheſim, contulit porrò meâ ſententiâ in conſtitutione iſtâ repentinorum morborum ſanguinis miſſio, quia ægri, quorum mala inducias pro tentandis remedijs Medico præbuerunt, inter illos numerabantur, qui vtplurimùm probis alimentis, vino, & cuculatâ vſi fuerunt. Deindè verò, quia illorum non aſpernanda, inter externas, cauſa fuit præferuida, & ſicca æſtatis conſtitutio, quâ ſales ſulphurei, maximè-

Bene nutrita corpora feliciorem ſanguinis miſſionē ſunt experta; et cur.

que acres intrà optimè ſaginatam ſanguinis maſſam exaltari ſolent, qui ſales, cum ſolito maiori momento motus quaquauersùm per corpus ferantur, minimo negocio intrà tendineo-muſculares membranas ſinuum duræ matris, ac magnorum vaſorum cerebri, aut præcordiorum impingunt, eaſque rigidas faciunt, & criſpant; exinde, anguſtatis ſanguiferorum finibus, & caudicibus, libera tollitur, apud huiuſmodi viſcera, ipſius ſanguinis circulatio, quam, vaſorum interceptionem, vocauit Hippocrates, qui ſanè primus hiſce in caſibus phlebotomiam laudauit. Et quidem huiuſmodi affectiones ſi rupturâ vaſis caruerint, remittunt miſſo ſanguine, quia nempe ſciſsâ venâ ſimul cum ipſo cruore, quâ datâ portâ, illud effluit acro-volatile, quo detracto, ſtatim eneruatur, ac debilitatur exceſſus momenti eiuſdem ſanguinis contra vaſa, quæ propterea exceſſu tenſionis, & criſpaturæ contra ſanguinem nitebantur. Inſuper, inducto per phlebotomiam nouo in ſanguiferis ſpatio, fluidorum motus, & remixtio liberior redditur, indèque, ſi quæ alicubi vrget canalium conuulſio, vel obſtructio, rapiditate introfluentis liquidi remittit, ac cedit.

Hippocraticæ vaſorum interceptionis modus exponitur.

Hanc phlebotomia tollit teſte Hippocrate.

VII. Hîc ſeriò aduertendum putamus, nos miſſionem ſanguinis non ſemper in epilepticis, apoplecticis, ac ſuffocatiuis affectionibus Romæ proficuam expertos fuiſſe; idcircò, cum in

Sanguinis miſſio Romæ non ſemper proficua.

in ſubitis caſibus noſtræ confuſio mentis pronum faciat iter ad errorem, caueant Medici, ne ad huiuſmodi, quod tantoperè apud aliquos laudatum, expeditumque eſt remedium, inconſultò deſcendant; cupientes enim ſanare ægrum, vt Celſi dicto vtamur, ex tempore iugulabunt. Sedulò itaque videant, quæ ſcripſit [a] Hippocrates, circa indicationes, ac ſigna pro mittendo in ijs caſibus ſanguine; & de tempore quoque, in quo conuenit, (quod circa mali principia eſſe ſolet) conſulant doctiſſimos Viros [b] Ballonium, & [c] Martianum.

a De vict.rat. in morb.acut.n. 37. et ſeq.

b Lib. 2.conſil. in com.ad hiſtor. 1.

c In com.ad ſuprad.Hip. textũ.

VIII. Quid? quòd Romæ rariùs, quàm in montanis regionibus venas incidere conuenit, præſertìm cum vel corpora ingluuiei multigenæ, & impuræ ſunt aſſueta, vel æſtas viget pluuia, fructuſque ad perfectam maturitatem non peruenerint; quibus de cauſis incolæ, ac Ciues apparatum cumulant humorum, ex quibus plus impuri, quàm balſamici ſulphuris, plus fixorum, quàm volatilium ſalium redundat, & proindè laxata fluidorum compages ad eam prona fit craſim, quam ſcholæ ſatis barbarè putredinoſam, ac malignam appellant, in qua quidèm, propter volatilium partium penuriam, inſtar toxici eſſe ſolet Phlebotomi lanceola. E contrariò, cum optima præceſſit victus ratio, atque æſtas pertinacitèr feruet, ac ſicca permanet, fructuſ-

In male nutritis corporibus ſanguinis miſſio cur perniciosa.

que abundant maturi, Romanorum in corporibus ſulphur, ſaleſque, etiàmſi acres, volatiles tamèn, vt ſuperiùs monuimus, euehuntur, & ſubſeruiunt vtilitati, ex ipſa ſanguinis miſſione capiundæ; quemadmodum contigit hoc anno, quo etiam in ſenibus benè nutritis mirum, vel ipsâ docente naturâ, habuimus experimentum. Dominicus Vecchiottus ſeptuagenario minor, habitus plethorici, ac pinguis, ſeſſili vitæ deditus, & carniuorus, cum per menſem circiter capitis grauitate, ac ſomnolentiâ adeò premeretur, vt in ipſo telonio, pecunias numerando, cedulaſque ſcribendo, dormitaret; vndè iam in limine apparens timebatur apoplexia: nocte quadam improuisò largâ e naribus correptus fuit hæmorrhagiâ vndecim librarum pondere, quâ ſanè non modò nullam ipſe paſſus eſt ſenſibilem virium iacturam, ſed ab illo capitis veterno, ſe valde leuatum ſenſit; immò poſt 15. dies, alijs quatuor libris effluentibus, omninò vindicatum. Magnum profectò docilibus Eraſiſtrateis lumen, atque exemplum; ita vt Clariſſimus, parique doctrinâ, & facundiâ præditus, Iacobus Sinibaldus in conſilium vocatus, visâ integrâ iudicatione, nihil innouandum cenſuerit, ſolâ admonitione contentus in diætæ regimine, & præmaturâ deinceps phlebotomiâ, cum primùm turgentiæ ſigna fuerint apparitura.

In bene paſtis quãuis ſenibus eadem ſalutaris.

Mira ad hanc rem hiſtoria.

Se-

IX. Secundò, ea paritèr omnia in corporibus benè nutritis iuuamen attulerunt, quæ ad ſuperficiem, atquè ad extremas corporis partes illam reuellere potuerunt irritationem, quam in præcordijs, aut cerebro, ſub forma ſtrangulationis canalium, tanto cum ægrorum diſcrimine incuneatus ſubtilis ichor moliebatur. Immò hoc remedij genus eò ſecuriùs opem tulit, quò magis irritatio euacuationi ſeroſitatum ſalino-acrium tanquàm cauſæ morbificæ iungebatur. Idcircò ex vſu fuerunt non ſolùm frictiones, & cucurbitulæ, ſed phœnygmi quoque, & veſicantia plantis pedum, artubus, & occipiti, ſtatìm admota.

Laudantur Reuellentia.

X. Neque porrò dubitamus, quin veſicantibus opus ſit in curatione huiuſmodi ſubitaneorum morborum, dummodò a vaſorum rupturis non proficiſcantur. Etenim, cum iſtorum plerunquè cauſæ malorum ſint ſucci, ex omninò præternaturalibus particulis coaleſcentes, motuque penitùs inordinato præditi, qui non continuò congruunt cum ſecerniculis naturalibus, ad naturales, & conſuetos recrementitios humores excipiendos comparatis; neceſſe profectò eſt in repentinis hiſce affectionibus ad artificialia, & morboſa emiſſaria recurrere; vt ægri, apertâ per artem viâ, ſtatim id aſſequantur, quod vix ſerò, & difficulter naturæ beneficio impetrarent, quæ & ipſa, vbi viribus magis valet, nixu ſuo,

Veſicantia opportuna ſi vaſorum rupturanon adſit.

Eadem ſunt emiſſaria artificialia ad ſupplementum naturæ, et imitationem.

non-

nonniſi nouis patefactis vijs, nempè per abſceſſus, laboranti ſuccurrit.

XI. Silentio deindè minimè prætereundum videtur, quod a D. Doctore Miſtichello non aſpernandum accepimus, nimirùm a ſe obſeruatum fuiſſe in Xenodochio Inſulæ Tyberinæ, vbi curandis ægrotis præpoſitus eſt, aliquos de plebe, quos nullum quantumuis validum, atroxque remedium a fortibus apoplexijs excitauerat, per admota plantis pedum ignita ferramenta ad vitæ officia ſubitò reuocatos. Scilicet, quemadmodùm (a) Claudinus conſulit in apoplexia, & ſyncope punctiones volis manuum, & poſt (b) Fort. Fidel., (c) Henricus ab Heers narrat, ſe aciculam prælongam inter pollicem pedis ſub vngue cuiuſdam apoplecticæ, nullum vitæ ſignum præbentis, adegiſſe, illamque momento citiùs excitaſſe; ita certò credimus multò efficaciùs præſentem ignem, validiſſimè irritando fines neruorum, maximum in ijſdem tremorem, & ſubtiliſſimarum partium excurſum per eorundem filamenta inducere poſſe, qui, ad vſque principium propagatus, fortitèr etiam excutiat quidquid cerebro, & neruorum oſtiolis pertinacitèr hæret, & per talem duntaxàt maximam neruorum ſuccuſſionem, & particularum ignearum penetrationem amoueri poteſt. Quo fit, vt omnes ferè Practici in curatione fortis apoplexiæ memi-

Ignita ferramenta plantis pedum admota.

a Empyric. Ration. lib. 3. cap. 17.

Punctiones item volis manuum.

b De relat. Med. lib. 4. cap. 1.

c Obſ. 21.

Acicula ſub pollice pedis adacta.

Ignis vis quando a cerebro, neruiſq. impactum excutiat.

mi-

minerint, non tantùm fonticulorum occipiti, ſed etiàm laminarum ignitarum, ipſis ſuturis admouendarum. Ac propterea anilem cenſemus metum nonnullorum, qui, ne morbi cauſam, forſitan igneam, exacuant, a veſicantium, igniſque vſu, in huiuſmodi malis, omninò abhorrent. Aliud enim eſt methodicas, regulares, aut præſeruatiuas, aliud coactas ac repentinas morborum curationes inſtituere.

Laminæ ignitæ in forti apoplexia commendatæ.

In curatione coacta valida non damnanda remedia.

XII. Tertiò, leuamen paritèr non leue porrexerunt ijs, qui, poſt ſanguinis miſſionem, vel ſine illa, deglutiendi poteſtatem recuperarunt, ea, quæ aluum laxare, ac mox validiùs mouere potuerunt. Atque hinc, ſi quando infimi tenſio, ac renixus ventris (quod ſæpè accidit) occurrebat, ſtatìm exhibuimus oleum amygd. dulcium, & inijcienda curauimus clyſmata emollientia, ſimùlque irritantia. Vbi verò ventris durities aut minimè deprehendebatur, aut mox per oleoſa cedebat, maximè etiam profuit pul. Cornacchini, vel aliud validiſſimum ſoluens, cum ſuperhauſtu copioſi diluti ex iure, vel aqua hordei, ad tollendam ſcilicèt ſiccitatem, ac ſtimulum, qui a forti carthartico induci ſolet. Neque ſanè de huius quoquè pharmaci vtilitate ambigendum nobis fuiſſe, viſum eſt per hæc tempora, in quibus non maſſa duntaxàt ſanguinis, ſed ipſa quoquè hypochondria apud ægros multitudine bilioſo-acrium par-

In abdominis tenſione emollientia irritantibus miſcenda.

Vomitus aliquibus proficuus.

particularum redundabant. Quinimò profecit etiàm vomitus apud illos, qui vel huic aſſueti fuerunt egeſtioni, vel ex crudioris adhuc cœnæ pondere laborabant.

XIII. Quartò, non leuitèr iuuarunt in curationum progreſſu ea omnia, quæ aquoſo fluido laxante, ac temperato redundant, cuius generis extiterunt potus aquæ, iura ſimplicia, diſtillata magiſtralia, ſucci herbarum epiceraulticarum, emulſiones amygd. dulc., gelat. C.C., & ſimilia, quæ nimirùm tùm ſales acres, & ſulphureos temperare, diluere, atque irretire, tùm vel maximè conuulſas alicubi vaſorum fibras laxare valent. Hæc quidèm apprimè congruunt cum ijs, quæ tanquàm ſalutaria experta proponit [a] Hippocrates in curatione Androthali, *qui cum aphonia, rerum obliuione, ac delirio per interualla detineretur, leuabat poſt ſanguinis miſſionem aquæ potus, & aqua mulſa*; nimirùm quia cauſa morbi erat humor bilioſus, & atrabilarius, qui temperantibus miteſcit, vt exponit [b] Valleſius. Quâ ſanè in re laudarem, vt Clinici ſæpè manibus tererent notationes Proſperi Martiani ad Hipp. textum 2. de [c] morbis, vbi per hæc verba aduersùs eos, qui in apoplexiæ curatione calefacientibus vtuntur, exclamat. -- *Videant poſteriores, quantùm a Præceptoris doctrina, & ex conſequenti a veritate recedant, dum cuiuslibet apoplexiæ cauſam, aut ſaltèm*

a 7 epid. n. 83.

Diluentia temperata etc. ab Hip. etiam laudata.

b In com. præd. hiſt.

Martiani præceptū in apoplecticis curandis.

c Vers. 64.

pro

pro maiori parte in pituitam frigidam, & humidam referentes, curationem perpetuò calefacientibus, & exiccantibus inſtituunt; quandoquidèm, facta totius corporis purgatione, ſi morbus præbet inducias, ad vulgata ſua decocta ex guaiaco, ſaſſafras, aliįſque ſimilibus, tanquam ad columnas Herculis, confugiunt; cum animaduertere deberent ex tribus apoplexiæ ſpeciebus vnicam tantùm, & de raro contingentem, in frigidos ſuccos, Hippocratis conſilio, referendam eſſe.

Apoplexia in frigidos ſuccos rarò referenda ex Hippocr.

XIV. Tandem non tenuem opem tulerunt ea, quæ benignè diſcutiunt, miteſque ſpiritus refocillant, & expediunt, cuius ordinis ſunt tincturæ ex confect. de Hyac., & Alchermes; guttulæ aliquot ſpiritus ceraſ. nigr., vel mannæ, quem vitæ appellant; itidem tinctura auri abſque menſtruo corroſiuo parata; vt etiam ſales volatiles cornu cerui, cranij humani, ſuccini, & ſimilium, quæ ſanè largo ſempèr hauſtu fluidi aquei miſcebantur. Profuerunt pariter theriaca, caſtor., & ſpirit. ſalis armoniac. naribus, ac temporibus admota; ita tamen, vt perpetuò cauerimus a volatilibus vinoſis, alijſque ſincerè, hoc eſt abſque copioſi fluidi admixtione, per os exhibitis.

Multi generis volatilia, et cordialia in vſum vocanda.

Non tamen vinoſa.

OBSERVATIONES

Phyſico-Medicæ

NONNVLLORVM,

Qui, cum primùm iſtiuſmodi repentinis morbis tentati fuerint, felicitèr euaſerunt.

SED iam obſeruationes aliquot adijciamus, & ſummatìm deſcribamus hiſtorias nonnullorum, qui Medicæ Artis miniſterio a grauiſſimis huiuſmodi morbis vindicati fuerunt, quorum curationibus vnà cum præſtantiſſimis Vrbis Phyſicis interfuimus, & ex quibus ad conſimiles caſus exempla, & documenta petantur.

OBSERVATIO I.

Apoplexia cum aphonia, & paralyſi dexteræ corporis medietatis, phlebotomia, catharticis, ac diaphoreticis ſoluta.

PRimus, vel certè dignior, maximèque ſuſpiciendus, qui, inter Nobiles, elapſo anno, vim mortis euaſit, fuit Illuſtriſſimus, ac Reuerendiſſimus Archiepiſcopus Bottinus, Vir octogenario maior, probitate, ac doctrinâ inſignis, habitus ſanguineo-carnoſi, miræque morum ſuauitatis. Hic, poſt grauia animi pathemata, quæ in ſublimioribus ingenijs non raró efferueſcunt, mediâ æſtate anni 1705. ſubijt intenſiora quædam ſtudia, indèque paſſus fuit capitis excalefactionem, & ſuppreſſionem conſuetæ per os matutinæ euacuationis viſcidulæ lymphæ.

II. Tandèm circa initium Auguſti, poſt capitis grauitatem cum leui manuum tremore, apoplexiâ correptus fuit, a qua euaſit, ſuccedente paralyſi totius dexteræ medietatis, ac perſiſtente aphoniâ, quam ſanè, cum injecti clyſteres, exhibiti ſales volatiles, admota-

que femoribus, brachijs, & nuchæ veſicantia tollere nequirent, profectò mirabiliter, quod repentè acciderit, vna ſoluere potuit miſſio ſanguinis ex ſublingualibus venis. Et quoniàm ſuperuenit ab initio febris, plura exhibita fuerunt pharmaca partìm aluum mouentia, partìm diluentia, ac benignè diſſoluentia, inter quæ poſtrema primas tenuerunt ſtibium diaphoreticum, ad viginti dies continuatum cum iure ex herbis alchalicis; nec non guttulæ ſpiritus, quem vocant vitæ, ex manna ſublimatum; & quædam oris ablutiones actu calidæ ex decocto emollienti, & cephalico, additis nùnc ſale prunellæ, nùnc ſpiritu ſalis armoniaci. Quibus remedijs, & multa per aluum biliosa recrementa, & copioſi ſudores eruperunt. Sed, quod maximi interfuit, antiqua reuocata eſt tenacis lymphæ per os excretio; ſicque Æger, qui nunc ſextum ſuprà octogeſimum implet annum, ſimplici ſalſæ infuſione tractatus, eouſquè meliùs paulatìm proceſſit, vt ſpatio quinquaginta dierum e lecto ſurrexerit, illo etiam crure, quod ſyderatum ab initio fuerat, ad ambulandum ſoluto. Deinceps verò, cum affectum brachium fricari cœpiſſet manibus, inunctis adipe muris montani, quem Matthiolus italicè vocat *marmontana*, tantùm profecit, vt modò epiſtolas ſuâ manu ſubſcribere, & Miſſæ Sacrificium ritè poſſit celebrare.

Aphoni ſublingualium a venarũ inciſione curata.

Oris collutiones in aphonis.

Muris mõtani adeps ad paralyſim.

Si-

III. Simile commodum per hæc tempora ex eodem montani muris adipe (quantùm ex aliorum relatione nouimus) reportauit Diues etiam in Vrbe Senex, qui poſt præteritam apoplexiam, atque aphoniam, contumaciſſimâ paralyſi detinebatur. Hic enim adeps mirè valet ad ſoluendum quidquid extremis tubulis, ac villorum poris hæret impactum, ſimulque ad emolliendas muſculares artuum fibras.

IV. In hac verò Præſulis medelâ, quanquàm in vltimo ſenio fuiſſet conſtitutus, diligenter obſeruauimus vtilitatem ex phlebotomia, & prodigio ſimilis nobis occurrit linguæ ad loquendum ſolutio, eo ferè momento temporis contingens, quo ſanguis ex venis raninis affatìm fluebat; indicio certè admodùm euidenti, morbum ex interceptione vaſorum ſanguinis ad cerebri potiſſimùm baſim, & ad linguæ radicem, adglutinante muco, ortum habuiſſe, quâ ſolutâ interceptione, contiguorum, & continuorum neruorum libertas emicuit, quam ex earundem ſectione venarum videtur ſpondere [a] Simon Paulli in quodam Conſilio ad aphoniam.

Raninis inciſis cur ſtatim loquela redierit.

a Adnex. ad calcem tract. de feb. maling.

V. Huic verò curationi interfuerunt Viri Clariſſimi DD. DD. Placentius, Manfredus, Bernardini, & ipſe ego, iuſſu Clementissimi Pontificis, qui egregij huius Præſulis iacturam grauiſſimè ferebat.

OB-

OBSERVATIO II.

Fortis Apoplexia cum relicta paralyſi feliciter curata in Matrona ſexagenaria.

MAtrona quædam nomine Cherubina Leopardi, corpore ſubpingui, ſexaginta annos nata, ob ſuorum probitatem morum, eximiaſq; virtutes, annis profectò digna neſtoreis. Hæc diù ſpaſmodicis circa collum, & pectus doloribus, leuique vertigine diuexata, meliùs interdùm ſe habebat, cum ſanguis flueret ex hæmorrhoidibus, quibus reſtitantibus, & præcurrentibus alui torminibus, ac fluxu, deindè verò ſiniſtrorum artuum contractionibus, pridie Kalendas Decembris 1705. in ſubitam incurrit apoplexiam, quæ externos, internoſque ſenſus proprio vſu, parteſque omnes motu priuauit; ſed, adhibitis illicò cucurbitulis, vſtione, ſuppoſitorijs, veſicantibus dexteris artubus, & ceruici, admotoque naribus ſpiritu ſalis armoniaci, balbutiens reſipuit Matrona, quæ ſequenti mane, hauſto ſyrupo perſico, laudabilitèr purgata eſt. At verò, cum adhuc graui

Suppreſſis hæmorrhoidibus fortis apoplexia.

ui

ui ſopore detineretur, etiam poſt paralyſeos decubitum ad ſiniſtras corporis partes, acceſſor ipſe, & facti conſcius, non dubitaui cum ſolertibus Phyſicis curantibus D.D. Pierleono, & de Rubeis, quin ex hæmorrohidali reſtitante hæmorrhagia, atque ex acri, ſulphureâque hypochondriorum ſaburrâ atrox malum magna ex parte penderet. Quoniam verò ſales volatiles viper., ſuccin., cornu cerui, cranij humani, aliaque cephalica calida minimè conducerent, propterea mariſcas aperiri iuſſimus, quæ phlebothomia vtilitatem attulit, cum indè, amotis imi ventris repagulis, ſanguis liberiùs per vaſa moueri cœperit, vndè febris non ſinè magno leuamine excitata fuit. Ægra enim, quæ priùs ferè muta, obtuſa, inerſque ſenſibus fuerat, loquaciſſima euaſit: ſed cum facilè in ſoporem recideret, idcircò ſyderatis etiàm artubus, noua admota ſunt veſicantia, quæ affluenter, & commodè viſcidulâ lymphâ per octiduum manarunt. Intereà temporis, cum nondùm cerebrum integrè extranea ſibi fluida remiſiſſet, iuuit præbere pillulas de ſuccino Cratonis, atque adijcere frequentes clyſteres: cumque ſitis vrgeret, largas potiones hauſit ex iure cornuceruino, & aquis cephalicis. Demùm tranſactâ trigeſimâ die, & repetitis pillulis de ſuccino cum flor. caſſiæ, tantùm ſolâ infuſione eboris, & ſalſæ proceſſit, vt mitiori ſuperue-

Iiſdem arte reuocatis morbi diminutio.

Veſicantium vtilitas.

Salſæ infuſio.

ueniente veris tempeſtate, ac proindè, liberiore ſuccedente tranſpiratione, ad conſuetum ciuilis vitæ vſum, proprijs innixa pedibus, redierit.

II. In hac profectò Matronâ vim humoris penè furentis, quem Priſci vocant melancholicum, atque atrabilarium, apertè obſeruauimus; acre enim, ac ſulphureum fermentum, ab hypochondrijs per venas ad præcordia, & cerebrum exaltatum, loca omnia, per quæ gradiebatur, & in quæ decumbebat, miris modis, doloribus videlicèt, vertigine, conuulſionibus, apoplexiâ, ſopore, & febribus affecit; vt nullum fuerit dubium, quin Oraculum (a) Hippocratis nouam ſemper veritatis lucem ab experimentis mutuetur, *morborum nempè omnium vnum, eundemque modum eſſe, ipſum verò locum illorum differentiam facere*. Etenìm, quanquàm colli, & pectoris dolores, vertigines, alui fluxus, motus conuulſiui, apoplexia, & paralyſis, proptèr locorum diuerſitatem, nihil inter ſe ſimile habere videantur, vna tamèn ſæpè, eademque eſt, vt idem ſubdit Hippocrates, illorum ſpecies, & cauſa.

a Lib. de flat. n.4.

Morbi ex loco tantùm differunt iuxta Hip.

III. Illud inſuper circa veſicantia ad memoriam hîc reuocandum cenſemus, quod poſtremo huius lib. cap. monuimus, ſcilicet magnã ex ijs vtilitatem euacuatione viſcidulæ acerrimæque lymphæ in huiuſmodi caſibus præſta-

ſtari poſſe ; quia nimirùm validius eſt remedium , ad omninò præternaturalem humorem extrahendum , morboſa emiſſaria ſubito artificio aperire , quàm inani ſpe illius concredere euacuationem ordinarijs ſecerniculis, quæ, cum conſueta ſint nonniſi ſensìm congruere cum fluidis , mixturâ , ac motu naturali gaudentibus , nec ſubitò , nec tutò præternaturalibus excipiendis liquidis aptari poſſunt: parcendumque propterea eſt ijs Cl. Viris, qui, in factitanda medicina nunquam veſicantibus vtentes , illorum vim experiri , ac ſuſpicere non poſſunt . Vndè in ſubitaneis morbis ſæpè accidit , vt , dum Medici ſolius conſopitæ naturalis œconomiæ munera formidolosè promouere ſtudent , ægri properent ad interitum .

Veſicantia ſecerniculũ excitant liquido præternaturali expurgando idoneum.

Solis ſecerniculis naturalibus cur nõ ſemper morboſi liquidi repurgatio concredenda.

OBSERVATIO III.

Subita capitis occupatio cum aphonia ex affectione cerebri partìm idiopathica, partìm ſympathica, proſperè cedens.

REuerendiſſimus Pater Alderanus Malaſpina, Abbas S. Pauli ex Benedictina familia, ſexagenario maior, corporis habitus mediocris, ingenio conſtanti, ſerioque, cum ex varijs per Italiam itineribus, curiſque animi, malignam febrim Cæſenæ, ni fallor, ante annum contraxiſſet; indèque valetudinarius de hypochondriorum plenitudine, de ſtomachi cruditatibus, deque capitis dolore, Mutinam profectus, quereretur. Tandèm ſummâ hyeme anni 1706. Romam venit, vbi, cum fortè paulò largiori vteretur victus ratione (quæ, tametſi pleriſque Flaminiæ, & Galliæ Ciſalpinæ incolis ita ſit innoxia, vt, proptèr ſubtiliſſimum illius cœli temperamentum, potius ſit neceſſaria, in Vrbe tamen, potiſſimùm apud illos, qui ſeſſilem vitam in ſtudijs plerunque ducunt, ſemper eſt periculoſa) accedentibus etiam prin-

Victus plenus Romæ quibus præſertim noxius.

ci-

cipio ſui miniſterij pluribus, tedioque plenis láboribus, incidit in comatis ſpeciem cum aphonia, ad quam curandam accitus eruditiſſimus Ioh. Trullus, vnà cum alijs Cœnobij Phyſicis, ſtatim catharticum, variaq; cephalica, prudentèr exhibuit. Cumq; poſtridie, ob mali momentum, ipſe quoque in conſilium adhibitus fuerim, non dubitaui, quin morbus partìm eſſet ſympathicus ex ſtomacho, & hypochondrijs, partìm idiopathicus ex languidiori reddito membranarum, vaſorumque capitis tono, hærenteque craſſiori lymphâ ad cerebri præſertìm baſim. Vndè tria potiſſimùm, pro abigendâ ægritudine, omnium conſenſu, decreta fuerunt remedia, ſcilicèt primò citiſſima phœnygmorum admotio femoribus, brachijs, & ceruici, ſecundò epicratica purgatio cum pillul. ex rhab., pulu. ſtomach. Quercet:, & granis ſcam. ſulphur., ſuccini, & caſto: tertiò omnimoda vini ſubductio; quibus ſanè auxilijs, intrà triginta dies conualuit. Sed, cum poſt vernum æquinoctium ad Monaſterij curas properè, atq; adhuc impotens redijſſet, improuisò in aphoniam recidit, quæ, licèt comati non iungeretur, adhuc tamen futuræ apoplexiæ metum aſſidentibus incuſſit. Sed propinato ſtatìm puluere Cornacchini, nouiſque admotis femoribus, & occipiti veſicantibus felicitèr, citiùſque reualuit. Et quoniàm languor ſtomachi pertinaciùs vrgebat, idcircò plùs viginti dies hauſit magno cum fru-

Curatio Comatis ex conſenſu ſtomachi, et capitis.

Ad ſtomachi languorem ius appropriatum.

fructu ius pipionis turratil. in cuius ventre parum lignorum ſaſſafras, & Viſci Quercini, cum rad:, & herbis deobſtruentibus, ſtomachicis, & cephalicis incluſum fuerat.

Phlebotomia cur omiſſa fuerit.

II. In hoc ſanè Præſule cum ſubitus capitis morbus vitio tùm primæ digeſtionis, cùm collectæ in vniuerſo corpore, ſed in cerebro præſertìm lentæ, ac viſcidulæ lymphæ ortum habuerit, nulla mentio de mittendo ſanguine facta fuit, ac ſolerter vtilitatem, ex aluum ſoluentibus, atque ex veſicantibus reportandam, loco phlebotomiæ, conſtituimus, vt de Ægro nobis pollicebamur. Et quoniàm religioſiſsimus Vir, congruâ deincèps corporis exercitatione, diætâ, atque purgatione per epicraſim vſus fuit; idcircò firmiùs ſanatus eſt.

OB-

OBSERVATIO IV.

Apoplexia cum affectione epileptica, & ſyncopali in paralyſim dexteræ medietatis corporis, ſalua tùnc Aegri vita, concedens.

ILluſtriſſimus, & Reuerendiſſimus Bartholomæus Spada, Cam. Apoſt. Clericus, & Baſilicæ Vaticanæ Vicarius, annorum 50., ſtaturæ proceræ, habitus ad gracilem tendentis, moribus ſerijs, ac religioſis, linguâ ab infantia paululum tardus, ſterno admodùm depreſſo, conuulſiuoque aſthmati per interualla obnoxius, cui fluida ſempèr profuerunt, cum ferè antè annum ex duabus ſibi diù conſuetis euacuationibus, ſanguinis nimirùm hæmorrhoidalis, necnon acris narium muci, illam haberet, ſi non valdè diminutam, ſaltèm non largè fluentem, hanc verò penitùs ſuppreſſam (forſitan ob inſpirata recentis effluuia calcis, ex nouo, iuxtà quem incautè dormiuit, muro) paulatìm, præterito autumno, fluxionem rheumaticam, erraticamque febrim incurrit; indeque

Suppreſſio narium muci ex recentis calcis effluuijs.

que

que, collectis apud hypocondria, & præſertim læuum, tenſiuis obſtructionibus, res eò deuenit, vt febris, ac dolores contumaciſſimè redierint. Sed Medici antiquæ memores vtilitatis, ex fluidis reportatæ, illum varijs temperantibus curarunt; quinimò vſu etiam chinæ chinæ tùm febris, cùm dolores penitùs exularunt. At, cum Æger pietate, ac lege ſui muneris impulſus, integram Sanctiſſimi Natalis noctem anni 1705. in Baſilica Diui Petri, frigore, atque inediâ tortus, peruigilaſſet, poſtero die graui febri, cum acutiſſimo in coli flexura dolore corripitur, cui licèt oleum amygdalinum, externaque fomenta, & clyſteres opportunè profuiſſent; attamen vix hebdomadâ morbus quieuit, quâ tranſactâ, atrox ſub poplite dolor ſubitò inuaſit, qui paritèr laxantibus ceſſit. Poſt hæc, ſecundo Februarij 1706., dum, flante boreâ, Valetudinarius publicè Sacris adeſſet, ob inopinatum animi deliquium, domum reducitur, & ſequenti nocte immani tentatur dolore circùm dexteræ mandibulæ articulationem cum faucium phlogoſi, a quo malo exemptus fuit cucurbitulis ſcarificatis, fomentis anodynis, iniectiſque clyſteribus.

Vagi externarum partium dolores tandem in apoplexiam cedentes.

II. Sed, cum Æger fortaſſe nunquàm ſe meliùs, quàm die 18. eiuſdem menſis, habuiſſe videretur, proximè cœnaturus, apoplexiâ repentè corripitur, poſt irregularem totius cor-

po-

poris motum, cui dexteri brachij ſyderatio, oris tortura, auctaque linguæ hæſitatio illicò ſucceſſerunt. Accurrunt Medici, & prætumidam, ac ſubrubram illius faciem, conſuetumque hæmorrhoidum fluxum perpendentes, iubent mitti ſanguinem ex talo; cumque conſtaret fluidum acre, olìm per nares excerni ſolitum, hàc illàc pererraſſe, conſultò admouerunt veſicantia femoribus, & cruribus, nihilque omiſerunt, quod ſuccorum acredinem mulcere, tonumque cerebri firmare potuiſſet. Nequè verò vllum de exhibendo ſtatìm cathartico conſilium fuit, cum hypochondria ſubtenſa, atque irritata, benignam laxantis pharmaci facultatem ſubitò poſtularent. Hinc exhibitum oleum amygdalinum cum ſyrupo violato, indeque iniectis fortibus clyſteribus, copiosè fluxit aluus. Sed cum omnia felicitèr progredi videbantur, poſtridiè prætumida, ac ſubrubra recurrit facies, turbatur mens, conuelluntur labia, atque artus; mox in ſyncopem recidit Ægrotus quem propterea ſine pulſu, reſpiratione, ac voce, lugent vt mortuum. Recens hoc mali augumentum docuit ex hypochondrijs, per albas, rubraſque venas, liquida fibras irritare, & conuellere apta, in præcordia, atq; in cerebrum, indeque per neruos in vniuerſum corpus erroneo motu tranſduci: vndè, excitato priùs Ægro a paroxyſmo cum ſpiritu

Hypochondriorũ tenſio ſublata.

Syncopis, et conuulſionum recurſus vndè.

ſa-

Horum Curatio extra paroxyſmum ſalis armoniaci, & oleo Matthioli, omnium conſenſu Curantium propinatum fuit pharmacum ex infuſione ſennæ, & tartari cum ſyrupo violato, præmiſſo bolo ex ſtybio diaphor., cui acceſſerunt antepileptica, ex cinnabari natiua, & ſuccino, atque, ob gracilem Præſulis habitum, copioſa, ac temperata diluta.

III. Cum verò in hac morbi recrudeſcentia oculi ſubtenſi, ipſaque taciturnitas ſatis admonerent, cerebrum minùs per venas refudiſſe, quàm accepiſſe per arterias; idcircò nouum occipiti veſicans admouendum iudicauimus, quibus remedijs Æger circa mentis operationes meliùs ſe habuit, vrinis redditis circa ſeptimum copioſis, atquè interdùm etiàm ſtrangurioſis.

IV. Sed, quanquàm ſeroſitates acres, ex veſicantibus largè fluentes, vnà cum rubicundis quibuſdam herpetibus ſub affecta ſcapula, & circa dexteram dorſi partem ſpontè obortis, multùm de præcordiorum, & cerebri infarctu extra corpus deriuaſſe viſæ fuerint; nihilominus tamen recurrentes pulſus inæqualitates, vrinæ ſtranguroſæ, rubor faciei, circumtenſiuus capitis dolor, oculorum immobilitas, ſplendor, ac ſtrabiſmus, deniq; taciturnitas, ac ſubobſcuræ motiones mentis non mediocrem incutiebant metum, ne acerrimi ſucci, qui in cerebro, & hypochondrijs pertinacitèr adhuc in-

Morbi ad exteriora conuerſio.

intercipiebantur ; mortiferas ſyncopes, & epilepſias aliquandò renouarent. Qua de re ad iſtam cauſam magis diminuendam purgans benignum, duodecima die, repetitum fuit, & hirudines mariſcis, præter ſolitum tumidioribus, ante 14. admotæ ſunt; non omiſſis frictionibus, pediluuijs, & laxantibus, ſubtenſo abdomini adhibitis.

Syncopis, & epilepſiæ periculum detractum.

V. At verò, licèt omnia ſenſibili fructu ad vſum venerint, nondum tamèn ſæuitiam morbi pelli omninò potuit; etenim a die 13. vſque ad 20. non ſemèl ſyncopes, vaniloquia, & conuulſiui motus redierunt; quorum ſanè potior malorum cauſa, ſuperatis tandèm præcordiorum anfractibus, cerebrique flexibus, per neruos extra cranium fuit paulatìm detruſa, atque in femore, & crure dextero intercepta, quibus in locis paralyſim, tanquàm opportunum decubitum, induxit.

Ab his opportunus tranſitus in paralyſim.

VI. Intereà temporis nulli non Curantium perſpicuum erat, mixtum hunc morbum ex apoplectica, epileptica, & ſyncopali affectione in Viro graui, & melancholico, a ſanguine, miſcellâ ſalium lixiuialium, & impuri ſulphuris imbuto, atque infecto potiſſimùm produci, ideòque locum habere illud [a] Tralliani, quo monitos vult Medicos, ne in curatione paralyſeos decipiantur, ſumentes (loquitur enim iuxtà vulgarem ſui temporis hypotheſim) calidam cauſam pro frigida. Id-

a Lib. 1. cap. 16.

 cir-

circò vnicè ſtuduerunt diluere huiuſmodi penè igneos ſales, exhibitâ aquâ Nucer., nùnc ſimplici, nùnc in ſpeciem iuris, aut emulſionis, nec non tentatis Balneis aquæ dulcis. Sed profectus nonniſi incerti, ac diarij vſque ad 27. extiterunt. Quapropter ad deplenda cerebri vaſa, quæ ſplendidis, rubentibuſque ex oculis tumentia perſpiciebantur, applicitæ fuerunt hirudines ad venas narium; indèque vaniloquium, atque inſomnium magna parte remiſit. Cumque perſiſtens capitis grauitas, dolor, ac taciturnitas arguerent hærentem in membranis, & intrà cerebrum acerrimam lympham, quâ olim illius nares manabant, eâ ratione tùnc noua dedimus antepileptica, partìm ex cryſtall. mont., corall., & rad. valer., partìm ex pane, & croco metallor., iuxtà Quercet. normam, parata; & præcipuè ſetonem ceruici admouimus, cuius ex vlceribus craſſa, copioſa, & acris fluere cœpit ſanies, vt breuì, depleto cerebro, grauiora eiuſdem ſymptomata mirabiliter ceſſerint.

Hirudines naribus applicitæ ſalutares.

Seto Ceruici vtiliter admotus.

VII. His certè auxilijs, & omnimodâ vini abſtinentiâ compeſci, non planè profligari morbus paſſus eſt. Cum enim fluida iunguntur ſolidis ad maleficia, opporteret Medicum permutare poſſe totum hominem, vt prudentèr ſcripſit Aretæus, quod nèc Dijs ſuis facile fore putauit. Itum igitur nùnc areſcentibus, nùnc reuireſcentibus ſympto-

Medici labor in ſolidorum morbis.

ma-

matibus vſq; ad 50. diem, quo tempore præcordiorum, & cerebri mala, aperto etiàm ſpontè in coccyge tuberculo maiori parte ſedata ſunt.

VIII. At enim verò, poſt factas cum morbo multorum menſium inducias, vrgebant tamen Ægrum, primò inuincibilis paralyſis dexteræ corporis medietatis; ſecundò ſumma gracilitas cum lenta febri, & pulſu frequentèr inæquali, ad tabem feſtinans; tertiò animi angor, in vna præſertìm cogitatione reaſſumendi publica ſua officia defixus; quartò alui ſtypticitas; quintò recurrentes interdum præcordiorum contractiones cum anhelitu; ſextò voracitas, & impatientia ciborum, quibus, etiamſi affatim deuoratis, Ægrotus nihil proficiebat: Alimenta enim, etſi copioſa, quæ ab ore in ventriculum acris irritatione fermenti iucundè deſcendebant, a ventriculo tamèn, atque inteſtinis minùs defæcata, immò vitiatâ mixturâ, minori, quàm par eſt, mole per galaxiam, ad maraſmum auertendum, aſcendebant. Tandem ea etiam vlceroſa laſſitudo, viriumque imbecillitas vexabat, quæ nullum corporis motum, nullam vel minimùm actuoſam medicamentorum facultatem ſuſtinere poterat.

Superſtes in Ægro ſymptomatum cumulus.

IX. Quarè, cum mecum optimi Romæ Medici rursùm in conſilium vocati fuerint, DD. DD. Placentius, Sinibaldus, Saxus, & Gattuccius, quorum vnanimi conſenſu, om-

nia etiam initio morbi decreta fuerunt, ſtatuimus, medicam artem vehementes iſtius mali impetus obtundere potuiſſe, morbum tamèn prorsùs tollere nequiuiſſe; atque idcircò Nobilem Virum ijs adſcripſimus, qui morbo ſuccubuerunt, quorum integram curationem nemo ſciens, ac prudens citrà immaturum Ægri periculum, artiſque dedecus tentare audeat; Propitio interìm Numini tribuẽtes, ſubitaneum, ſemperq; atrociùs recurrens malum, quod Romæ tot, tantoſque repentè ſuſtulerat, noſtro adhuc Præſuli peperciſſe.

AETIOLOGIA.

NEmo inuoluti huius morbi ætiologiam apprimè poterit intelligere, quin attentè perpenderit, apud (a) Hip., morbos in ijs corporis partibus ſtatui, atquè ſirmari, quæ anteà laborauerint; ſimulque aduerterit eiuſdem (b) Hippocratis monitum, occaſiones nimirùm, vndè quis ægrotare cœpit, conſiderandas eſſe. Etenìm cum illuſtriſſimus Præſul ab incunabulis linguâ parumper hæſitauerit, ſternoque depreſſus, conuulſiuo aſthmati fuerit obnoxius, proculdubio cerebri ſimul, & præcordiorum inſito, atque innato ſtructuræ vitio ipſum laborare neceſſe fuit. Nil igitur mirum, ſi prædictis viſceribus, ijſ-

a ex aph. 33. lib. 4.

b 2. de morb. popul. ſect. 1.
Morborum occaſiones perpendendæ ex Hipp.

Ingenitum organorum vitium in Aegrotante.

ijſque appenſis vaſis nouiſſimè incubuerint morbi, quorum ſanè cauſa petenda maximè videtur ab occaſione ſuppreſſionis narium fluoris, qui, cum copiâ, atque acredine ſuâ (a) cerebrum, & maſſam ſanguineam perpetuò defæcaret, ſtatim atque ob hauſtos recentis calcis vapores ſubſtitit, eaſdem partes cœpit inquinare. Et quoniam ab initio quodcumq; vigebat robur in vaſculari, ac muſculari texturâ præcordiorum, & cerebri, ſimulque morbida fluida nondum ad ſummam plenitudinem, ſummamq; acredinem euecta erant, decubitus ad artus, atque ad imi viſcera ventris ſolummodò contigerunt. Sed poſtquàm præcordia, ac neruorum principium paulatìm languidiora reddita, fluida verò copioſiora, & vitiata magis fuerunt, repentè epilepſia, atque apoplexia, deindè etiàm ſyncope ſubortæ ſunt, quarum certè affectionum geneſeos modos is digito quaſi tetigerit, qui magni textum Hippocratis lib. de (b) flatibus, tacitâ circulationis lege ibidèm vtentis, diligenter expenderit; dummodò quod ipſe aeri, tanquam iſtorum cauſæ morborum, adſcribit, acribus liquidis tribuendum didicerit. Sanguis enìm, acerrimorum miſcellâ ſalium fœdatus, natiuam volatilitatem, ſuamq; dulcedinem amittit, & conſiſtentiâ, ac ſuperficie euadit inæqualis, vt demùm vaſa ipſa irritare, & corrugare ſit potens; atque ita duabus de cau-

a Hùc confer quę ſcribit D. Valſalua de foraminibus expellentibus morboſa fluida ex cranij cauitate per aures, nares, et os, in lib. de Aur. part. vſu cap. 5.

Vigentibus Cerebro et præcordijs morbi ad artus et abdomen detruſio.

Ijſdem languentibus morboſæ materiæ retroceſſio.

b n. 21.

Sanguine vitiato quomodo circulationis inæqualitas ſuccedat.

cauſis ſua nempe, ac vaſorum, in præaffectis partibus ſibi curſum perturbat. Vndè *alio quidèm loco* (ſunt verba Hippocratis) *ſanguis conſiſtit, alio lentiùs penetrat, alicubi autèm citiùs*. Quâ ſanè factâ inæqualitate tranſitus ſanguinis per cerebrum, & præcordia, omnigenæ inæqualitates, & ægritudines artuum, pulſuum, reſpirationis, atque animorum in hominibus contingunt.

Hippocratis teſtimonium.

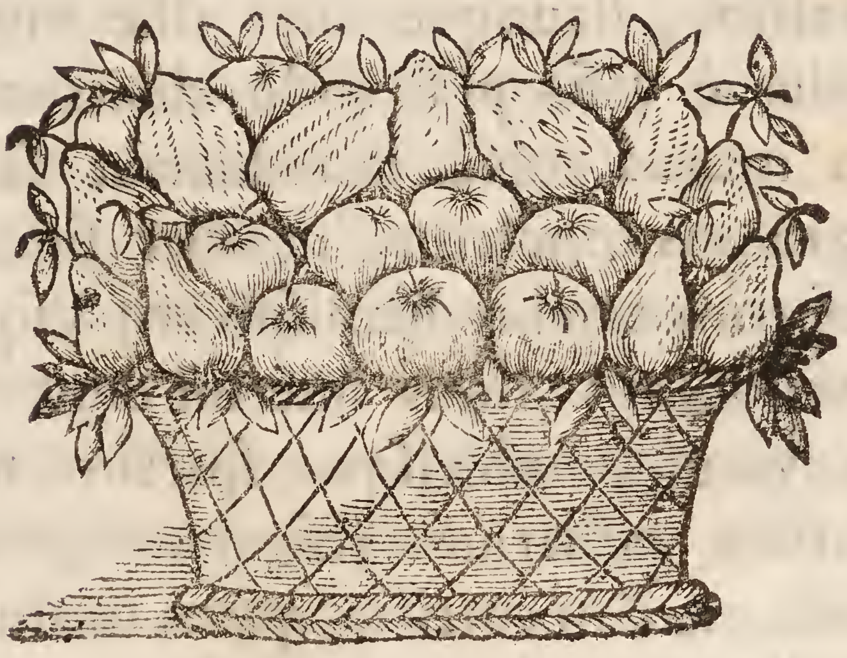
II. Verùm, vbi contumax eſt inæqualitas motus ſanguinis in cerebro, ac medullâ oblongatâ, ſæpè partes aliquæ fluidorum minoris motus intrà, & iuxtà horum, aut illorum neruorum texturam, aut motricium fibrarum vtriculos, atquè intermedia ſpatia, vel vrgentur, vel ſubſident, & impingunt, & tanquàm capita mortua ferè indiſſolubilitèr figuntur; indè, iuxtà neruorum diſcrimina, varias paralyſis ſpecies inducunt, quæ, in noſtro caſu, primùm brachij dexteri, deindè etiàm femoris, & cruris eiuſdem lateris extiterunt.

Quomodo paralyſis in his contingat.

III. Sed, dum hæc ſcribebamus, quaſi pogratulantes, metum diſſimulare minimè potuimus, ne aliquandò ſyncopis, vel epilepſiæ ſimùl, atque apoplexiæ inſultu correptus Æger, diem ſuum obiret ex tempore. Quod ſanè prognoſticum impletum vidimus die VI. Kal. Octob. 1706. Etenim Patiens poſt creſcentem vlceroſam laſſitudinem, ac ſæpè recurrentem

Aegri huius interitum quænam præceſſerint.

tem ſyncopem, vehementiſſimâ vexatus ſiniſtræ medietatis epilepſiâ, non ſine Amicorum lacrymis deceſſit. Vbi notandum, per octiduum ante mortem intenſo crurum frigore, ab aliquali œdemate tumidorum, fuiſſe detentum; quo tempore lotium turbidum, craſſiuſculum, nec magnâ copiâ reddebatur; aderat inapetentia; & ſpirandi quædam difficultas identidem vexabat cum laryngis, & præcordiorum ſenſibili ſtrangulatione. Quarè, ne ad plenam iſtius ægritudinis cognitionem quidquam deſiderari poſſit, ea, quæ in cadauere obſeruatu dignora comperimus, breuitèr ſubnectemus.

DIS-

DISSECTIO CADAVERIS

Sub die 26. Septembris 1706.

Coram Excellentiſſimis DD. Doctoribus Sinibaldo, & Saxo, me quoque præſente, ac omnia diligenter adnotante.

Morboſa duræ matris contractio.

INchoatâ itaque ſectione a capite, quod malorum potiſſimùm theatrum habebatur, vidimus duram matrem albam, contractam, atquè in anteriori parte corrugatam, quâ deindè amotâ, occurrit pia ſolitò craſſior, flauoque hìc illìc muco fœdata, cuius è vaſis plùs iuſtò dilatatis, ſubobſcurus magnâ copiâ exundauerat ſanguis, qui, in grumos concretus, hærebat ſulcis dexteri præſertìm cerebri hemiſphærij vſque ad corpus calloſum. Sinus interìm duræ matris omninò vacui, multiſque ſparsìm racemis glandularum miliarium referti conſpiciebantur. Subſtantia tàm corticis, quàm medullæ cerebri fluidior, & dexterâ præſertim, atquè anteriori parte minor, ac depreſſior erat. Diametri ventriculorum anteriorum aliquantò

Glandularum racemi ad eiuſdem ſinus.

Dexterum corticis cerebri hemiſphærium ſiniſtro minus et flaccidius

tò naturali ſtatu maiores occurrerunt. In dextero ventriculorum cruenta ſeroſitas continebatur. Nerui optici paulò graciliores. Cerebellum mollius paritèr, ac flaccidius, in cuius, atque in cerebri baſi venulas aliquot varicoſas offendimus.

II. Ad ventres mox inferiores deſcendentes animaduertimus vniuerſum corpus inſigni tabo conſumptum cum pedibus œdemate affectis, &, reſeratâ per cultrum intrà abdomen viâ, gracilem, ac nigram quandam membranam omenti vicem gerere; ſtomachum, atque inteſtina optimi coloris, & ſubſtantiæ. Hepar neque mole, neque conſiſtentiâ, aut colore a naturæ lege admodùm deuium; bilis tamèn cyſtica fluidiſſima, & ſubuiridis occurrit. Pancreatis glandula mole maior, ac durior. Lien parte, quâ maximè lymphatica excurrunt, duobus cinereis ſteatomatibus erat induratum, cæterà ſanus. Renes omnium iudicio incolumes, excepto cortice, qui ſubobſcuri coloris euaſerat.

III. Denique, ſecto, atque eleuato ſterno, vtraque thoracis cauitas cruento latice redundabat. Pulmones quædam ſubnigræ maculæ variegabant, quas, cum attentiùs obſeruaremus, figurâ ſerpentinâ præditas aſpeximus; ac proindè non dubitauimus, quin illæ extrema eſſent vaſa ſanguinea, quæ in exiguas varices abierant. Pericardium breuius *Pulmonum varices.*

vndequàque ſuperficiei cordis adhæſerat, omni penitùs lymphâ exinanitum; in cuius ſanè internâ facie, a corde per vim auulsâ, inæqualia, atque alicui noſtrum duriuſcula etiàm corpora, obſtructarum glandularum ſpeciem referentia, viſa ſunt. Cor, quanquam exteriùs nihil ſpectabile patefaceret præter aridiuſculas, & ſulcis quibuſdam per longum exaratas fibras; interiùs tamèn, (etiamſi ſanguine, ac polypis omninò vacuum) raram certè, ac memoriâ hominum æternùm duraturam rem nobis exhibuit; ſcilicèt ad oſtium arteriæ magnæ in ſingulis valuulis ſemilunaribus aderant inæqualia quædam, ac exigua ſarcomata, quæ in fimbrias, ac lacinias, inſtàr condylomatum protenſa, intrà aortam inclinabant; neque interim a valuulis, citra ſciſſuram ſe auelli patiebantur; vt nullum propterea fuerit dubium, quin ex productis valuularum fibris, vaſiſque nata, non verò per ſimplicem adhæſionem compacta, corpora illa penderent. Deniquè intrà aortam deſcendentem ſubſtantia inæqualis, ac rotunda, naturæ verò polypeæ, cauitatem ferè totam opplens inuenta fuit.

Cordis ſarcomata in ſemilunaribus valuulis.

IV. Hæc ſanè omnia clarè nos docuerunt, ſedes, & cauſas atrocium tùm præcordiorum, cùm cerebri malorum, quæ Nobilem Ægrum lento tabo ad tumulum perduxerunt, omni humanâ ope fuiſſe maiores.

SCHO-

S C H O L I V M.

POrrò, ſi quis diligentèr ire cuperet per ſingulas præternaturales res, quæ in hoc extiſpicio obſeruatæ fuerunt, prouinciam ſanè longè grauiſſimam, & ſimplici commentario maiorem ſuſciperet. Attamèn, vt ſpecimen aliquod noſtrarum tradamus annotationum, cenſemus, non omnia, vt plerunq; contingit, quæ hîc rara, & præter naturæ ordinem detecta ſunt, ab initio morbi extitiſſe; ſed alia præceſſiſſe, alia ſensìm, alia tandèm excitata, præuiſæ huius mortis cauſam habenda eſſe.

Non omne morboſum in cadauere repertum morbo ſynchronon fuit.

II. Vitia, quæ præceſſerunt epilepticam, apoplecticam, & paralyticã affectionem, nonnulla exiſtimamus latuiſſe in fluidis, nonnulla in ſolidis. Fluidorum præexiſtens labes in lympha certè conſtituenda præ cæteris videbatur, quæ ſcilicèt ſalſa, & acris, ex lixiuiali plùs iuſtò bilis mixturâ orta, per nares olìm vtilitèr excernebatur, quæque ſanguini admixta, ferè menſtruum hæmorrhoidum fluxum promouebat.

Vitia morbo præeuntia.

III. Nonnulla paritèr ſolidorum vitia cognata, indèque adulta fuiſſe arbitramùr. Hæc autem extiterunt ſterni depreſſio, pericardium minùs, quàm par eſt, amplum, extremorum vaſorum in corde, pulmone, ac

Cognata.

cerebro talis laxitas, per quam in varices facilè dilatari potuerunt.

Succedentia. IV. Vitia verò, quæ decurſu morbi acceſſerunt, putamus fuiſſe in fluidis craſim, ſeù mixturam longè magìs acrem, pungentem, ac ferè veneficam, ex ipſa ſuppreſſione mucinarium, ſimulq; ex influxu particularum recentis calcis inductam, quæ fieri non potuit, quin ſecum liquido etiàm neruorum, alijſq; fluidis ſecundarijs paulatìm communicaretur. Etenìm poſthac febres, dolores, & vigiliæ, tandèm epilepſia, paralyſis, ac ſyncopes ingruerunt. Hæc autèm fluidorum labes in præaffectis potiſſimùm ſtructurâ locis, cerebro nimirùm, & præcordijs, morboſos tandèm decubitus induxit: interceptâ enim, ob recurrentes identidem conuulſiones, circulatione ſanguinis, *Ichorum vis penetratiua.* neceſſariò ichores eroſiui, vtpotè perniciores, ſubterfugiendi tempus, ac modum ipsâ ex morâ hùc illùc inuenerunt; itaut minima vaſa, villorumque extremitates elimare potuerint. Vndè poſtmodum cætera intercurrentia liquida, pro varietate ſuorum motuum, & mixturarum, alteri parti aliquid affinxerunt, de altera verò aliquid ſempèr detraxerunt; affinxerunt quidèm lieni, valuulis ſemilunaribus, pericardio, renum cortici, pedum intercapedinibus, alijſque membris, in quibus, vel propter pororum anguſtias, vel proptèr exilitatem impetus, ſemel interclu-

ſa viſcidula fluida pertinacitèr adhæſerunt: Detraxerunt verò de dextero cerebri cortice, de omento, de vniuerſo corporis habitu, deque alijs locis, a quibus intercurrentes corroſiui ichores, non modò nouam non addidere, immò compactam iam pinguedinem eliquare, atque abradere, corpuſque tabidum reddere potuerunt.

V. Tandem eò ventum fuit, vt ſanguinea tùm piæ matris, tùm pulmonum vaſa, ad extremum exilitatis attenuata, propter diuturnam introfluentis liquidi acredinem, diſtrahentemque vim, ob circuli interceptionem, ex conuulſionibus ortam, poſtremâ excitatâ epilepſiâ diſſilirent, ſanguinemque ſupra, & intrà cerebrum, necnon cruentum ſerum intrà thoracem effuderint. Vnde ſubita mors; ad quam tamen inferendam ſuſpicor vnà ſimul conſpiraſſe interruptam ſanguinis continuationem per ipſa vaſa cordis; inuenta quippe ventriculorum exinanitio certè arguit a violentiſſimis præcordiorum ſtrangulationibus præciſum fuiſſe vitæ tramitem, qui cum ſanguine per cor in pulmones, & a pulmonibus per cor in arterias, ac venas circumducitur.

Vnde ſubita mors in hoc Aegrotante.

VI. Quod verò ſpectat ad duplex cordis vitium, adhæſionem nempè pericardij, & ſarcomata valuularum, non admodùm in prioris examine immorabor; vt enìm illud frequentius eſt malum apud tabidos, ac præſer-

Pericardij cum corde adhæſio cur tabidis, et aſthmaticis familiaris.

ſertìm aſthmate vexatos; ita longâ diſquiſitione non indiget; nàm ſatis eſt notare, obſtructis oſtiolis, vndè intrà pericardium liquor depluit, ac deficiente prorsùs omni humiditate, quæ ambas cordis, eiuſq; capſulæ ſuperficies ab adhæſione diſiungit, illas inter ſe neceſſariò cohærere, atque coniungi; præcipuè ſi pericardium breuiori orbe (naturâ, vel ſæpiuſculis contractionibus factum) contineatur, ex quo fiat, vt ſit cordi propinquius.

Valuularum cordis ſarcomata a nemine indicata.

VII. Igitur, ad poſterioris animaduerſionem tranſeuntes, ingenuè fatemur, hoc ſarcomatum vitium in tot obſeruatis cadaueribus nunquàm aliàs nobis fuiſſe compertum, nec adhùc ex aliorum lectione cognitum; vtcumque viderimus huiuſmodi valuulas cartilagineas, oſſeas, exeſas, phlogoſi affectas, aut cum ſanguiferis varicoſis.

VIII. Nota pluribus eſt illa per [a] Harueum memorata obſeruatio de carne fungosâ, externo cordis cono accretâ. Nec ignoramus aliam Ioh. Iacob. [b] Martini de exiccato corde, quod centum tuberculis totâ externâ ſuperficie obſitum erat. Similiter notatu dignam cenſemus eam, quam refert Ioh. Conrad. [c] Peyer. de corde, cuius inæqualem ſuperficiem carnei veluti lemniſci externè cingebant. Sed qualis huiuſmodi interna, nulla, quòd ſciam, refertur; ex quo ſa-

a Exerc. 52. de gen. animalium.

b Apud Miſcell. n.c. decad. 2. obs. 204.

c Meth. hiſtor. Anat. Med. in ſchol. cap. 6.

ſanè euenit, vt apertè doceamur, quidquid in phyſicis poſſibile eſt, aliquandò contingere. Atque in hoc (a) Plinius erroris non temerè redarguitur, cum ſcriptum reliquerit *ſolum cor vitijs non macerari, nec ſupplicia vitæ trahere, læſumque mortem illicò afferre.*

a Lib. II. cap. 42.

IX. Excitata verò iuxta cor putamus ſarcomata iſta ex eâdem causâ, eodemque modo, quo ea fiunt, quæ exteriùs, ac præcipuè in podice apparent; ſcilicèt ab inductis omnium primò leuibus vlcuſculis, aut rhagadibus, paulatìm diſciſſa valuularum vaſa ob viſcidulorum liquidorum interceptionem elongari, ac luxuriare cœpiſſe, varièque inuicèm complicata in morboſa tubera adoleuiſſe. Nequè forſitàn ambigendum de tempore, quo vlcuſcula, ac rhagades excitari eo loco potuerint, cum principio morbi cor, diu humiliter, atque inæqualiter, pulſans, facultatem facilè dederit ſanguini, erodentibus particulis referto, vt morâ ſuâ labia valuularum exederet. Quid? quòd ipſæ quoquè viſcerum, artuumque conuulſiones, decurſu morbi ſæpè recurrentes, liberum ſanguinis fluxum a ſiniſtro cordis ventriculo per aortam (præcipuè deſcendentem, polypo ferè obſtructam) in ſingulas partes adeò interturbare potuerunt, vt, validiùs repercuſſis cruoris vndis contra prædictas valuulas, fortè ſuaptè naturâ graciliores, iſtæ tandèm alicubi findi coactæ fuerint. Quod

Horum ſarcomatum geneſeos modus.

Durantibus valuularum ſarcomatibus cur pulſus plerunque æquales perſtiterint.

X. Quòd verò pulſus, vel cum ènormi vitio prædictarum valuularum, vt plurimùm in Ægro æquales obſeruati fuerint, hoc factum puto, quia iſtiuſmodi ſarcomata, vtpote mollia, tunc facilè locum ſanguini cedebant, cum pleno impetu a corde propellebatur: vndè minùs reſiſtentes mediam viam omninò liberam aperiebant in aorta. Secùs atque accidit, vbi cartilagineæ, & multò magis vbi oſſeæ occurrunt valuulæ, quæ, cum ordinarijs impetibus ſanguinis validè plerunque renitantur (non enìm ſemper, ſcilicèt cum maior viget in ſanguine vis, vt in acuta febri, non renituntur) illius per arteriam curſum cum pulſus inæqualitate retardant.

Quomodo ſarcomata producendæ ſyncopi conſpirauerint.

XI. Illud vtique huiuſmodi ſpongioſocarnei valuularum lemniſci, mole aucti, patrare in Ægroto forſitàn potuerunt, vt poſtremis vitæ diebus, dum propter expoſitam ſtrangulationem præcordia contrahebantur, mutuò admoti, atquè implicati, quaſi aggerem excitarent contra cominùs locata orificia arteriarum coronalium, ſanguinemque ad cordis fibras per id temporis deriuari prohibuerint. Vnde lipothymias, ac ſyncopes, ſi non primùm, ac principaliter inducere, ſaltèm eouſque producere valuerunt, donèc, ceſſante ſpaſmo recenter excuſſa ſarcomata, ad factum ſpatium, proprio potiſſimùm pondere a prædictis orificijs recederent, liberumque ſangui-

gui-

guini iter per cordis ſubſtantiam rursùs permitterent, atque ad ſyncopis ceſſationem, contrariâ prorsùs ratione conferrent.

XII. Nequè hîc tacebimus, polypeam ſubſtantiam, quæ intrà deſcendentis aortæ cauitatem ex ſæpiuſculis illius tubi contractionibus, & morâ ſanguinis concreuerat, pedum frigiditatem, atque œdemata, diminuto ſanguinis ad extremas partes influxu, peperiſſe.

XIII. Dicendum aliquid ſupereſſet de dextero cerebri cortice, qui flaccidior, depreſſior, ac, ſanguine etiàm exundante, & concreto, grauatus occurrit; nimirùm epilepticæne, an paralyticæ medietati corporis reſponderet? Et quanquàm res, ſub caluaria latens, ſummam obſcuritatem, ac difficultatem inuoluat; tamen, cum, præter Hippocratis, Ballonij, Martiani, Malpighij, Valſaluæ, aliorumque eximiorum Virorum auctoritatem, noſtra quoque ſuccurrant experimenta, meam ſententiam interponam; probabile ſcilicèt fuiſſe, dexterum cerebri hemiſphærium ſiniſtræ corporis medietati, & ſiniſtrum dexteræ reſpondiſſe: itaut ea corticis pars, quæ gracilior, quæque, effuſo preſſa ſanguine, inuenta fuit, commercium habuerit cum ſiniſtris artubus, motu, ſenſuque præditis; altera verò, quæ penè nullam, oculorum iudicio, labem in ſe continere vi-

Dexterum cerebri hemiſphærium ſiniſtræ, et ſiniſtrum dexteræ corporis medietati reſpondit.

debatur, cum paralyſi iam tentatis.

XIV. Ad huius verò aſſerti probabilitatem duo præcipuè argumenta nos adducunt. Prius eſt, quod paſſim experimento docemur, percuſſos, nempe, vulneratos, vel abſceſſu aliquo tentatos in dextero, aut ſiniſtro cerebri cortice, plerunque conuulſionem, aut paralyſim in oppoſitis artubus perpeti. Poſterius verò ex hâc eâdemmet hypohteſi deduci poſſe videtur. Etenìm, cùm Æger diù laſſitudine quâdam vlcerosâ, ac poſtremò epilepticis quoque artuum medietatis ſiniſtræ ſuccuſſionibus affectus fuerit, veroſimile eſt, illam cerebri partem, quæ principium, ac fons erat iſtorum neruorum, tempore mortis, magis in eodem laceſſitam fuiſſe, quàm alteram, a qua nerui penè mortui propagabantur in dexteram, paralyſi detentam. Atquì dexterum cerebri hemiſphærium peſſimè affectum, ac laceſſitum, ſiniſtrum verò nudis oculis ferè incolume inuentum eſt. Idcircò dexterum cerebri hemiſphærium dolentibus, & conuulſis, ſiniſtrum verò paralyſi tentatis artubus conueniſſe, ac reſpondiſſe, dicendum eſt.

Huius experimento ægri confirmatur.

XV. Nec mouet, quòd dexterum cerebri hemiſphærium, tabo conſumptum, cum dexterâ medietate, paralyſi affectâ, congruere magis videretur, quàm cum ſiniſtrâ, alioquin ſenſu, motuque præditâ. Etenim, præterquamquod in præſenti caſu (vtcumque

ab.

ab initio diſcrimen aliquod gracilitatis dexteros inter , ac ſiniſtros artus interfuerit) membra omnia pari tabo paulatìm aruerant; illud maximè aduertendum in glandulis , ad quarum ordinem cerebrum refertur , eas graciliores euadere , atque inueniri ſolere , per quas fluida vberiùs ſecernuntur ; eas e contrario pleniores , ſaturatioreſque ſeruari , quæ diù a ſecretionis officio vacauerint . Exemplo ſint (præter thymum , & hepar in fœtu) mammæ , & renes , quarum ſanè adenarum , ſi altera ab vſu defecerit , maior , & craſſior non minor , & gracilior deprehenditur . Cum igitur dexterum cerebri hemiſphærium ſiniſtro magis depreſſum , ſeù gracilius offenderimus , perſpicuum nobis præbuit indicium ad probandum , illius glandulas ſemel admiſſam ſecretionem liquidi neruorum alioquin acris , vſque ad extremum vitæ diem , quâ ſiniſtrum longo iàm tempore caruerat , conſtanter retinuiſſe .

Glandulæ vberius liquidum ſecernentes cur euadãt graciliores, et e conuerſo.

OBSERVATIONES
Phyſico-Anatomicæ
NONNVLLORVM,
Qui primo impetu morbi repentè per hæc tempora perierunt.

P*OST capita præliminaria de improuiſis mortibus, eiuſque cauſis, quæ iſtorum potiſſimùm decurſu annorum nobiſcùm adeò ſæuitèr egerunt, & poſt deſcriptos caſus aliquorum, qui ſubitaneis cerebri, ac præcordiorum morbis tentati, per hæc tempora euaſerunt; opportunum certè erit, vt deſcendamus ad obſeruationes illorum, qui primo impetu morbi vitam repentè cum morte commutarunt.*

In ijs autèm commemorandis, illud in primis ſtudebimus, vt hiſtoriæ me-

di-

dicæ ſingulorum , qui deceſſerunt , ea lege præfigantur extiſpicijs , vt non ſolùm naturalis , ſed præternaturalis quoquè illorum hominum ſtatus legentibus præluceat . Mala enìm , quæ mortem præceſſerunt , manum quaſi porrigunt ad illam inueniendam in cadaueribus cauſam , quæ , diſrupto vitæ filo , animam diuulſit e corpore. Quo fit, vt meritò (a) *Fortunat. Fidel. ſcripſerit* illud etiam præſtat nouiſſe, cum quiſquam repentè moritur , quanam ſcilicèt ægritudine ille correptus fuerit . *Quo morbo repentè decedens laborauerit maximè ſciendum .*

a De relat. Med. lib. 4, cap. 7.

Deindè verò dabit ſpero veniam ingenuus Lector , ſi , quanquàm ex defunctorum Medicis , Amicis , ac Neceſſarijs integras tùm naturalis , cùm præternaturalis eorundem ſtatus hiſtorias haurire ſtuduerimus , adhùc tamèn alicubi mancas inuenerit , præſertìm circà pulſuum anomalias ; ad eos enim , qui improuisò de medio tolluntur , nequè Medici accerſiri , neque ſi accerſiti fuerint , tempeſtiuè ſolent accurrere .

Su-

Supereſt, vt aliquid circà ſcholiorum methodum admoneamus. In ijs itàque, quemadmodum curabimus, vt particularis cuiuſque ſubitaneæ mortis cauſa extricetur, atque reluceat; ita non omnium ſymptomatum, quæ ſingulos morientes vexarunt, rationes reddemus in ſingulis; ne ſcilicèt, cum eadem ipſiſſima phænomena in pluribus ægris obſeruata fuerint, recoctam cum nauſea crambem Lectoribus exhibeamus. Symptomatum idcircò Aetiologias hàc illàc noſtris aſpergemus in ſcholijs, vt, quæ de induſtria deficiunt in ſingulis, deſiderari vix poſſint in omnibus.

OB-

OBSERVATIO I.

Repentina mors ex apoplexia ſyncopali in Viro obeſo, & cachochymo.

HISTORIA.

ANtonius Maria Brilli Romanus, quinquagenario maior, famulorum Eminentiſs. Cardinalis Sacripantis decanus, obeſi admodùm habitus, vini, & coniugalis veneris intemperans; cùm antè annum vagis circà pectus, ac diaphragma doloribus tentaretur, graui anhelitu, & omnigenâ pulſus inæqualitate vrgeri cœpit. Deindè verò vrinarum ſensìm inopiâ, ac pedum tumore laborans, futuræ ſpeciem hydropis exhibuit; varijs proptereà pharmacis, & præſertim oxymellite ſcillit., ac ſtomachicis refermentantibus curatus, rursùs lotij copiam obtinuit, apertoque in crure fonticulo, meliùs ſe habuit.

II. Sed quanquàm ad Aulæ officia, poſt multos menſes redijſſet, prauo tamen colore fœdatus per accliuia anhelabat, atque ijſdem pulſuum anomalijs perpetuò detinebatur. Tandèm die 15. Ianuarij 1706., nocte mediâ, expergefactus, purpurinam quandam totius cor-

po-

poris efflореſcentiam, inſtar morbi, qui à Medicis appellatur, *eſſere*, ingenti cum pruritu, & calore, ſummoperè moleſtam perſenſit, aqua, vt alleuiaretur, e lecto ſurgens, feneſtram, ſeſe frigidiſſimo expoſiturus aeri, imprudenter aperuit; exindè decubitus, qui vtiliter exteriùs factus erat, peſſimo fato interiùs repulſus, e veſtigio brachij ſiniſtri torporem induxit. Neque interìm æger, ijs auſcultans morbi vocibus, vllam ſibi medelam adhiberi curauit; ſed poſtridiè Aulam adiuit, & Eminentiſſimi Purpurati currum pedibus cum cætero famulatu ſequutus fuit, vt tandèm viribus fractus, horâ 23. cum dimidiâ diei 17. Ianuarij, repentè mortuus fuerit in via, quæ Parionis dicitur.

Funeſtiſſima eſſerarum ad interiora repulſio.

CADAVERIS DISSECTIO.

TRanſactis viginti quatuor horis, cadauer in Theatro Romani Archilycei, coràm Excellentiſſimis Viris, ac Doctoribus Lucâ Tomaſſino Prothomedico Generali, tribus Conſiliarijs, ſcilicèt Iacobo Sinibaldo, Antonio Placentio, & Ioh: Trullo, duobus Medicis Sacri Palatij Apoſtolici Michaele Angelo Pauli, & Gaſparo Reali, & publico Anatomes Profeſſore Alexandro Paſcolo, vnàcum Phyſico, & Chirurgo Carcerum Ioh: Latino, & Bar-

& Bartholomæo Simoncello, qui publicus alioquìn eſt Anatomes Miniſter, a quo, adſtantibus etiàm Curiæ Iudicibus, & Scribis, multoque concurrente Studioſorum numero, diſſectum fuit.

II. Et quoniàm externa quoque Cadauerum facies nos aliquandò erudire ſolet; idcircò in primis aduertimus, vniuerſum corpus mirè obeſum, & pallidum, vultum autem obſcurè adhuc ingenti cum tumiditate rubentem occurriſſe; ex quo factum eſt, vt, antequàm, detractâ caluariâ, ipſius cerebri ſtatus nobis innoteſceret, rumoris neſcio quid afflauerit in Theatro, aliquibus ſanguinem, e vaſis largè effuſum, ſub cranio inuentum iri augurantibus. Sed o vana, & incerta iudicia hominum, quorum lingua oculos, mentemque præcurrit!

Ex cadauerum facie quandoque Medicus eruditur.

Effuſus ſub Cranio ſanguis pro mortis cauſa perperàm hìc accuſatur.

III. At verò, vt rem conſueto perficeremus ordine, abdomen principio ſecuimus, quod multo adipe refertum erat. Zirbus, obſtructis ſuis glandulis, craſſiuſculus. Inteſtina tenuia, venis ſanguine tumentibus aliquantulùm rubentia. Ventriculus prægrandis, & laxus. Lien naturali mole maior. Hepar paulò auctius, ſed colore propè naturali, cuius interìm Cyſtis, cùm forinſecùs albicans obſeruaretur, exactiori locum fecit examini; poſtquàm verò illam aperuimus, non bilem, ſed verum pus continere, atque internâ ſui

Pus, & vlcera in Cyſti fellea depre henſa.

ſuperficie varijs vlcuſculis laceram, raro quidèm exemplo, deprehendimus.

IV. Ab ipſo deindè abdomine in thoracem per amotum ſternum reſeratâ viâ, ſtatìm multa circà pericardium flaueſcentis adipis copia, (qua cordis quoque baſis grauabatur) ſe obtulit. Pulmo ſolitò depreſſior. *Summa cordis amplitudo.* Cor verò prægrande inuentum eſt. Dextera auricula cum appenſa vena caua, quæ modicam nigri ſanguinis quantitatem continebat, duplò certè naturali diametro amplior apparuit.

V. In ſiniſtro ventriculo maxima picei cruoris moles claudebatur. Arteriæ pulmonica, & aorta, finitimæque cordi tracheales partes multo adipe refertæ, glanduliſque quibuſdam obſeſſæ, mutuum niſum, & compreſſionem oſtendebant.

VI. Tandèm, cùm ad Cranij ſectionem Chirurgus accederet, ſciſſis, diductiſque tegumentis, ſuper dexterum latus oſſis ſincipitis offendit in Cranio foramen, per quod, (cùm pericranium duntaxàt aditum intercluderet) maius ſpecillum ad vſque duram Meningem, alioquìn laxam, facilè intulit; atque, *Duræ Meningis laxitas.* eleuatâ caluariâ, cuniculum illum intrà oſſis lamellas à generationis fortè primordijs fuiſſe *Cranij foramen forſan innatum.* reſeratum, indè iudicauimus, quòd orbiculus non aſper, ſed læuigatus inuentus fuit. Cæterùm in ſuperficie cerebri ſubobſcura vaſo-

ſorum ſanguineorum turgeſcentia, & modica quantitas turbidi ſeri in ventriculis ſpectabatur. Sinus longitudinalis, & laterales, atque ij etiàm, qui ad cerebri baſim poſiti ſunt, nigro ſanguine tumebant, vt non fuerit dubitandum, quìn ſolitò maior cruoris quantitas intrà cranium intercepta fuiſſet.

SCHOLIVM.

IN huius veſtibulo ſcholij opportunè occurrit conſilium, verè ſapiens, ac rectum, quo Gulielmus (a) Ballonius Medicos admonet, vt caueant prædicere, ſe deprehenſuros aliquid in capitibus illorum, qui ex cerebri morbis interierunt. Etenìm, cùm vna, eademque affectio à varijs, atque inter ſe non diuerſis modò, ſed ſæpè contrarijs, diuersèque operantibus cauſis oriri poſſit, raRò fit, vt Medicus illam, quam incautè præcinerat cauſam, in diſſectione cadaueris inueniat. Quod ſanè extiſpicij huius teſtimonio omnium cum admiratione comprobatum fuit; nullum enìm effuſum in cerebro ſanguinem offendimus, quem aliqui adeò confidenter prædixerant. Igitur, vt nos cauti fuimus in prænunciando, ſimiliter in huiuſce ſubitaneæ mortis cauſis euoluendis ab erroris periculo longiùs abeamus, e re arbitramur annua iſtius Ægri mala diligenter inueſtigare:

a In comment. & annot. ad hiſtor. 1. l. 2. conſil.

Medico cur multa opus ſit cautela in prædicendis interioribus cadauerum læſionibus.

Mala, quæ mortem præcedunt, diligenter inueſtigãda.

re : quo nanque remotiores ab obſeruantium oculis repentinarum mortium cauſæ in diſſectis cadaueribus eſſe videntur; ità curioſiorem diligentiam poſtulant, vt eruantur, & patefiant. Porrò nonnulla inuenta, etſi non raro in extiſpicijs nihili fiant, ex quo apud minùs verſatos in rebus anatomicis minima putantur; ea tamen magni æſtimanda ſunt, quoties cum languidulis viſcerum fibris luctari, minimiſque vaſorum anguſtijs intercipi potuerunt.

In extiſpicijs, etſi minima offendantur, magni æſtimanda.

Series Morborum ſubitam necē præcedentium.

II. Primò itàque extrà omnem dubitationis aleam poſitum per hiſtoriam cenſeo, hominem hunc ab anno ex cachexia valetudinariam vitam duxiſſe, cum labefactato fibrarum tono, & cum degeneribus a naturali craſi fluidis, quæ ad viſcido-acrem naturam euecta erant.

III. Secundò ex cadaueris diſſectione conſtitit, Ægrum loco cyſticæ bilis, quæ balſamico-amaricans eſſe debet, acro-putridum pus multò priùs, quàm diem ſuum obiret, fouiſſe; non enìm vlcera momento temporis ab erodente liquido viſceribus inſculpuntur. Hoc autem pus facere non poterat, quìn, euerſo naturæ ordine, chylum non modò non defæcaret, ſed exoticis particulis imbueret, nouamque labem ſanguini iugiter communicaret.

IV. Tertiò his addamus ex hiſtoria, Ægrum

Ægrum eò tandèm perueniſſe, vt acria corpuſcula, ijſque commixtam ſulphuream lympham (erat enìm vinoſus) plenè cumulauerit, quæ profectò corpuſcula ab vniuerſo ſuorum vaſorum, ac viſcerum fibroſo genere, inductâ irritatione, ad externa corporis ſub forma eſſerarum propulſa fuerunt; cui ſanè propulſioni, niſi Ægrotus intempeſtæ noctis frigore imprudens fuiſſet obnixus, proculdubiò indè leuamen accepiſſet. Sed, cùm iſtius critici decubitus materies intrà vaſa repulſa, atque in cerebro, & ſpinalis medullæ principio intercepta fuerit, ſiniſtri torporem brachij produxit, qui, ex tempore ſolutus, indicium præbuit, ignem non extinctum, ſed doloſo in cinere latuiſſe ſepultum; cauſam nempè morbificam e corpore nequaquàm eductam, ſed partìm ſanguini confuſam, partìm viſcerum folliculis interceptam delituiſſe.

Ex repulſis eſſeris brachij torpor.

V. His verò poſitis, facile eſt conijcere, cauſam ſubitaneæ huius mortis fuiſſe copiam craſſeſcentis ſanguinis, & ſeroſitatis, quæ quidem fluida oleoſo-volatilibus partibus deſtituta, & fixis ſalibus redundantia, propriæ fluxilitatis inopiâ per meningum arteriolas, per ſinus, ac per reliqua cerebri vaſa hærere cœperunt: vbi, debilitatis, ob ſpirituum paucitatem in violento etiàm corporis motu erogatorum, fibris muſcularibus duræ matris, ac villis omnibus corticem cerebri, ac cerebelli

belli intertexentibus; &, inductâ ob ſanguinis remoram tàm preſſione ſuprà fibras, & glandulas eiuſdem corticis, quàm obſtructione intrà oſcilla ſecretoria liquidi neruorum, repentina ſuborta eſt ſyderatio liquidorum, & ſolidorum in cerebro, quam fortiſſimam dicimus apoplexiam cum mortifera ſyncope, quæ noſtro in caſu corripuit, non ſolùm propter deficientem deſcenſum ſpirituum a cerebro, & cerebello in cor; ſed propter concurrentem renitentiam ad motum craſſi, & reſinoſi ſanguinis, per cauitates cordis tùnc temporis deuoluti.

Vndenam ſyncopes mortifera in hoc Ægrotante.

VI. Hoc autem indè arguitur, quòd iſto in homine lympha viſcidulo-acris, quæ per duos dies ante obitum *eſſeras* produxit, cùm a ſuccutaneo organo intempeſtiuè repuſſa fuerit, nullam excitauerit febrim, quâ aut cum cæteris maſſæ principijs exactè, atque impunè rursùs commiſceri, aut per alia ſecernicula vtiliter trudi potuiſſet. Factum proindè eſſe videtur, vt fluida, diſſipatis poſtridiè per laborioſum pedeſtre iter volatilibus particulis, quibus vtcunque, in cerebro præſertìm, fluxilia reddebantur, ex tempore ſubſtiterint, inductâque paralyſi in meningibus, ac totâ cerebri ſuperficie, inuincibilem, quam fortiſſimam dicunt apoplexiam, (a) Senibus aliòqui familiarem, pepererint.

In hoc excitata febris ſubitam mortem forſan auertiſſet.

Paralyſis membranarum, & corticis cerebri, ac cerebelli.

a 6. aph. 57.

VII. Firmant deindè noſtras a priori conie-

nie-

niecturas ea, quæ in cadauere palàm occurrerunt. Quid enìm aliud tumida, & ſubruſa vultus, & meningum ſpecies? Quid ſanguineorum vaſorum in vniuersâ cerebri ſuperficie turgeſcentia? Quid ſinus omnes, nigro ſanguine oppleti, demonſtrauerunt, niſi maximam fuiſſe auſteri, minùſq; mobilis humoris quantitatem, quæ intrà cranium intercepta, tùm circumpellentium fibrarum tonum eneruare, cùm vel maximè ſecretrices cerebri glandulas oppidò premere, ac validè obſtruere potuit; vndè lethalis ſpirituum animalium inopia inducta fuit; præſertìm cùm apertiſſimè conſtiterit, plùs acrium ſeroſitatum, & viſcidorum humorum, quàm oleoſo-volatilium particularum diù ægro in corpore redundauiſſe?

VIII. Hoc tandèm breuiter admonemus, non fruſtrà aliquem ſuſpicari poſſe, nùm repertum in cranio foramen, ad infirmandum robur duræ matris conferre aliquid potuerit. Etenìm apud hominem, qui ferè ſemper pro ſuo munere ad obſequia, nudato capite, incedebat, cuniculus iſte aeri, aerique innatantibus corporibus fortè minùs, quàm natura poſtulat, obnitebatur. Si quis enìm ab Ægro, dum adhùc erat inter viuos, ſciſcitatus fuiſſet, an aliquam ſub perforato cranio in magnis temporum mutationibus moleſtiam perſenſiſſet, eam probabiliter faſſurum fuiſſe; indè

Cranij foramen an duræ matri infirmandæ contulerit?

Cranio ob ſiphillydem deſquamato, Cerebrum facilè afficitur.

indè arbitramur, quòd, qui ex ſiphillyde cranij deſquamationem paſſi ſunt, ferè ſemper de læſione ab externo frigore conqueruntur, cerebrique mala facillimè ſubeunt.

IX. De cætero viderint alij, quænam extiterit origo raræ illius exulcerationis, quæ in cyſti fellea inuenta eſt. Nos enim, qui huius primordia ægritudinis penitùs ignoramus, illud hìc pro coronide tantummodò adijcimus, ſæpè detexiſſe morbidam quaſi radicem, vel ſaltem coniunctam propaginem earum ſpirandi difficultatum, quæ, ex hypochondrijs ortæ, ad hydropem tendunt, in ipſo fellis folliculo altè implantatam; modò nimirùm in lixiuiali, fluidâque nimìs, modò in tenaciori, atque in lapides conuersâ bile, vt non ſit dubitandum, quin vitium tàm enorme ipſius cyſtis felleæ ad morbos iſtius Ægri maximè conſpirauerit.

Cyſtis felleæ vitia multorum pectoris morborum radix.

X. Neque ſimiliter immoramur in perſequendo impedimenta præcordiorum, ac præſertìm arteriarum pulmonicæ, & aortæ, partiumque trachealium, multo adipe, auctiſque glandulis obſeſſarum: non enìm cauſas inquirimus annui anhelitus, pulſuſque inæqualitatis, quæ a præternaturali, mutuoque vaſorum niſu pendere potuerunt.

OB-

OBSERVATIO II.

Subita Mors ex ſyncope ob cordis magnitudinem, prolapſum, atque aneuryſma.

HISTORIA.

FAmulus olìm curſor Illuſtriſſimi Marchionis Spadæ iunioris,nomine Philippus Turci Romanus, annorum circitèr viginti quinque, habitûs gracilis, ſtaturæ mediocris, pallidi coloris, anhelitu in leuibus etiàm corporis motibus detineri ſolitus, ante annum, laborauit ſuffocatiuâ anginâ, a qua, ter miſſo intrà diei ſpatium ſanguine, liberatus fuit, ſuperſtitibus tamen maiori ſemper ſpirandi difficultate, & recurrente interdùm cordis palpitatione, præſertìm cum citato greſſu ambularet, vnà cum ſepulto præcordiorum angore, & quodam pulſatili pondere ſuprà diaphragmatis centrum. Quæ quidèm mala eòuſque adaugebantur, vt illum, vel inter comedendum, atque ab aſſumpto potiſſimùm cibo, deteriùs haberent. Hic, die 4. Februarij ineuntis huius anni 1706. tametſi manè faucium phlogoſi, & quibuſdam ad vſque collum,

Series ſymptomatum, quæ cordis magnitudinem, & prolapſum oſtendit.

& iugulum exporrectis contractionibus detineretur, pedibus nihilominùs Herum ſuum per quingentos circitèr paſſus proſequutus fuit. Domino verò alicubi diutiùs fortè morante, ipſe cum ſocio in caupona largè, ac ſinè delectu comedit, ac bibit; deindè domum reuerſus poſt horam, cum frigore corriperetur, apud fœminam ſe recepit, calefaciendi causâ ad ignem, qui ſemi accenſis carbonibus medio ardebat in cubiculo, vbi paulò poſt (fortè an etiam ex œſtro venereo?) leui primùm capitis debilitate, deindè frontis, totiuſque corporis madore cum vehementiſſimo anhelitu, cordiſque angore, tandèm ſyncope, in mortem ſtatìm deſinente, correptus fuit.

CADAVERIS DISSECTIO.

APerto abdomine, inteſtina tenuia aliquantulùm ſubrufa; cætera verò naturalia viſcera a natiuo ſtatu parùm receſſiſſe, præterquam paulò turgidiora, ac velutì murice ſubtincta viſa fuerunt.

II. Morborum, & ipſius necis ſedes apparuit potiſſimùm in thorace, quo reſerato, pulmones ſubalbidi, & dexter eorum coſtis legitimis tenaciter adhæreſcens, oculis adſtantium ſeſe obiecerunt.

III. Fauces rubore perfuſas, aſperam arte-

teriam ſubſtantiâ gelatinæ non abſimili, fuligineo tamen, ac ſubnigro interiùs colore refertam, cernimus. Rami bronchiales phlogoſi paritèr, ac velutì aſperitate quâdam laborabant.

IV. Cor mole triplò naturali maius, vaccinum certè ſuperabat, cùm, ablato pericardio, & expreſſo omni cruore, pependerit in lance libras duas & ſemis. Hoc ſanè viſcus ſuprà diaphragma ceciderat, ac proindè œſophagum, aortam, ac ventriculum facilè premebat.

Cordis moles aucta, & prolapſus in diaphragma.

V. Deindè, etiamſi externâ facie naturalem ſeruare videretur figuram; ſectum tamen nouam philoſophandi materiem ſolertioribus naturæ Veſtigatoribus præbuit; auricula enim, & ventriculus dexter, ſanguine vacui, ſed ordinariæ diametri, contra verò ſiniſtræ cauitates nigro plenæ cruore, & duplò dexteris latiores occurrerunt. Arteria magna iuxtà cor paritèr perampla.

Siniſter cordis ſinus duplò maior dextero.

VI. Secto cranio, pia mater cum vaſis ſolitò tumidioribus ſe nobis præbuit. Cortex cerebri in ſuperficie vtriuſque hemiſphærij versùs poſticam partem calloſo quodam glutine tenacitèr duræ matri adhærebat. Plexus denique conſtabant ex vaſis ſanguine pleníoribus.

SCHOLIVM.

NE prolixitas moroſa, neuè breuitas in hâc attingendâ ætiologiâ euadat obſcura; ſedulus Lector primò diſtinctè, mox verò promiſcuè animaduertat, primò natiuum Ægri temperamentum, & grauiſſimos morbos, quibus miſer homo per annum ante mortem torquebatur; ſecundò proximas necis occaſiones; tertiò ea omnia, quæ in illius cadauere obſeruata fuerunt. Hæc enim, ſpero, ſatis luminis accendent, vt claras ſubiti huius interitûs rationes videre poſſit.

II. Quanquàm verò ſingulæ affectiones, & cauſæ, quæ Ægrotum hunc detinuerunt, diuiſis ſuarum virium momentis præcocem, ſubitamque necem afferre vix potuiſſent; vniuerſæ tamen, momento compoſito, eandem facillimè induxerunt: Quod ſanè minimè arduum videbitur, ſi quot, & quomodò iſtiuſmodi cauſæ ad ſupremam, atque inopinatam Ægri perniciem conſpirauerint, diligentèr expendamus. Non enim vna, eaque ſimplex, aut interna ſolùm cauſa, ſed multiplex, & tùm externa, cùm interna, vetus, ac recens ad improuiſum illius interitum coniurauit.

Multiplices huius improuiſæ necis cauſæ.

III. Hoc ſanè euidentèr conſtabit, ſi duo ante

ante omnia, quippe quæ admodùm probabilia, aduerſam iſtius valetudinem præceſſiſſe intelligamus; alterum natiuum eiuſdem temperamentum acro-bilioſum, vnàcum ſolitò grandiori corde, ac paulò debiliori textura ſiniſtri ventriculi, atque aortæ, quæ ſanè res hominibus, præ cæteris animalibus, non raró contingunt; alterum verò aduentitium, nimirùm intemperans, atque intempeſtiuè exagitatum Curſorum vitæ genus, per quod non tantùm fluida ad acro-volatilem naturam in gracilibus præſertim corporibus euehuntur; ſed aeris quoque viæ, & pendulum intrà thoracem cor perpetuâ concuſſione, ac diuulſione labefactantur. Ità certè clara habebimus principia, vndè cauſas deriuemus non modò ſuffocatiuæ anginæ, ſed, quod caput rei eſt, lethalis prolapsûs, & aneuryſmatis cordis. Cùm enim præcordia per arterias clauiculis, axillis, & collo, perque reliqua vaſa pulmonibus alligentur; cùmque pulmones per aſperam arteriam, ac per laryngem, veluti per funem, a iugulo, & faucibus propendeant; facile eſt concipere, infirmiora ex angina, & magis adhùc ex fluidorum acredine, & curſorio vitæ genere reddita huiuſmodi ſuſpenſoria, ægriùs poſtmodùm valuiſſe ad renitendum deſcenſui præcordiorum, quæ, ſolitò magis ex mole grauitantia, ſuis etiam relaxatis, exeſiſque proximioribus membranarum funiculis, neceſſariò ex lege

Ipſarum enumeratio.

Præcordia in Curſoribus cur facilè labefactentur.

Mechanicus cordis prolabẽtis modus.

lege grauium ſuprà diaphragma lapſarunt,

IV. Cùm verò multarum officia partium apud animalia regantur, aut offendantur mutuo contactu, ac niſu, vel diuiſione, ac diſſociatione; vtique fieri non potuit, quin, grauitante corde præter naturæ ordinem ſuprà diaphragma, & diaphragmate ſuprà ſtomachum, indè non ſolummodò reſpiratio læſa, ſed, tumente ex cibis ventriculo, arteria magna deſcendens (quæ ſeptum tranſuerſum ſub corde perforat, & ſtomacho ſubſternitur) validè compreſſa fuerit. Hinc fiebat, vt ſanguis, impeditâ liberâ ſuâ traiectione, ac deuolutione per inferiores arterias, neceſſariò quoquo modo alternè repelleretur versùs ſuperiores arterias, atq; in eundem ſiniſtrum cordis ventriculum, a quo viciſſim fuerat extruſus: ibique arietatio quædam nixûs trudendi, ac renixûs truſi iam cruoris ab aſſumpto potiſſimùm cibo (quo ſanè tempore ventriculus aortam valentiùs premit) ſub angoris, ac palpitationis ſpecie proficiſcebatur.

Cur maximè ab aſſumpto cibo reſpiratio, & cordis palpitatio ingraueſcerent.

V. Et quoniàm ex hac vna radice præpediti motus liberi ſanguinis per deſcendentes arterias ſexcenti malorum frutices germinare potuerunt; mirum ſanè haud erit, ſi nos indè principium deriuemus dilatationis tùm arteriæ magnæ, tùm vel maximè ſiniſtri cordis ventriculi (quas quidem partes natiuâ debiliori texturâ laborare poſuimus) nec non

adhæ-

adhæſionum pulmonis, congeſtionis lymphæ in cerebri ſuperficie, tandèmque, concurrentibus externis cauſis, etiàm ſubitæ mortis.

Morboſæ præcordiorum dilatationis origo principijs hydrometricis illuſtratur.

VI. Etenìm, cum clarè conſtet ex hydrometricis principijs, impedito, vel diminuto ex communi aliquo alueo per vnam, vel alteram fiſtulam aquarum excurſu, illicò in proximos canales lymphas maiori copiâ deriuari, atque confluere; immò eaſdem lymphas, ad rationem impediti liberi excursûs, ad ipſum quoquè alueum reflecti; vt, quæ ſucceſſiuè fluxuræ eſſent, in eodem parumpèr ſubſiſtant; ſatis dilucidè apparet, cur in homine iſto cruoris excurſus, per inferiores arterias ob expoſitas compreſſiones alternè diminutus, alternè pariter maiori copiâ, & vi versùs cor, & in ſuperiores arterias fuerit deriuatus; facilèque propterea non ſolùm faucium phlogoſes, & capitis congeſtiones induxerit; ſed etiã in ſiniſtro cordis alueo dilatationem, ſi non primùm producere, ſaltèm adaugere potuerit.

Sanguis intrà cõpreſſam arteriam violenter truſus, cunei protentiam induit.

VII. Porrò cum fluida, præſertìm incompreſſilia ferè induant naturam ſolidi, quotieſcunque in anguſtum alicubi tubum violentèr, ac pertinacitèr vrgentur: idcircò planum eſt intelligere, ſanguinem, cum a corde violenter intrà compreſſam arteriam truditur, vectis, cuneique potentiam induere, tantò quidem maiorem, quantò magis locali eiuſdem motui acutæ durorum ſalium figuræ

co-

copulantur. Nihil igitur mirum, ſi apud hunc Ægrum, ex impulſo ſanguine intrà impeditam aortam, eoque reuerberato verſùs ſemilunares valuulas, idem truncus, & ſiniſter cordis ventriculus (texturâ aliòqui debiles) dilatati fuerint; diſtractiuæ nanquè percuſſionis, ac repercuſſionis vi adiuncta fuit in ſanguine energia cunei erodentium ſalium, qui fibroſum earundem cauitatum contextum, repetitâ totiès extruſione vlteriùs debilitatum, paulatìm diloricare potuerunt; quibus factum puto, vt, viſcus hoc, (remorante etiam ſanguine in minimis coronarijs, proximiſque diſtentarum fibrarum ſpatiolis) grauius ſemper, ac maius euaſerit, ſuique idcircò prolapſus, & ſepti tranſuerſi, aortæque compreſſionis cauſam longè magis adauxerit.

a Bened. Caſtell. in demonſ. menſ. aquar. current. prop. 3.

Coniectura de tardiori ſanguinis motu per aneuryſmaticum læuum cordis ſinum.

VIII. At verò, cum ex hydrometricis ſectiones inæquales vaſorum, per quæ fluida mouentur, eorundem fluidorum velocitatibus ſint reciprocæ, ſequitur, vt, eneruatis fibris impellentibus, ſi læuæ cordis cauitates duplò maiores dexteris detectæ fuerunt, duplò etiam tardior extiterit motus ſanguinis in ſiniſtris, quàm in dexteris; eòque magis, quò diſtracta, & ampliata ſiniſtri ventriculi latera in qualibet ſyſtole ad mutuum peruenire contactum, omnemque a ſe cruorem in aortam expellere, atque elutriare nequiuerint, quo,

ſa-

ſanè copiosè ſubſiſtente liberis tùm ipſius cordis motibus, tùm influentium a pulmone liquidorum vndis, noua ſemper augebatur renitentia. Exinde maxima eruitur cauſa tùm ſepultæ præcordiorum anguſtiæ, & grauitatis, quâ poſtremò æger deceſſit, cùm inuentæ in cadauere ſtagnationis ſanguinis intrà ſiniſtrum duntaxat ventriculum. Etenim cùm eò res in curſore iſto deuenit, vt ſimùl conſpirauerint minor animalium virium potentia ad conſtringendum cor, & maior cordis ob adauctum ſuum pondus renitentia ad motum, tùnc hercle vires circumpulſiuæ in cordis ventriculis ad eam rationem, & inter ſe, & cum contentis cruoris molibus peruenire debuerunt, quam inuicem habebant ſectiones cauitatum, & reſiſtentiæ vaſorum. Sed quoniam dexter ventriculus naturali diametro donabatur, & pulmonum vaſa nullo apparenti vitio afficiebantur: ſiniſter verò ſinus duplâ diametro laborabat, & arteria magna perampla ab ipſo corde, & ſtomaco validè premebatur. Idcirco aqud Ægrum ſuperſtes maior vis in dextero cordis ventriculo minorem ſanguinis quantitatem liberè, maiorique velocitatis gradu in pulmonica vaſa impellere potuit. Contra verò ſiniſter ventriculus propter minorem ex dilatatione vim maiorem ſanguinis molem in præpeditam aortam expeditè trudere prohibebatur; quæ certè cruoris re-

Expoſita coniectura nouis rationibus confirmatur.

mora præcordiorum anguſtiam, tandemq; mortiferam ſuffocationem, ac ſyncopem induxit.

IX. Nequè verò hîc animus eſt longiùs perſequi rationes diuerſarum lymphæ concretionum, quæ a ſalino-acrium cum oleoſis miſcellâ particularum in locis minoris motus, aut maioris impedimenti apud valetudinaria corpora, & noſtrum præſertìm Ægrum, tùm in pulmone dextero, cùm in ſupremo cerebri cortice contigerunt. Etenim ſatis ex Chymicis tentaminibus innoteſcit, acria, ſulphureis admixta, inuicem coaleſcere, præſertìm apud vinoſos: vndè ſpiritum vini cum vrinæ ſpiritu in tenax corpus facillimè abire videmus.

Lymphæ concretionum cauſa ex chymicis.

X. Cæterùm, vt omnes huius necis cauſas breuiter perſtringamus, repetere cogimur ex cerebri vitio minùs ſpirituum, quàm naturalis huius hominis poſtulabat œconomia, aliquantò priùs tempore mortis ſecretum fuiſſe; vndè virium debilitas, ex præcordiis orta, maior adhùc reddebatur ex diminuta per cerebri corticem liquidi animalis ſeparatione, quæ ob calloſum inuentum eiuſdem glutinem vltrò ſe nobis obtulit. Factum proinde fuit, vt ad repentinum interitum Ægri ſimul conſpirauerint primò noua partium ſalino-acrium in fluidis exaltatio, quæ ex poſtrema faucium phlogoſi apertiſſimè innotuit; ſecundò motus corporis, dùm quiete indigebat; tertiò ingluuies, & vini abuſus, cum diætâ opus erat;

Cauſarum ad hanc ſubitam necem conſpirantium epilogus.

quar-

quartò ſuffocatiua bronchiorum irritatio ex carbonum fumo, qui in cadauere per fuligineum tracheæ colorem in apertum ſe dedit; tandèm (ſi fortè acceſſerit) veneris œſtrum, quod ſpiritus maximoperè impuros, ac perturbatos in nouum, atque omninò improportionatum motum circà præcordia agere potuit. Vndè cor ipſum, ſuapte natura magnum, &, ſanguine ſubſiſtente, grauius redditum, ob exiguas animalium ſpirituum vires ab omni penitùs motu conſtantiſſimè defecit.

Fuligineus tracheæ color ex fumo carbonum.

XI. Sed, ne hîc longè de ſcholij cancellis abire vererer; profectò exemplis etiam oſtendere poſſem, quàm facilis via ſit ad præcocem, inopinatamque mortem nimis aucta cordis moles, eiuſque prolapſus. Vnum tamen caſum, noſtro quippe ſimillimum, a [a] P. Marchetto deſcriptum, coronidis loco afferre liceat. Venetus quadragenarius, crapulæ deditus, anhelitu, & hypochondriorum anguſtiâ detentus, multis fruſtrà adhibitis remedijs, Patauium petijt, vbi poſterâ nocte repentè obijt, in cuius cadauere nihil præternaturam intrà abdomen ſe prodidit; verùm in thorace cor adeò amplum obſeruatum fuit, vt tria naturalis magnitudinis æquaret; ventriculis itidem ampliſſimis, cuius capſulæ vbique preſſiùs adhærebat; ſuperioribus, ac lateralibus partibus pleuræ etiam adnexum;

a Obſer. 49.

inferiori verò eidem diaphragmati. Scilicet, vt minimè ſit hæſitandum, adauctam cordis molem, ſitumque ex prolapſu vitiatum, ad repentinam denique mortem conducere.

Cordis prolapſus quandoq; hydropis ſpeciem induit.

XII. Quòd ſi verò malum hoc corripiat hominem, in victu, ac motu ſatis temperatum, tandem hydropis ſpeciem induit, pedum œdemate, nocturnâ ortophnæâ, carotidum palpitatione, vrinarum paucitate, atque angore paulatim inductis. Nec interim deerunt fortè Medici, qui, huius ignoratâ morbi radice, non hydragogis modò, ſed multis veſicantium, vſtionumque tormentis Ægros extorqueant. Verùm de ijs fusè in noſtro de Aneuryſmatibus Tractatu.

OB-

OBSERVATIO III.

Cita mors ob interceptum motum aeris, & ſanguinis in præcordijs, vnà cum cerebri conſenſu.

HISTORIA.

JOhannes Baptiſta Auanzius, octodecim annos natus, D. Cæciliæ de Nobilibus famulus ex ora maritima romanæ ditionis malam circà præteritum autumnum reportauit valetudinem; hinc prauo vultus colore cum anhelitu laborioſam vitam Romæ ducebat, improbâque victus ratione vſus, cum planè imbecillis eſſet, tamen adhùc ſeruiebat; præcedenti ſuum interitum veſperi largâ caſtanearum copiâ ſe ingurgitauit, noctemque proindè valdè moleſtam ex ſpirandi præſertìm difficultate tranſegit; & in ea quidèm, poſt vomitum viſcidorum humorum cum meliùs habere crederetur, manè tamen, quæ fuit 3. Febr. 1706. mortuus repertus eſt, e cuius ore ſpumoſa lympha, vt ex naribus filamenta ſanguinis pendebant.

CA-

CADAVERIS DISSECTIO.

CAdauer poſt 24. horas inuentum eſt cum latice ſanguineo, ex ſiniſtra nare profluente; & cum thorace ſolitò elatiori, ac tumidiori. Sectis tegumentis, occurrerunt inteſtina tenuia aliquantulùm rubicunda, & intrà abdomen modica quantitas ſeri ſanguinei. Lien prægrandis, ac plumbeus, ponderis exactè librarum quatuor cum dimidiâ. Hepar ſanum dixiſſes, ſi bilem ſubuiridem ſua in cyſtide contentam excipias; cætera naturalia viſcera vix cum notabili labe inuenta.

Tendineæ fibræ pulmones Coſtis colligantes.

II. Eleuato ſterno, ſerum in vtraque pectoris cauitate magnâ copiâ offendimus, & pulmones, coſtis colligatos, non ordinariâ quidèm ſuperficierum cohæſione, ſed per albas quaſdam, teretes, ac verè nerueas fibras, quas, oculo iudice, tendines putauiſſes. E cordis vaſis, & cauitatibus ſanguis nigerrimus extractus eſt, grumis non in vnum tenacitèr coagulatis, ſed atrâ cum tincturâ diffluentibus. Dexterum cordis ſinum inſignes polypi, certè plùs vnciâ pendentes, ferè vniuerſum opplebant; ſiniſtrum verò exiguus occupabat. Cordis, pulmonumque parenchymata ſummoperè flaccida tractabantur.

III. Digni quoque animaduerſione fuerunt

runt pulmones, qui, manu preſſi, vt a colligatione cum coſtis diuellerentur, cruento latice per dehiſcentes quoſdam in ſuperficie meatus facilè manabant.

Latex a compreſſa pulmonis ſuperficie manans.

IV. Circumſecto cranio, & durâ matre, pia occurrit, ſolitò rubentior, turgidis ſanguine vaſis. Quinimò cerebri ſuperficies, diductis duobus hemiſphærijs, vſque ad corpus calloſum eâdem tincturâ laborabat. Apertis ventriculis anterioribus, ſerum limpidum effluxit, & plexus, qui intùs ſerpunt, ex vaſis ſolitò tumentioribus conſtabant. Tranſuerſales quoque duræ matris ſinus nigro ſanguine opplebantur.

SCHOLIVM.

DVbium ſanè in primis oriri poſſet, an mors iſta purè ſubitanea dicenda fuerit, quippè quam longus integræ ferè noctis agon præceſſit; ſed, cùm diſſectum cadauer quædam animaduerſione noſtrâ oſtenderit non indigna; idcircò promiſcuè citum hunc cum alijs improuiſis interitibus vſurpabimus.

II. Illud vtique non dubium eſt, huius mortis cauſam fuiſſe intercluſam penitùs circulationem ſanguinis in præcordijs, & cerebro, quam magnus Hippocrates ſub genere fortis apoplexiæ comprehenſam quoque voluit,

luit, vt optimè philoſophatur egregius ille Hippocraticæ doctrinæ aſſertor [a] Martianus vbi oſtendit, aliquandò apoplexiam fieri interceptis vaſis in Thorace; quia ſcilicèt animaduertit ijs in partibus maximè apparere effectus interclusionis, difficultatem ſcilicèt reſpirationis, & anguſtiam. Hìnc aliàs citatus eruditiſſimus Fracaſſatus apoplexiam, impedito motu ſanguinis in pectore, ſæpiùs per anatomen oſtendit. In caſu ſiquidèm noſtro mortem præceſſit anhelitus, & non minùs intrà cerebrum, quàm intrà pectus clara indicia moræ ſanguinis, quam Hippocratis Interpretes *ſtationem* vertunt, detecta fuerunt. Quid enim cordis polypi? Quid ſanguis effuſus per inteſtinorum ſubſtantiam, & remoratus in meningum vaſis? Quid tandèm exundans cùm intrà pectus, tùm intrà cerebrum ſeroſitas oſtendit, niſi, oppilatis, conuulſiſque pulmonum, cordis, ac cerebri tubulis, lymphatica præſertim vaſa hàc illàc diſſilijſſe, & ipſa quoque ſanguiferorum extrema eòuſque diducta fuiſſe, vt ſecernendo ſero vitiosè dehiſcerent?

a In com. ad tex. 2. de morb.

Apoplexia ob vaſorum thoracis interceptionem ex Martiano, & Fracaßato.

III. Quoniam verò res quærimus, non verba, breuem idcircò, dilucidamque ætiologiam tùm morbi, cùm mortis exponi poſſe arbitramur, ſi nobis proponamus Adoleſcentem, qui ex mala victus ratione, & maximè ex diutina mora autumnali tempeſtate

Morbi, & mortis huius ætiologia.

in

in huius maris littore (vbi autumnali tempeſtate ſummoperè noxius eſt aer) vitia fermentorum, ac ſanguinis abundè contraxit, indèque labefactato viſcerum, vaſorumque tono, illud (a) Luciani ſcomma aduersùs Romanos tantò iuſtiùs promeruit, quòd non ſolùm Æger ambulauerit, ſed quòd Æger ſanis, & valentibus famularetur: eò propterea deuenit, vt, contùmacioribus ſemper redditis in liene obſtructionibus, inductâque ſensìm polyporum congeſtione in cauitatibus cordis, ille non aſthmate duntaxàt detentus fuerit, ſed ad pectoris hydropem properauerit. In hoc autem rerum ſtatu conſtitutus, cum die ante ſui interitûs noctem inſalubri caſtanearum cibo largiùs vſus eſſet, facilè indè, acidâ contractâ ſtomachi cruditate, excitatoque vomitu, hypochondriorum ſubijt conuulſionem, quæ acres eodem tempore ichores, diù intrà prægrandis lienis loculos, aliarumque glandularum folliculos fortè detentos, validè per ſanguifluas, lymphaticaſque venas, perindè quaſi per totidèm ſyphones, versùs cor, & pulmones, (diù iàm ſemi obſtructa, atque eneruata) circumpulit, & iniecit. Hi autem acerrimi ichores duplici ratione circulationem ſanguinis apud præcordia intercipere potuerunt, ſcilicèt tùm contentum fluidum coagulando, cùm continentes canales conuellendo. Etenìm primo loco fermenta iſta ſalino-acria,

a De merced. conduct.

Præcordiorum labes a liene communicata.

Circulatio in iiſdē duplici ex cauſa intercepta.

ex hypocondrijs repentè ſanguini affuſa, eiuſdem compagem, ac mixtionem maximè perturbarunt; vndè, variatis cohæſionibus particularum fluida componentium, earundem æquilibrium, atque indè fluxilitas, quæ vbique ferè æqualis eſſe debet, vitiata fuerunt; coactiſque proinde mutuo ſanguinis fibris, hîc grumi occurrerunt, & polypi; illîc verò ſeroſitas intrà cauitates copioſiùs exundauit. Deindè verò huiuſmodi etiam acerrimi ichores moram inijcere ſanguini cœperunt, inquantùm ſcilicèt canalium conuulſionem, quam Hippocrates interceptionem definiuit, induxerunt. Cum enim ſanguineorum textura ductuum tota fibroſa ſit, ac muſcularis, quotiès particulæ præter naturam fluxiliores, & acutæ, a ſanguinis miſcellâ ſecedentes, intrà fibroſum rete magnorum vaſorum penetrant, neceſſariò tanquàm extranei cunei eorundem criſpaturam producunt, & conuulſionem, per quam, minoribus factis vaſorum diametris, fluxus neceſſariæ molis ſanguinis, deuoluendi tùm a corde in cerebrum, cùm a cerebro in cor, impeditur; vndè idem ſanguis ob craſſiorem fibroſarum partium acquiſitam conſiſtentiam, atque ob viarum interceptionem tandèm circuire deſiſtit. Et quoniàm ex eodem (a) Hippocr., *cum ſanguis non mouetur, fieri non poteſt, quin vniuerſum corpus quieſcat*. In hoc ſanè vera ſyncopis, atque

Vaſorum conuulſio quomodò contingat.

a 2. de morb.

atque apoplexiæ, quinimò celeris huius interitus ratio eluceſcit.

IV. In expoſito verò caſu, vt concretio fibroſarum ſanguinis partium ex polypis euidentèr innotuit; ita ipſam interceptionem vaſorum cruenta filamenta, quæ de naribus, dum æger interijt, pendebant, clarè demonſtrarunt; nimirùm venas iugulares, & ſuperiorem cauam ita fuiſſe conuulſas, vt ſanguinem, quem a ſupernis venis exhaurire minimè potuerunt, per exiliores venarum naſi extremitates tranſuerſim erumpere coegerint.

Cruenta ex naribus filamenta vaſorum interceptionis indicium.

V. Quòd ſi ſimplex cauæ ligatura, docentibus primùm LoWero, ac Williſio, aſcitem ſex horarum ſpatio in cane, alioquìn ſano, inducere poteſt; quantò ſanè celeriùs in noſtro caſu tot complicatæ cauſæ hydropem producere, atque hominem diù ægrotantem perdere valuerunt; vnà enim coniurarunt fuſæ, atque exuperantes ex coacto ſanguine ſeroſitates, pulmonum tunicæ dehiſcentes, & ſanguifera vaſa partìm obſtructa, partìm ſtrangulata, itaut hæc ſimul omnia inchoatum iam pectoris hydropem (quem ſanè euentum ſæpè vidimus) momento temporis compleuerint: hinc ſerum præ ſui copia thoracis machinam extrudendo, ſolitò elatiorem reddidit, intuſque pulmones premendo ſpatium ademit, in quod ijdem, cum nihil renititur, ob vim incumbentis per tra-

Hydrops ex Cauæ ligatura.

cheam aeris dilatari ſolent; cuiuſmodi ſanè inſpirationis renixum mechanicè, exemplo phialæ, demonſtrauit (a) Hippocrates.

a 4. de Morb. n. 33.

VI. Patet igitur, præpeditâ in præcordijs liberâ ipſius ſanguinis traiectione, atquè etiàm prohibitâ reſpiratione, Ægrum hunc citò fuiſſe peremptum; & quidèm conſpirantibus præfocatione, ſyncope, ac neruorum ſyderatione. Neque enim a cenſu cauſarum celeris huius interitus excludendus venit defectus motus ſanguinis, & ſeparatio ſpirituum in cerebro, vbi adeò clara indicia coacti ſanguinis intrà meningum vaſa apparuerunt. Etenìm, cum ichores malefici apud miſerrimum Iuuenem ex hypochondrijs celerrimè in præcordia ponantur tranſducti, dubitari non poteſt, quin iuxta citiſſimæ circulationis legem aliqua eorundem portio etiam ex præcordijs in caput, agonis principio, ocyſſimè deriuata fuerit. Vndè patet, quomodo ipſa quoque cerebri apoplexia in Ægri perniciem denique conſpirauerit.

Ab hypochondrijs ad cerebrum citiſſima infenſi liquoris deriuatio.

VII. Hæc profectò ſatis nobis eſſe videntur ad morbi, mortiſque cauſam rimandam; niſi pro coronide velimus addere nonnullas annotationes ab ipſo extiſpicio deducendas, &

VIII. Primò quidem perpendenda venit ſingularis illa per albas, tereteſque fibras pulmonum cum coſtis colligatio, quam ſanè nobis raró obſeruare contigit. Adglutinatio ſiquidem

dem pulmonùm cum coſtis, quæ fit a valida, & vbiq; æquali ſuperficierum pulmonum, & pleuræ cohæſione, frequentèr occurrit; illa verò, quam in cadauere iſto offendimus, fortè maiori ex parte congenita, non tota per morbum inducta aliquibus videbitur. Egregiè porrò hâc de re Malpighius in oper. poſthum. in reſponſ. ad D. Placit. vbi iſtorum natiuorum meminit vinculorum, quippè quos, ſicubi inueniuntur, inſpirationi admodùm famulari arbitratur.

Pulmonum cum pleura per ligamenta cohæſio aliquibus fortè congenita.

IX. Secundò rarum quoquè ſe nobis præbuit curioſitatis argumentum, quod, compreſſis pulmonibus, ſeroſitates veluti ex imbibita ſpongia per dilatatos poros fuerint extruſæ. Hoc ſanè nequaquàm contigiſſet, niſi duo in pulmonibus mala, colluuies nempè ſeroſa, atque extremorum vaſorum hiatus, ex ſalinis ichoribus, tanquàm ex cuneis ampliores redditi, ſimùl concurriſſent. Hinc claro experimento doceri poſſumus, in quem laxitatis ſtatum veniant vaſorum tunicæ, cum in obſcuris, abditiſque abdominis locis ad aſcitis productionem dehiſcunt.

Vaſorum dehiſcentia in aſcite.

X. Tertiò negligi certè a doctis Viris non poterit examen cauſæ, cur ſanguis in cordis ventriculis non quidèm conſuetâ tenaci denſitate, ſed friabili, ac diffluente conſiſtentiâ inuentus fuerit. Hoc ſanè phœnomenon ex defectu mixtionis rubræ cum fibroſa, & alba ſanguinis parte, quæ intrà cordis ſinus in polypos coalue-

Morboſa ſanguinis in corde fluxilitas, vndè.

rat

rat deduci poſſe cenſemus: reliquum enìm ſanguinis facilè diffluit fibrarum retinaculo ſolutum; vt paſsìm contingere videmus etiàm in extracto per venæ ſectionem cruore, in quo, cum ſuperior pars in albam concreſcit gelatinam, inferior, quæ nigra apparet, ſemper ſolitò fluidior occurrit.

Polypi acidis, non alkalicis diſſoluuntur.

XI. Differendum aliquid ſupereſſet de causis, ac modo, quibus polypi intrà cordis, & ſanguiferorum cauitates concreſcunt, deque menſtruo acido, quo extrà corpus diſſolui ſolent, quando alchalicis fixis, aut volatilibus nequaquam ſuperantur; ſed opus hoc, ſtudio, experimentiſque plenum, reijcimus ad tractatum longè maioris laboris, atque vtilitatis, quem de Corde, & Aneuryſmatibus adornamus.

OB-

OBSERVATIO IV.

Repentina mors ex conuulſione thoracis, præcordiorum, meningum, ac totius corporis, in fortiſſimam apoplexiam ocyſſimè deſinente.

HISTORIA.

IOseph Sali Piſtorienſis ann. 54. habitûs mediocris, olìm hæmorrhoidibus, & bilioſis diarrhæis vexabatur, quibus tempore deficientibus, ſepulti in pectore dolores, ac recurrens incertis diebus ſpirandi difficultas abſque vllâ quidèm anacatharſi, ſed cum faciei ſquallore, rigentique artuum frigore illum vrgere cœperunt. Ante menſem identidem in aſthmatis paroxiſmis penè animo linquebatur, atque ob grauia quædam pathemata miſerè, & cum mœrore viuebat. Tandèm pridiè ante mortem a Monialibus B. M. Aſſumptionis ad famulatum vocatus, laboriosam, ſedulamque operam, hùc illùc feſtinando, proprias vltrà vires locauit. Denique, ſuffocatiuo correptus anhelitu, aphonus repentè factus eſt, & vniuerſo corpore conuulſus, animam effla-

flauit, facie admodùm tumidâ, oculis intrà orbitam retractis, & ſpumâ ad os, ac nares confluente. Obijt autèm die 13. Martij 1706. horâ 23. in publica via, quæ ducit ad Templum S. Mariæ in Porticu.

CADAVERIS DISSECTIO.

VNiuerſa corporis ſuperficies excolor, facies verò rubicundo-liueſcens apparuit vnà cum ſpumâ intrà os, & nares, quæ, amoto ſterno, alioquin valdè depreſſo, per ſolam pulmonum compreſſionem copioſiùs redundabat. Virga, elapſis viginti quatuor horis ab interitu, adhuc ſubrigida cernebatur.

Virga ſubrigida in cadauere.

II. Vniuerſalia integumenta, cum primùm cultro inciderentur, ſtatìm fluidiſſimo, ſed atri coloris ſanguine, perindè quaſi adhùc inter viuos verſaretur æger, affluenter manabant.

Summa ſanguinis fluxilitas in eodem.

III. Reſerato abdomine, omentum, inteſtina gracilia, & meſenterium rubebant, diffuſo, ac remorato per minima illarum ſpatia ſanguine.

IV. Pancreas ob morbidam ſubſtantiæ mollitiem ferè ductile deprehenſum fuit.

Pancreatis mollities excedens.

V. Hepar, quanquàm neque mole, neque colore, aut ſubſtantiæ ratione a naturali

li ſtatu recedere videretur, in cyſtide tamen bilem fluidiſſimam, ac ſubobſcuri coloris continebat. Cætera in abdomine viſcera prorsùs illæſa, & integra inuenimus.

VI. Aperto thorace, lerna malorum venit in conſpectum: etenìm pulmones vtroque in latere pleuræ, diaphragmati, & pericardio ità adhærebant, vt nec digitis euelli, nec cultro æqualitèr ab imo ad ſummum ſeparari potuerint. Et quanquàm in pulmonibus neque pus, neque ſerum occurriſſet, contractio tamèn quædam, & renitentia, ſeu diminuta flexibilitas obſeruabatur.

Fortis pulmonum ad ſingulas in thorace partes adhæſio.

Eorundem rigiditas.

VII. Cor, licèt mole non magnum, adeò tamen tumidum, tenſum, & orbiculatum deprehendimus, vt in ſyſtole adhuc poſitum dixiſſes. Vena caua, & auricula dextera naturali diametro aliquantulùm ampliores, fluidoque Sanguine tumebant; quo ſanè cruore, & quidèm multò fluidiori, ſcatebant ſiniſtræ cordis cauitates, in quibus nullus polypus, aut grumus latitabat.

Ità & Cordis.

VIII. Secto cranio, dura mater excolor, & ſuprà cerebri corticem admodùm contracta; pia verò, ſuis tumentibus ex fluido ſanguine vaſis, occurrit. Cumque amputaremus portionem corticalis, & medullaris cerebri partium, vidimus (vt apud ſtrangulatos) puncta ſanguinea ſpiſſo agmine candidam medullæ ſubſtantiam variegare. Palli-

Valida duræ matris Contractio.

Serum a cerebri ventriculis ad vſq. ſpinalem medullã effuſum.

dam ſeroſitatem non apertis ſolùm ventriculis proſilijſſe, ſed ad vſque ſpinalem medullam redundaſſe, deprehenſum fuit.

SCHOLIVM.

VNicam naſcendi, innumeras verò moriendi hominibus eſſe vias, nihil eſt, quod nos doceat apertiùs, quàm ipſa cadauerum ſectio, quæ occultas necis cauſas ad Solis lucem euidentèr exponit. Vidimus in præcedentibus extiſpicijs, quàm variæ moriendi rationes fuerint detectæ: nunc rara interitûs cauſa ſe offert in deſcripto Ægro, eiuſque diſſecto cadauere. Etenìm, quanquàm morbus, quo deceſſit, vulgaris, ac notiſſimus videri poſſit alicui, qui ſolidarum vitia partium conſiderare ſolummodò velit, fuit ſiquidem vehemens, atquè contumax conuulſio præcordiorum, quæ, cerebro, & vniuerſo corpori communicata, aeris, ſanguinis, & liquidi neruei alternum fluxum, ac refluxum lethalitèr præpediuit; vndè fortiſſima tandèm apoplexiæ ſpecies exorta eſt; attamèn ſi ſedulò aduertamus per diſſectionem cadaueris ſingularem ſanguinis craſim innotuiſſe, vberiorem certè materiem admirandi ſimul, ac philoſophandi offendemus: inuentus quippè fuit poſt integrum a morte diem cruor adeò ſolutus, & fluens,

Morbi huius natura qualis.

fluens, vt, ſi homo iſte funeri ſuperſtes fuiſſet, fluidior eſſe non potuerit. Hæc profectò ſanguinis in cadaueribus conditio ita raro exiſtit, vt, ſi quandò euenerit, portenti, ac prodigij ſimile numeretur; & quemadmodùm ab inſolenti cauſa id proficiſcitur, ita vires, effectuſque nonniſi inſolentes noſtris in corporibus producere valet. Sed iàm vtraquè tàm ſolidorum, quàm fluidorum mala ſeorsìm, diligentèrque perpendamus.

Sanguinis fluxilitas in cadaueribus rara.

II. De mortifero præcordiorum, cerebrique ſpaſmo clara occurrerunt indicia ante, & poſt mortem, videlicèt ſepulti in pectore dolores, difficultas reſpirationis abſque vllâ anacatharſi, angor ſuffocatiuus, ſpuma ex naribus, & ore, quæ, præſſis pulmonibus, affluentior fiebat, ſternum depreſſum, oculorum retractio, totius denique corporis, atque ipſius etiam penis conuulſio; quibus adiuncta fuit elegans obſeruatio rotunditatis, ac tenſionis in corde, quæ probabiliter nos docuit vitalẽ hunc muſculum, dùm æger interijt, pertinaci conuulſiuâ ſyſtole fuiſſe correptum; cui ſanè cum ingens acceſſerit quantitas cruoris intrà ſuas cauitates reperti, noſtrum ſubit animum dubitatio de inſuperabili renixu ſanguinis, qui, cum ob pulmonum, totiuſque corporis conuulſiones liberum in arterijs ſpatium inuenire non poſſet, vt cordis pulſioni obſecundaret, neceſſariò intrà ventriculos

Signa ſpaſmum in præcordijs, et cerebro indicantia.

diaſtolis tempore admiſſus, a quantacunque cordis contractione vrgeretur ad egreſſum, ſubſiſtere tamen, tandemque validiſſimè reniti coactus fuit. Vndè poſtremus ille ortus eſt præcordiorum angor, penituſque, & ex tempore diſruptus vitalis ille circulus a corde in cerebrum, & a cerebro in cor. Qui ſæpè viuorum ſectionibus interfuerunt, ignorare nequeunt ſanguinem, arteriâ magnâ caſu, vel arte compreſsâ, non inuenire ſpatium, per quod liberè excurrere poſſit; vnde cor manet plenum, immobile, ac rotundum, citiòque animal moritur.

Ex aortæ compreſſione cordis immobilitas, rotunditas &c.

III. Status deinde duræ matris clarè paritèr nobis oſtendit pertinacem conuulſionem, in quam ipſa paulò antè Ægri mortem venerat; inuenta enìm eſt excolor, ſimulque contracta, vt non ſit hæſitandum, quin idem meningum ſpaſmus, qui cerebrum obſidebat, ac circumcingebat, vniuerſæ radix extiterit conuulſionis.

Spaſmus meningum vniuerſæ conuulſionis origo.

IV. Sed hæc notiora ſunt, quàm vt longius examen mereantur. Pergamus igitur ad particularem illam, & raram conditionem fluiditatis, quâ ſanguis non in præcordijs modò, & cerebro, ſed in toto etiàm ſuccutaneo corpore donabatur. Hoc ſanè phœnomenon pro cauſa habuiſſe ſuſpicamur non ſolùm violentiam motûs corporis, quam æger poſtremo ſuæ vitæ die ſuſtinuit, & per quam id

Sanguis in Cadauere cur fluxilis adhuc perſtiterit.

id contingere cruori ſuo potuit, quod euenit in recentèr effuſo, & diu in vaſe agitato ſanguine, qui eum ob motum in fibras coaleſcere nequit; ſed potiſſimùm exaltationem ſalium acrium, maximè ad vrinoſam naturam accedentium in homine, cæteroquin hæmorrhoidibus, ac bilioſis diarrhæis olìm detento; qui profectò ſales, cum per vehementem, crebròq; repetitam corporis exercitationem, oleoſis ſpiritibus, & aqueis partibus, quorum miſcellâ cicurabantur, exauſti fuerint, nil mirum, ſi intimè cum ſanguine agitati, ac permixti eam fluxilitatem, eidem conciliare potuerunt, quam induci paſsìm videmus in extracto recenter e vena, ſanguine per additionem ſalis vrinoſi, & præcipuè ſpiritûs ſalis armoniaci. *Salis vrinoſi vis ad Sanguinem diſſoluendum.*

V. Cum verò infuſiones liquidorum, acrium intrà viuentium brutorum venas nobis non ſemel oſtenderint, eaſdem præcordiorum, totiuſque corporis immanes conuulſiones, quas illicò mors ſequitur, inducere, nihil eſt, cur dubitemus, quin vera cauſa conuulſionum, quæ noſtrum ægrum ad necem perduxerunt, extiterit copia huiuſmodi liquidorum ſalino-acrium, quæ, cum nimiùm exaltata, & acutiſſima reddita, ex hypochondrijs intrà ſanguineos canales magnâ copiâ tranſducuntur, veneni naturam induunt: tunc enìm propriæ exceſſu molis naturalem reliquarum in ſanguine particularum ſuperant pro- *Coniectura de conuulſionum cauſa experimentis confirmatur.* *Mali fomes in hypochondrijs.*

proportionem , ac proindè ratione propriæ indolis cruorem non tantùm fluidiorem , ac mobiliorem , ſed , quod magis eſt , procliuiorem efficiunt , vt ex naturalibus vaſorum cancellis facilè ſe proripiat , atque intrà ſtrictiſſimam compagem fibrarum muſcularium vaſorum , & glandularum vltrò ſe inſinuet , ac penetret ; hinc neruorum , muſculorum , vaſorumque conuulſiones , vnàque ſimùl incongruæ contentorum fluidorum ſeparationes , ac moræ , vt in præſenti caſu , ſolent contingere .

VI. Mouet autèm nos ad credendum, ſcatebram prædicti liquidi ſalino-acris , & armoniacalis in hypochondriorum folliculis latitaſſe, quòd obſeruauerimus non ſolùm cyſticam bilem fluidiſſimam , ac ſubobſcuri coloris (cuiuſmodi euadere ſolet artificiali admixtione ſalium acrium) ſed ipſum quoque pancreas lentorem plicabilem , ac ferè ductilem adeptum fuiſſe , qui planè oriri poterat ex diuturna , & copioſa ſecretione fluidi acerrimi , ac diſſoluentis , quod ſtrictam illius glandulæ fibrarum cohæſionem elimare , debilitare , ac ferè tollere valuerit ; vndè reſiſtentia minor , ſeu mollities maior eo in viſcere producta fuit : quemadmodùm ſanè in cadaueribus illorum , qui ex diabete perierunt , renes omninò flaccidi , plicabiles , ac ductiles ob eandem rationem inueniri ſolent .

Diabeticorum renes ductiles.

Si-

VII. Similitèr non aliundè petenda eſſe videtur cauſa tàm profundæ intruſionis ſanguinis intrà ſtrictiſſimam cerebri medullam, quàm ex conuulſione continentium, ſimulque diſſolutâ nimiùm compage contenti liquidi, cuius maior fluiditas, vt e ſuccutaneis vaſculis ad ſimplicem integumentorum ſciſſionem, erumpendo, prodijt; ità in cerebro vlteriorem penetrandi vim nacta fuit a meningibus, ſinubuſq; conuulſis, perindè quaſi a conſociatis ad circumpellendum manibus. Vndè cruor, ad vſque medullarem cerebri ſubſtantiam expreſſus, rubentibus illam punctis variegauit.

Sanguinis intruſio ad cerebri medullam vnde.

VIII. Ipſa quoquè perſeuerans poſt mortem penis tenſio (quæ rarò in ſtrangulatis non inuenitur) præteritæ vniuerſalis conuulſionis teſtis adfuit. Cum enìm virile membrum ſit muſculus mirabilis contexturæ, cæterorum inſtar muſculorum ſpaſmodicas affectiones pati poteſt. Modum verò, quo penis iuxtà naturæ ordinem tenditur, egregiè tradidit [a] Malpighius. Illud tantummodo ad rem noſtram hìc perſtringimus, quòd, ſicuti ſpuria quædam colis erectio in cadaueribus excitari poteſt per ſolam iniectionem tepentis cuiuslibet liquidi intrà eiuſdem arterias, dummodò venulæ filo ſtrangulatæ, ne refluat, impediant; ità profectò non dubitamus, quin eiuſdem erectio, quæ ob neruorum, fibrarumque conuulſionem, fluida in ſinu-

Penis muſculus.

a In conſ. de impot. vener. apud Bibl. Med. Manget.

Eiuſdem notha erectio in cadaueribus, quomodò excitetur.

nubus fiſtuloſorum corporum intercipientem, antè huius ægri mortem cœpit, perſiſtente eodem fibrarum ſpaſmo, vel poſt mortem perſeuerauerit.

Sanguine fluxili exiſtente quomodo facies pallida, & extrema frigida perdurauerint.

IX. Cæterùm non adeò laborandum in ea dubitatione, quomodò ſcilicèt ſtare ſimul potuerint ſumma fluiditas ſanguinis, & facies excolor, atque artuum illud frigus, quibus æger iteratis in præfocationibus detinebatur. Etenim, eadem vaſorum ſtrangulatio circà præcordia, quæ ſuffocatiuum aſthma ſæpè intulit, liberum ſanguinis per extremas arterias excurſum, & ignearum particularum per minima carnium diffuſionem præpediebat. Vndè caloris, ac viuidi coloris priuatio exoriebatur; quam ſanè priuationem conſequitur ſenſus frigoris, quemadmodum apud hyſtericas mechanicâ iſtâ vaſorum lege accedere, ac recedere paſsìm obſeruamus. Quo fit, vt magnus ille Medicorum Romulus, vt rectè (a) Hipp. ſolertiſſimus Bagliuus noſter, poſt Sydenhamium, appellauit, ſcripſerit ad rem -- *Colorum mutationes, corde adſtringente venas*, (intellige etiam arterias) *ac laxante, fiunt; laxante quidèm rubicundi, ac benè colorati; conſtringente verò cum pallore liuidi &c.*

a Lib. de oſſ. nat. n. 28.

Iuxtà varias cordis affectiones colorum in facie mutatio, ex Hipp.

X. Mortuus itaque improuisò miſerrimus homo iuxtà magni Senis (b) effatum, cum tàm frequentèr, ac fortitèr abſque manifeſtâ, ſcilicèt externâ, causâ animo defeciſſet; & de-

b Aph. 41.

na-

natus eſt ob complicationem trium malorum, ſuffocationis, ſyncopis, & apoplexiæ, quam ſub voce ſyderationis, ab acri humore pendentis, idem [a] Hippocr. per hæc verba, oraculorum loco habenda, accuratiſſime deſcripſit. -- *Cerebrum autem cladem perfert, etiam ipſum non ſanum exiſtens, ſed, ſiquidèm radatur,* (en modus conuulſionis) *turbationem multam ſubſtinet, & cerebrum conuellit, ac diſtrahit totum hominem,* (en conuulſio vniuerſalis) *qui in ſe ipſo vocem non edit,* (en aphonia) *& ſuffocatur,* (en ſuprema complicatio malorum, præfocationis ſcilicet, ſyncopis, & apoplexiæ) demum concludit -- *& hæc affectio ſyderatio, & apoplexia appellatur:* -- quæ quidèm non ſempèr in ſolo cerebro quærenda eſt. Aliquando in vaſis, aut cauitatibus cordis obſtructis, compreſſis, atque conuulſis, intercepto cruore, deliteſcit. Sæpè in vno ægro multæ partes, immò omnes obſeruantur affectæ, vitio vel primario, vel ſecundario, vt ſcitè aduertit Thomas [b] Bartholinus, & nos in præſenti caſu notauimus.

Triplicem ob morbum hic æger periit.

a Lib. de gland. n. 9.

Hppocratis oraculum.

Syderatio interdum a corde eiuſq; vaſis deriuatur.

b conſ. de Anat. pract.

OBSERVATIO V.

Improuiſa mors ex ſubita Cauæ intrà pericardium diſruptione cum aneuryſmate arteriæ magnæ.

HISTORIA.

STephanus Aſcieri ſutor Ianuenſis, ſexagenario maior, habitus carnoſi, octo ab hinc annis podagrâ, & chiragrâ circa æquinoctia grauiter vexatus, ante biennium tuſſi cum ſpirandi difficultate detineri cœpit; deindè cordis palpitationem, & ſepultum quendam ſub dextero ſterni latere grauatiuum, atque interdùm acutum dolorem, ad vſque humerum propagatum, pectoris anguſtiam, ac profundam pulſationem paſſus fuit.

Sepultus ſub dextero ſterni latere dolor cum palpitatione cordis.

II. Decurſu proximè præteritæ hyemis non raro corripiebatur etiam vertigine cum ſenſibili capitis excalefactione, ac præcipiti virium lapſu. Quare ſæpè ad ſuendum ineptus reddebatur. Dimidium quadrageſimæ ſalſamentis tranſegit. Tandem die 14. Martij 1706. hora 17. cum *a prandio* merum ingurgitaſſet, ſtatim aphoniâ, atque angore cecidit exanimis.

Vertigo tenebricoſa.

CA-

CADAVERIS DISSECTIO.

MIrabile profectò nobis viſum fuit, quòd nullum in abdomine contentum viſcus a naturalis œconomiæ legibus receſſiſſet; adeò ſingula colore, mole, ac ſubſtantiæ ratione optimè conſtituta occurrerunt. Sola cyſtica bilis ſubobſcurum quid referebat.

II. Horrendum e contrariò ſpectaculum thorax nobis exhibuit; detracto enìm ſterno, (quod parte ſui dexterâ elatius erat ſiniſtrâ) dexter pulmo rubicundior, & pleuræ admodùm adglutinatus, cum adnato duro, & magno corpore apparens, curioſitatem noſtram lactauit, vt diligentiùs rei nouitatem detegeremus. Latebat enim ſtatìm extra pericardium aortæ aneuryſma; deinde adacto cultro, illicò lamellam oſſeam deprehendimus figuræ oualis, quæ externam dilatatæ arteriæ partem, quâ ſternum, coſtaſque dexteras reſpicit, occupauerat. Sub ea lamina, & circum externam aortæ cauitatem, quæ anteriùs poſita eſt, polypeam ſubſtantiam inſtar lardi in fornicem adeò concinnè incruſtatam inuenimus, vt nunquàm aliàs in aneuryſmatum cyſtide ſimilem detegere datum fuerit; hoc ſiquidèm corpus igne priùs liquatum, & mox frigore integrè concretum videbatur; non

Dextera Sterni pars elatior.

Aortæ aneuryſma.

Lamella oſſea in aneuryſmate.

Rara polypi conſtructio in aneuryſmate.

enim in multiplices laminas, ac veluti in folia diſtrahi (vt paſsìm ſolet) patiebatur. Vndè conſtitit, validum aggerem pulſioni ſanguinis versùs externas partes poſitum fuiſſe. Facie verò, quâ pulmones tanguntur, minori polypeo repagulo obſeſſam, tectamque aortam, deprehendimus. Aneuryſmatis intereà cauitas tàm ampla occurrit, vt pugnum facilè admiſiſſet, tamque grumoſo plena ſanguine, vt nihil fluidi ampliùs capere poſſe videretur; nuſquam tamen magno aliquo foramine dehiſcebat, licèt ad cordis baſim intrà pericardium, & ad inferum latus aneuryſmatis nigræ quædam ſtriæ maiorum fortè futurorum hyatuum indicia, obſeruatæ fuerint. Longitudo ipſius aneuryſmatis non excedebat longitudinis aortæ, quà curua eſt, dimidium, quæ proindè aorta tùm ſupra, cùm iuxtà cor natiuam diametrum, ac fibrarum validitatem ſartam, tectamque elegantèr ſeruabat.

Striæ ad latus aneuryſmatis quid indicarent.

III. Sed non hîc malorum finis; etenìm cum ipſum pericardium maximè tumidum, molle tamen, animaduerteremus, ſuſpicati fuimus de latente aliquo præternaturali fluido. Sectum proinde ingentem dedit, quantam ſcilicet capere poterat, effuſi, atq; in grumos conuerſi cruoris quātitatem, quæ certè duarum librarum pondus excedebat. Sanguis verò effluxerat, aperto intrà veſtibulum venæ cauæ iuxtà dexteram auriculā foramine diametri vnciæ circiter vnius, quod pau-

Concreti ſanguinis copia intrà pericardium.

Venæ cauæ ruptura.

paulatìm ab erodente liquido factum fuiſſe in muſculari eiuſdem textura planè indicabant ipſius oræ, quæ non in fimbrias, ac lacinias ſolutæ, ſed veluti per limam omninò expolitæ obſeruabantur. Quominùs autem ſanguis multò priùs intrà pericardium exundauerit, impediuit forſitan ſubtilis illa, in quam muſcularis deſinit, tunica, quæ, hiatui ſuper extenſa, egreſsum claudebat, cuius tunicæ tenuata fragmenta ad vlceris extrema videbantur pendere.

IV. Secto tandèm cranio niger ſanguis ex vulnerato fortè fortunâ poſteriori ſinu duræ meningis largè profluxit; quod genus magnâ pariter copiâ in lateralibus ſinubus continebatur. Ventriculi cerebri limpidò tumebant ſero, quod ad principium ſpinalis medullæ redundauerat.

SCHOLIVM.

ADeò perſpicuè patet natura, & vis lethalis mali, quo hic homo ſubitò deceſſit, vt nullo penè commentario indigere videatur. Etenim, cum integritas, & continuitas magnorum ſanguiferorũ ad vitæ conſeruationẽ omniũ maximè ſit neceſſaria; mirum proculdubio videri non debet, ſi, adeò enormitèr dilatatâ arteriâ magnâ, & abruptâ repentè continuitate, & integritate ſummi caudicis venæ cauæ, fluxus ſangui-

guinis a venis in cor , atque a corde quaquauerſum vnâ cum vitâ illicò in expoſito ſene defecerit.

II. Poſſem hìc de ortu , ac diſcriminibus aneuryſmatum plura diſſerere ; ſed, quià nùnc ſcholiorum breuitati ſtudendum , aptiorem illis locum , volente Deo, tribuemus . Id verò crebra experientia nos edocuit , aneuryſmata præcordiorum apud Ægros , erodentibus ichoribus refertos , plerunque incipere ab vniuerſali quâdam ſpaſmodica arteriarum affectione , quæ poſtremò in corde, aut ſummis vaſis determinatur. Quo fit, vt primùm de vaga , atque hùc illùc per collum, & artus errante arteriarum palpitatione conquerantur . Deindè intrà pectus malum ſiſtitur, ſæpè tuſſis vrget, cor ſalit, & grauiùs pulſat, mòx ſepultus , ac breui fugitiuus corripit dolor , qui poſteà pertinaciùs hæret , & modò ad alteram ſcapulam , clauiculamue , modò per brachium , quandoque vſque ad cubitum propagatur . Tandèm profunda perſentitur pulſatio ; eleuantur alicubì coſtæ , aut ſternum; cæteraque ſuccreſcunt grauia, & prorsùs miſeranda atrocis huius mali phœnomena , quæ vt plurimùm ſubitâ morte finiuntur.

Præcordiorum aneuryſmata ſæpè ab vniuerſali arteriarum ſpaſmo incipiunt.

Clariora præfati morbi indicia.

III. At verò , quanquàm omnia, & ſingula ſymptomata , quibus hìc homo ſuorum initio malorum tentatus fuit, & an eadem

ve-

vexauerint, quæ ſuperiùs expoſuimus, noſcere minimè potuerimus: attamen qualiſcumque morbi progreſſus, quem ab illius familiaribus ſedulâ inquiſitione comperimus, atq; extiſpicio præfiximus, ſatis oſtendit, eiuſdem corpus, podagrâ obſeſſum, acribus, pungentibuſque ichoribus (vt vel cyſtica bilis argumento fuit) redundauiſſe; qui ſanè ichores, cum per biennium ante illius mortem ſubſiſtere cœperint in præcordijs, tuſſim excitarunt, & paulatim, comitantibus doloribus, pondere, atque anhelitu, intrà ſubſtantiam tendineam aortæ, ſimulque muſcularem venæ cauæ intercepti fuerunt, quibus in locis veroſimile eſt primùm irritationem, & conuulſionem cum cordis palpitatione, deindè verò iſtorum etiam canalium exeſionem, tandèmque productam fuiſſe diloricationem, in qua vera aneuryſmatum natura conſiſtit. *Aneuryſmatum natura in quo conſiſtat.*

IV. Si quis autèm diligenter animo teneat, arteriam magnam, & venam cauam in Ægro incurui habitus ob artem ſutoriam, anguſtiori ſitu, quàm humani corporis ferat conſtitutio, coerceri; fortè cauſam inueniet, cur initio morbi ſanguis maiori niſu ob tuſſim exagitatus, prædicta ſanguifera vaſa vehementiùs diſtenderit. Deindè quomodò per impetum reciprocati ſanguinis minimo negotio haberi potuerit intruſio, & mora pertinax *Ars Sutoria quomodò infirmandis præcordiorum vaſis contulerit.*

nax ſalino-erodentium ichorum intrà fibras eorundem canalium. Raró enìm qui ſeſſilem, incuruamque ducunt vitam, ſi vitioſis redundent ſuccis, abſque inſigni aliqua pulmonum, cordis, aut magnorum vaſorum labe conſeneſcunt.

Artifices ſedentarij Cur raró ſani conſeneſcant.

V. Et quoniàm nigræ quædam ſtriæ ab aneuryſmatis fundo ad cordis baſim intrà pericardium apparuerunt; dubitandi anſam nùnc, præbent ſubtilem, acremque ſaniem, (quam aneuryſmaticus quiſque folliculus perpetuò fundit) ſensìm ſupra Cauam diſtillaſſe, vt illius magnam eroſionem ſaltem accelerauerit; præſertìm cum Aorta iſto in homine, vt dictum eſt, ex inflexo, ac dilatato trunci ſitu neceſſariò magis appropinquauerit ad Cauam: quo factum fuit, vt affectiones vtriuſque ſanguiferi ferè per contactum adaugeri mutuò potuerint.

Ex aneuryſmatum folliculis Saniei effuſio.

Cauæ eroſio quomodò inducta.

VI. Non admodùm hìc laborabimus in exponenda cæterorum ætiologia ſymptomatum, quæ ſutorem hunc ante mortem maximè exercuerunt; cùm abundè ex legibus motûs ſanguinis euadat perſpicua. Etenìm, vt recurrens cordis palpitatio procedebat ex reflexione motus ſanguinis ab Aortæ aneuryſmate versùs cor; ſic frequens vertigo, & capitis excalefactio ex impedita identidèm traiectione ſanguinis a caua intrà dexterum cordis ventriculum proficiſcebantur. Sanguis enìm, qui

Frequens Cordis palpitatio, & vertigo vnde.

qui a cerebri ſinubus in iugulares, & Cauam, indeque intrà cor, ſolutè, ac liberè in homine valente, atque incolumi, motus fuiſſet; in caſu noſtro ab eroſâ, ſuiſque propterea viribus eneruatâ Cauæ texturâ, per cordis itinera nonniſi ægrè vrgeri poterat; ac propterea idem ſanguis, maiori ſæpè ſæpiùs quantitate intrà Cauam collectus, impedimento erat, quominùs ſubſequturus e iugularibus venis; ſinubus duræ matris, ac cæteris capitis ſanguiferis, liberè deſcenderet. Vndè quemadmodùm ex maiori ignearum particularum per minima cerebri diffuſione, inæqualique irritatione, & preſſione; calor, ac vertigo contingebat; ità ex intercepto eodem tempore motu ſanguinis e Caua in Cor, præceps virium lapſus oriebatur; cuius certè deliquij cauſam, quam aliam quæremus? cum in promptu ſit, Cor inter duo poſitum fuiſſe aneuryſmata, Cauæ nimirùm, quod ſanguinem frequenter eidem ſubtrahebat, & Aortæ, quod illum identidem in cor repellebat? Quæ ſanè res in cauſa fuit, vt ſanguis in cerebro etiam remoratus, ex diſſecto duræ matris ſinu largè pròfluxerit. Neque aliundè petenda eſt ratio inuentæ ſeroſitatis intrà cerebri ventriculos, quàm ex ſumma plexuum turgentia, ac diſtenſione, cuius vi, diductis, ampliatiſque poris tunicularum vaſcula comprehendentium, ſubtilis percolatio ſeri, veluti per manicam Hippocratis, habita eſt.

Quare preceps virium lapſus.

Cor duo inter aneuryſmata locatum

VII. Denique repentina mors, quam (a) Hipp. prædixit Senibus, quibus cordis dolores ſæpiùs conſueſcunt, tribuenda eſſe videtur ſubitæ ruptioni tuniculæ illius, quæ, cauæ foramen tegens, cruoris effluxui renitebatur. Sanguini verò duplex conſociata probabilitèr vis nouiſſimè acceſſit, ſcilicet eroſiua ex ſalſamentis, per dimidium quadrageſimæ ingurgitatis, & extruſiuâ, ſeù diſtractiuâ ex hauſto tandem meraco. Vndè iunctis cunei, & vectis viribus in ſanguine, tenuiſſimum illud membranæ repagulum cedere coactum fuit; vitaque, fluente cruore de Caua in pericardium, illico receſſit.

a In coac.

Vnde repentina mors.

VIII. Neque ſanè huiuſmodi mortis genus nouum erit ijs, qui in medicarum hiſtoriarum lectione verſantur. Proſtant enim ſimilia exempla apud (b) Bellinum, alioſque, vt noſtra nùnc taceamus. Sed vnum legimus deſcripto caſui ferè tam ſimile, quàm ouum ouo apud (c) Andream Laurentium in Æquite Guicciardino Legato Magni Ducis Hetruriæ ad Regem Gallorum, qui, tametſi cum Magnatibus quibuſdam obambulans, familiaritèr colloqueretur, ſubitò reſpiratione, pulſu, & vitâ priuatus cecidit; cuius in cadauere inuentum fuit venæ Cauæ oſtium diſruptum, & Arteria magna ita dilatata, vt brachij amplitudinem æquaret. Sed hîc demirari ſatis non poſſumus, quomodò inſignis adeò Anato-

b De morb. pect. tit. de inter. puls.

c Lib 9. queſt. 18.

Similis hiſtoria ex Laurentio.

tomicus miratus fuerit, quòd nulla externa cauſa ad Cauæ diſruptionem acceſſerit; perindè quaſi internæ, vt paſsìm videmus, ſatis eſſe non potuerint.

Cauſæ internæ ad vaſorum diſruptionem ſolæ ſufficiunt

FINIS.

Lectori ſuo.

HActenus pro viribus noſtram fidem perſoluimus. Speramus interea, vt, quæ non minùs celeritèr, intèr occupationes noſtras, quàm candidè ſcripſimus, ab æquis, ingenuiſque Lectoribus, ad Reipublicæ vtilitatem, ad quam ſtudia noſtra direximus, perhumanitèr referantur. Huic verò labori, inchoato in Ædibus Vaticanis medio Ianuario, ſupremam impoſuimus manum in Ædibus Quirinalibus ipſis Kalendis Nouembris eiuſdem anni MDCCVI. Auguſtiſſimis nobis fauentibus auſpicijs S. D. N. CLEMENTIS XI. PONTIFICIS verè, inter Optimos, Maximi.

IN-

INDEX

Rerum, & verborum, quæ in hoc opere continentur.

A

ABdominis tenſionem eneruantia. pag. 135.
Abſceſſus polypeus meningum. 37.
Acicula ſub vnguibus adacta apoplecticos excitat. 134.
Aequinoctia apoplexiarum feracia. 84.
Aer vnum ex tribus fluidis maioris vſus. 14.
—— *ſanguinem fœcundat.* 44.
—— *in conclaui calido, montiumque cacuminibus ſanguini premendo eſt inſufficiens.* 17.
—— *ad ſubitam necem diuerſimodè concurrit,* 43.
—— *eius in pulmones ingreſſus variè inhibitus repentinæ mortis cauſa.* 26.
—— *põdus vel moles nimiũ aucta, aut diminuta ſubitæ necis cauſæ.* 16. 17.
—— *in fodinis metallicis ponderoſus, & lethifer.* 17.
—— *qui prauus dicitur, iuxtà corporum diſpoſitiones noxiam infert.* 17.
—— *externus cum interno æquilibratus mortem infert repentinam.* 27.
Aeris probi mutatio in deleteriũ mortifera. 69.
—— *motus vehemens vaſorum rupturam cur acceleret.* 97. & *ſeqq.*
—— *virus in hac romana conſtitutione non vnicè culpandum.* 113.
—— *eius tamen intemperies quomodo ſubitæ morti contulerit.* 115.
Agyrtæ cur vitandi. 32.
Aloetica phlegmaticis congeſtionibus curandis opportuna, 103.
Amara præſeruant a ſpaſmis ex materia viſcida. 100.
Aneuryſmata quid. 223.
—— *ſub varicum nomine comprehendit Hippocrates.* 97.
—— *præcordiorum ſæpe ab vniuerſali arteriarum ſpaſmo incipiunt.* 222.
—— *interna quoſnam citiùs perimant.* 78.
—— *ex horum folliculis ſanies effunditur.* 224.
—— *horum prophylaxis, quæ ſecurior.* 224. & *ſeq.*
Animalia in machina boyliana cur moriantur. 16.
Animalium perfectorum vita in quo verè conſiſtat. 3.
Animi deliquia inter ſigna corroſionis magnorum vaſorum. 11.
—— *vt ſubitam mortem præſagiant, quid opus ſit.* 75.
Animi paſſiones ſolida debilitando, mortem improuiſam accerſunt. 15.
—— *ſpirituum excurſum ad præcordia perturbant.* 22.
—— *cur ſint lethales.* 19. 40. 41.
Animi tranquillitas, & diæta ad ſubitam mortem auertendam ex ſacr. Pag. 105.
Anni quædam tempora noxia. 68.

—— *etiam ex Hipp.* 69.
Aorta compreſſa, cordis rotūditas. 212.
—— *eius aneuryſma.* 219.
Apoplexia ex epilepſia cur, & quando. 23. 24.
—— *epileptica ex animi paſſionibus.* 41.
—— *ob vaſorum thoracis interceptionem.* 200.
—— *eius potior cauſa non eſt lympha in cerebri ſinubus collecta.* 20.
—— *a frigidis ſuccis rarò procedit.* 137.
—— *aliquando ob hæmorrhoides ſuppreſſas.* 142.
—— *rarò prahendit abſque præuijs ſignis, & quæ ſint.* 48.
—— *inter morbos huius conſtitutionis.* 43.
—— *hac correpti, vid. præfocati.*
—— *in ſenibus quādo inuincibilis.* 47.
—— *pulmonum mortifera.* 65.
Apoplexiæ præſeruatio Romæ. 101.
—— *eius curatio quibus remedijs tractanda.* 134.
—— *non ſemper calefacientibus.* 136.
—— *per inediam curata apud Hippocratem.* 48.
Aphonis ſublingualium inciſio prodeſt. 129.
—— *eius rei experimentum.* 140.
Aquea vtilia in ſpaſmis hypochondriorum. 99.
—— *in ſalinis pectoris congeſtionibus.* 100. 103.
Arcanorum abuſus in medicina. 31. 32.
Ariſtoteles de Vita obſcurè ſenſit. 2.
Ars Naturæ opera imitatur. 3.
Ars ſutoria, vide ſutoria.
Arteriæ carotides vid. carotides.
Articuli pulmonum vid. pulmonum.
Artifices ſedentarij cur rarò conſeneſcant. 224.
Artuum ſphacelatorū amputatio quandoque ſubitò interficit. 41.
Aſpera arteria, vid. tracheæ.
Aſthma conuulſiuum quando mortiferum. 68.
Athletæ quomodo, & quando repentinis mortibus corripiantur. 78.
—— *quomodo a ſubita nece præſeruandi.* 90.
—— *his quando imperanda exercitatio.* 91.
—— *ijſdē ſtomachus validus obeſt.* ib.
Audacia, vide timoris.
Auri tinctura abſque menſtruo corroſiuo laudatur. 137.
Auſter, & Aquilo noxij ex Hip. 116.
—— *ille Romæ deterior.* ibid.
Autumnale æquinoctiū phthyſicis mortiferum. 80.

B

BAglíuus laudatus. 216.
Balnea aquæ dulcis in calida paralyſi. 154.
Balneum frigidum poſt corporis calefactionem repentinæ mortis cauſa. 19. 20.
—— *eius vſus in ſpaſmis a materia ſubtili.* 99.
Bernabeus Phiſicus nominatus. 128.
Bernardini Medici mentio. 141.
Biliariæ veſicæ pus, & vlcera in cadauere obſeruata. 177.
—— *mala ab his producta.* 180.
Bilis vitia multorū pectoris morborum radix. 184.
Bonum nullum in terris abſque mixtura mali. 125.
Brutorum mors repentina quandoque ex cauſis vniuerſalibus. 111.

C

CAdauerum frequens ſectio magnæ vtilitatis. 77.
— *quales internæ læſiones, inueniendæ ſint cautè a Medicis prædicendæ.* 179.
Cadauerum fœtor ſignum mortis certiſſimum. 54.
Calcis effluuia nocua. 149.
Camphorata in ſpaſmo pectoris. 100.
Capitis vulnera, vid. vulnera.
— *leuis contuſio &c. ſæpè funeſta, & cur.* 34.
Carbonum fumus, vid. fumus.
Cardica in ſpaſmis pectoris quomodo vſurpanda. 100.
Cardiogmos quando mortem repentinam portendat etiam ex Hipp. 74.
— *rationes adducuntur. ibid.& ſeq.*
Carotides ad explorandum ſuperſtitem pulſum cur aptiores. 59.
Catarrhus ſuffocatiuus. 65. & ſeq.
Cauſæ ſubitaneæ mortis quot, & quales. a pag. 13. vſq; ad 42.
— *ſemper cum tempore operantur.* 13.
Cerebri ſtructura, eiuſque viarum libertas ad vitam neceſſaria. 33.
Cerebrum per neruos cor, & thoracem mouet, & viciſſim mouetur. 4.
— *eſt vnum ex tribus ſolidis maioris vſus.* 14.
— *eius hemiſpheria an e directo corporis partibus reſpondeant.* 169.
— *per decuſſim reſpondere probatur.* 170. & ſeq.
— *horum ſubita, & conſtans læſio mortem repentinam accerſit.* ibid.
— *eius lentæ congeſtiones repentè tandem ingulant.* 35.
— *corticalis ſubſtantia polypea.* 37.
— *vaſorum turgentia quomodo dignoſcatur.* 154.
— *ſpaſmum quænam indicent.* 211.
— *eius, & cordis læſio reſpirationis cauſa, & contra.* 44.
— *eodem conuulſo, ſerum in eius ſinubus tanquã effectus reperitur.* 20.
Chalybeata, vide Martialia.
Chocolata pro cauſa graſſantis repentinæ mortis perperam adducta. 113.
— *eſt probi nutrimenti.* 119.
Ciborum indigentia, vide indigentia.
Circulatio in præcordijs duplici ex Cauſa intercepta. 201.
Circulationis in cerebro inæqualitas ob ſanguinis vitium. 157.
— *ab Hipp. indicatur.* 158.
Coffè potus in congeſtionum cura. 103.
Congeſtionum curatio Medicum exigit omninò prudentem. 102.
Conuulſio vaſorum quomodo contingat. 203.
— *eius cauſa experimentis roboratur.* 213.
Conuulſiones pertinaces ad ſubitam mortem ſunt viæ. 96.
— *ipſarum curatio extrà paroſyſmum.* 152.
Cor ſuis vaſis eſt vnum ex tribus ſolidis maioris vſus. 14.
Cordis congrua ſtructura ad vitam neceſſaria. 28.
— *etiam ſyſtole, & diaſtole,* 30.
— *eius, & vaſorum vis circumpulſiua rationem habet ad determinatam ſanguinis molem, & grauitatem.* 20.
— *eadem a ſtructura, fluidiſque nerueo, & ſanguineo pendet.* 28.
— *ideo ab iſtorum fluidorum defectu, aut vitio labefactatur.* ibid.
— *conuulſio, obſtructio &c. mortis cau-*

cauſa. 29.
—— *morſus a vermibus.* ibid.
—— *dolor pertinax in ſenibus exitialis.* 31. 74.
—— *huius rei ratio.* 75.
—— *an in pectoris conuulſionibus cor compatiatur maximè obſeruandum.* 100.
Cordis motus in pſeudo-mortuis quinam. 54.
—— *ſepultus quid indicet.* 56.
—— *in pſeudo-mortuis quomodo perquirendus.* 58.
—— *paralyſis futuræ indicia.* 72.
—— *palpitatio qualis plùs, minùs pernicioſa.* 73.
—— *eadem cum ſterni dolore ſepulto.* 218.
—— *cum vertigine vndè.* 224.
—— *prodeſt vrina ſtrangurioſa.* ibid.
Cordis ſarcomata in ſemilunaribus valvulis. 162.
—— *vitia diuerſa ab Authoribus notata.* 166.
—— *ingens amplitudo.* 178.
—— *a Marchetto etiam inuenta.* 195.
—— *magni, & prolabentis ſupra diaphragma ſymptomata.* 185.
—— *eius rigiditas in cadauere.* 209.
—— *immobilitas ex aortæ compreſſione.* 212.
—— *idem côr inuentum inter duo aneuryſmata.* 225.
Cornacchini pulueris vſus in ſubitaneis morbis. 147.
Corpora repentinæ morti ſubiecta multipliciter conſideranda. 84.
—— *bene nutrita phlebotomiam cur feliciùs fuerint experta.* 129.
Corporum varia diſpoſitio aeri noxio diuerſimodè reſiſtit. 17.
—— *poſt eorum excalefactionem frigidæ potus, & balneum cur lethifera.* 19. 20.
Corroſio lenta ſanguiferorum valetudinarios ſæpè detinet. 96.
Corroſionem magnorum vaſorum quænam præcedant. 11.
Corticis peruuiani vſus in præſeruatione a ſpaſmo. 100.
—— *cerebri pars dextera flacida reperta in quodam cadauere.* 160.
Cranij foramen, vide foramen.
Cranio deſquammato, cerebrum facilè afficitur. 184.
Criſis ſuppreſſa, vbi ſubitam mortem præſagiat. 79.
Curſorum præcordia cur facilè labefactentur. 189.
Cyatus ſupra Xiphidem poſitus ad explorandum an verè quis mortuus. 57.

D

DEcoctiones vulnerariæ, vide vulnera.
—— *exiccantes dictæ in apoplecticis ſæpè noxiæ.* 137.
Deliquia animi, vide animi deliq;
Diabeticorum renes flaccidi, ac ductiles. 214.
Diaphragmatis vulnera, vide vulnera ſepti &c.
—— *læſio tuſſim ſiccam excitat.* 36.
—— *qualis motus in pſeudo-mortuis.* 56.
—— *idem quomodo perquirendus, vide cyatus.*
Diæta athletis neceſſaria. 90.
—— *exiccans obeſis iungenda.* 93.
—— *præſeruatiua in aneuryſmatibus ex Hipp.* 97.
—— *cur in his tantopere commendetur.* 98.

in

—— in Epilepſia idiopathica 101. & ſeqq.
—— pro præſeruatione a ſubito interitu. 105.
Diætæ animi tranquillitas iungenda ex diuino Oraculo. ibid.
Diluentia temperata ab Hipp. quandoque laudata. 136.
Diſruptio vaſorum non a ſolis externis cauſis excitari poteſt contra Laurentium. 227.
Diuites a mortibus repentinis præ pauperibus cur feliciùs euaſerint. 119.
Dolores diuturni circa cor &c. quid indicent. 11.
—— interni pectoris quinam lethales. 66.
—— laterales quoſnam morbos arguant. ibid.
—— in ſpaſmodicis affectibus quid admittant. 100.
—— vagi externarum partium quando lethales. 150.
Doloris in ſyncipite, & oculo ſiniſtro cauſa in oppoſito latere deliteſcẽs. 37.
Duciæ in ſpaſmis a tenui materia pendentibus. 99.
Duræ matris morboſa contractio in cadauere. 160.
—— notabilis laxitas. 181.
—— paralyſis. 182.

E

EMiſſarij occluſio ſæpiùs ſubitæ mortis præludium. 81.
—— dum viget eſt medela. 84.
Emplaſtica in ſpaſmis a ſubtili materia ortis. 99.
Emulſiones in ſpaſmis pectoris. 100.
Epicratica purgatio, vide purgatio.
Epidemica non fuit præſens morientium conſtitutio. 121. & ſeqq.
Epilepſia ceſſante, cur interdum mortifera corripiat apoplexia. 24.
Epilepſia pertinax cur frequenter in apoplexiam tranſeat. ibid.
—— quomodo contingat. 23.
—— hac correpti; qui repentè decedant. 85.
—— in diopathica abſtinendum a vino. ibid.
—— in ſympathica tàm vomitus, quàm purgatio conuenit. 101.
Epileptica apoplexia, vide apoplexia &c.
Eſſerarum repulſio aliquando mortifera. 176.
Ethnicorum ſententia de ſubita morte eligenda damnatur. 87.
Euacuationes ſuppreſſæ modò ſunt ſigna, modò etiam ſubitæ mortis cauſæ. 81.
—— & contra. 82.
Exercitatio Athletis quando imperanda. 91.
—— eius vtilitas. 93.
Exercitium vehemens vaſorum rupturam promouet. 97.
Experimenta Authoris de cauſis particularibus in ſingulis hoc anno morientibus. 113. & ſeqq.
Extiſpiciorũ vtilitas, & cautelæ. 180.

F

FAcies in Aegrotis iuxtà cordis affectiones variè coloratur. 216.
—— cadauerum ſæpè Medicos erudit. 177.
Facultas pulſiua ad Vitam neceſſaria. 28.
Febris quando ſubitam mortem poſſet auertere. 182.

Ferramenta ignita pedum plantis admota in forti apoplexia. 134.
Fibræ tendineæ, vide tendineæ.
Fiſtulis ani occluſis mors repentina quando. 81.
Fluida, & ſolida maioris vſus animalium perfectorum Vitam conſtituunt. 3.
—— *qualia ſint.* 14.
Fluxilitas ſumma ſanguinis in cadauere. 208.
—— *rarò inuenitur.* 211.
—— *cur acciderit in noſtro caſu.* 212.
Fœminæ in hac mortifera conſtitutione maribus feliciores, 119.
—— *rationes adducuntur.* 120.
Fonticulorum occluſio ſæpiùs mortis ſignum, quàm cauſa. 81.
Fonticulus vtiliter excitatus. 175.
Foramen cranio forſan innatum. 178.
—— *quomodo infirmandæ duræ matri contulerit.* 183.
Frigidæ potus quando, & quomodo ſubitæ necis cauſa. 19.& *ſeqq.*
Frontis venarum inciſio in præſenti conſtitutione vtilis. 127.
Frumenti corrupti exhalationes cur peſtiferæ. 17.
Fumus carbonum aerem ad necem vſque inquinat. ibid.
—— *ex eodem tracheæ color vitiatus.* 195.
Funerum opparatus tardi cur inuenti. 52.
Fungi Melitenſis vis vulneraria. 99.

G

G*Attuccius Phyſicus allegatus* 155.
Gaudio ſubito perculſi cur interdum repentè concidant. 19.
Glandula ſcirrhoſa ſub cerebello cur ſubitam mortem aſciuerit. 39.
Glandularum racemi ad ſinus duræ matris obſeruati. 160.
Glandulæ vberiùs liquida ſecernentes cur euadant graciliores,
& è conuerſo. 171.
Graciles cur rariùs repentè moriantur. 79.
Gummoſa in phlegmaticis congeſtionibus curandis. 103.

H

H*Aemorrhagia quando ſit ſubitæ necis præſagium.* 77.
—— *larga in quodam ſene vtilis.* 132.
Hæmorrhoides ſenum ſuppreſſæ aliquando ſubitæ mortis præludiũ. 80.
—— *iiſdem reſiſtantibus fortis apoplexia.* 142.
—— *arte reuocatis morbi ſolutio.* 143.
Hemiſphæria cerebri, vide cerebri &c.
Hepatis tumor folliculatus tuſſim ſiccam excitabat. 36.
—— *abſceſſus poſt interimentia capitis vulnera.* 86.
Herbarum epiceraußicarum vſus. 103.
Hirudines naribus quando applicandæ. 154.
Hiſpanicum vinũ ſeptentrionalis ventus glaciat. 17.
Homo grauiùs, & frequentiùs ægrotat, quàm bruta. 87.
Hydatis inſignis in pia meninge. 38.
Hydrops pectoris repentinus cur aliquando ex tempore perimat. 26.
—— *ex cauæ ligatura ortus.* 203.
Hypochondriorum ſucci præcordijs, & cerebro ſæpè mortiferi. 20.
—— *qua via ad has partes ferantur.*

tur. 144. 151. 204.
—— *conuulſiones eliminantia.* 99.
—— *tenſioni quomodo ſuccurrendum.* 151.
Hyſtericis paroxyſmis ſolum tempus quandoque medetur. 48. & ſeqq.

I

INtemperantes &c. in præſenti conſtitutione repentè ſublati. 114. 120
Inuincibiles repentinæ mortis cauſæ quales. 46.
Iudicum cautela aduersùs ſimulatos mortuos. 51.
Iugularium inciſio in hac conſtitutione cur proficua. 128.
—— *cerebri, & præcordiorum morbos leuat.* 129.
Iuris longi vſus. 136.

L

LActis vſus in ſpaſmis a tenui materia. 99.
Lamella oſſea in aneuryſmate. 219.
Laminæ ignitæ pedibus admotæ in forti apoplexia vtiles. 135.
Lana naribus admota ad dignoſcendum an quis mortuus. 56.
Latex a cadaueris pulmone compreſſo manans. 199.
Latinus Phyſicus carcerum. 176.
Liquida quædam morboſa per ſecernicula naturalia ægrè ſecedunt. 145.
Liquidi impetus, vide impetus.
Liquidorum magna vitia ſolidis exitialia, & contrà. 45.
Loquela poſt raninas inciſas reſtituta. 141.
Lympha in thorace aut cerebro collecta non ſemper morbi, aut mortis cauſa. 20.
Lymphatica piæ matris varicoſa. 36.
Lymphaticorum internorum ruptura quomodo præcauenda. 98. & ſeq.
Lymphæ congeſtio in ſpaſmis pectoris quibus auertenda. 100.
—— *concreſcentis cauſa ex Chymicis.* 194.

M

MAla, quæ mortem præcedunt diligenter inueſtiganda. 179.
Manfredus inter Romanos Medicos, laudatur. 141.
Mares in hac cōſtitutione fœminis deteriùs habuerunt. 119.
Marmotana, vide muris montani.
Marſialia in præſeruatione a ſpaſmis ex materia viſcida. 100.
Mechanicam in Medicina primus inuexit Hippocrates. 3.
Medici ſpes in hyſtericis paroxyſmis qualis. 49.
—— *prudentia, & fama in ſcientia prædicendi.* 61. 86.
—— *ingens labor in curandis ſolidorum morbis.* 154.
—— *cautela in prædicendis internis cadauerum læſionibus.* 179.
Medico aſtronomicæ, vide obſeruationes
Medicus in diuinando ſit peritus ex Hippocrate. 84.
Meningum, & corticis cerebri motus ad Vitam neceſſarius. 33.
—— *ex horum conſtanti læſione mors citiſſima.* ibid.
—— *compreſſis neruis ad has partes tendentibus idem euenit.* 39.
—— *conuulſio in epilepſia idiopathica duplici de cauſa contingit.* 23.

—— motus multipliciter ablatus. 40.
—— abſceſſus polypeus. 37.
Menti, & ſenſibus non omnia innoteſcunt. 54.
Miſtichellus Phyſicus laudatus. 134.
Morbi externi diuturni cur valetudinarijs ſæpè proficui. 103. & ſeqq.
—— ex loco tantùm differunt. 144.
—— ipſorum occaſiones perpendendæ ex Hipp. 155.
Mors quid ſit. 8.
—— eius diuiſio, & natura. 9.
—— etſi indiuidua in plures tamen vulgò diſtinguitur. 5.
—— variæ eius ſpecies multipliciter conſiderandæ. 6.
—— eius varia diſcrimina Moraliſtis ad corrigendos mores hominum vtilia. ibid.
—— inopinata a probis Viris non exoptanda. 88.
—— naturalis accidit decreptis æquè ac iuuenibus languidis. 9.
—— ſubita ex obſtructione, compreſſione &c. cordis, & vaſorum. 29.
—— quibus potiſſimùm accidat. 64.
—— quælibet eſt repentina, & cur. 5.
Mortis idea ex Vitæ notione deſumenda. 1.
—— differentiæ vndè petendæ. 7.
—— ſunt duplicis generis. 14.
—— cauſæ in repentina ſemper cum tempore operantur. 13.
—— occaſiones ſæpè confunduntur cũ cauſis, vide occaſiones.
—— ſignum certiſſimum, vide fœtor.
Mortui ſimulati quomodo dignoſcantur 50.
—— repentè tardiùs ſepeliendi. 53.
Mortuus a pſeudo-mortuo quomodo diſtinguendus. 55. & ſeqq.
Motus non vitales aliquando etiam in mortuis. 58.
—— cordis in pſeudo-mortuis, vide cordis &c.
Muris montani adeps ad paralyſim 140. & ſeqq.
Mumiata in ſpaſmis præcordiorum quomodo vſurpanda. 101.

N

Narcoticorum vſus in ſpaſmis cum dolore. 99.
Naſi mucus ſuppreſſus a calcis effluvijs. 147.
—— cruenta ab eodem filamenta pendentia interceptionis vaſorum ſunt indicia. 203.
—— venæ apertæ vtiles in hac conſtitutione. 127.
—— eidem hirudines quando applicandæ. 154.
Nerueus ſuccus vnum ex tribus fluidis maioris vſus. 14.
Negligentia quandoq; ſuperantur morbi. 46.
Neruis propè iugulum ligatis, mors in cane ex Valſalua. 40.
Neruorum diſcontinuatio cum cerebro inſuperabilis cauſa repentinæ mortis. 47.
—— liquidi motus in pſeudo-mortuis qualis. 54.
—— motiones ſopitas excitantia. 60.
—— opticorum compreſ: vide optic.
Nobiles huius conſtitutionis vim rari ſubierunt. 118.
—— contrarium accidit Leidenſibus teſte Syluio. ibid.
Nuccarinus Fulginei Phyſicus commendatus. 36.

O

Obeſis repentina totalis vaſorum intrà cranium obſtructio facilis. 39.
—— *cur præ gracilibus mors accidat improuiſa.* 79.
—— *præſeruatiua remedia qualia.* 93.
Obſeruationes Medico-aſtronomicæ vtiles ad prædicendum. 85.
Occaſiones aliquando confunduntur cũ cauſis ſubitæ mortis. 13.
Odoramenta venefica aerem peſtiferum reddunt. 17.
Oleoſa cum fluidis exhibita a quibus ſpaſmis præſeruant. 100.
—— *in ſpaſmis pectoris cum lymphæ congeſtione.* ibid.
Omenti loco nigra membrana in cadauere inuenta. 161.
Opij vſti vis vulneraria. 99.
Opticorum neruorum compreſſionem quænam indicent. 85.
Ordo anima diſciplinarum. 83.
Oris ventriculi morſus a vermibus. 29.
—— *collutiones ex diſſoluentibus vtiles in aphonis.* 140.

P

Pacchionus Phyſicus laudatus. 37
Palpitatio, vide cordis &c.
Pancreatis mollities excedens in cadauere. 208.
Paralyſis præcordiorum, vide præcordiorum &c.
—— *cordis, & arteriarum* 29. *vide etiam* cordis.
—— *partium omnium intrà cranium* 181.
—— *poſt syncopẽ &c. opportuna.* 153.
—— *ex inæqualitate circulationis ſanguinis.* 158.
—— *ex cauſa calida, curatio.* 154.
Paregorica in ſpaſmis pectoris quando conducant. 100.
Paſculus Phyſicus publicus Anatomes Profeſſor. 176.
Pauli Sacr. Pal. Ap. Medicus. 176.
Pauperes, vide Diuites.
Pectoris hydrops repentinus, vide hydrops.
—— *dolores, vide dolores pectoris.*
Penis eſt muſculus. 215.
—— *rigidus in cadauere obſeruatus* 208.
—— *ſpuria erectio in cadauere quomodo excitetur.* 215.
Pericardij cum corde adhæſio quibus familiaris. 165.
Pericardium concreto sanguine plenum. 220.
Periculum mortis quibus ęgris aperiendum. 65.
Perſpiratio in agentibus ſeſſilem Vitam, cur, & quibus in partibus minor habeatur. 92.
Peſtes animalium particulares vndè 17. *& ſeqq.*
Philoſophia experimentalis illuſtratur etiam ijs, quæ ſucceſſum non habuerunt. 7.
Phthyſicis quale æquinoctium magis lethale. 80.
Phyſicis mortium varia diſcrimina quid ſuggerat. 6.
Pię matris lymphatica, vide lymphatica.
Pierleonus Medicus allegatus. 143.
Pillul. de ſuccino Cratonis vſus. 143.
—— *de ſpuma chalyb.* 101.
Placentius Medicorum Vrbis ſenior in authoritatem adductus. 113.
—— *eiuſdem mentio.* 141. 155. 176.

Plethora nimia repentinæ mortis cauſa. 19. & *ſeq.*
—— *oritur ſæpè a ſtomacho valido.* 91
Podagra ſuppreſſa quinam morbi inſurgant. 37.
Pondus aeris ex fodinarum effluuijs maius. 17.
Polypi acidis non alchalicis diſſoluuntur. 206.
—— *conſtructio in aneuryſmate.* 219.
Præcordia in Curſoribus, vide Curſorum &c.
—— *ijſdem conuulſis ſeri effuſio intrà thoracem.* 20.
Precordiorum labes a liene communicata. 201.
—— *aneuryſmata, vide aneuryſmata &c.*
—— *paralyſis mortem infert inſenſilem.* 11.
—— *dilatatio morboſa principijs hydrometricis illuſtrata.* 191.
—— *pertinax conuulſio poſtquam ceſſauerit cur nihilominùs interdum mortifera.* 31.
—— *ſpaſmum quæ ſigna indicent.* 211.
Præſocati aliquando naturaliter rediuiui. 46.
Præſeruatiua methodus a ſubitaneis mortibus. 90. *vſque ad* 105.
—— *ex Chriſti Oraculo vera in tranquillitate, & ſobrietate.* 105.
Prolabentis Cordis ſuprà diaphragma modus mechanicus exponitur. 189.
—— *cùr in iſto caſu palpitatio poſt cibum ſuccedat.* 190.
Prolapſus cordis quandoque hydropem mentitur. 196.
—— *ſymptomata ipſum concomitantia.* 185.
Prudentia ſumma eſt naceſſaria in Medicina. 62.
—— *quomodo aquiratur.* ibid.
Pſeudo mortui difficulter a mortuis diſtinguuntur. 53.
—— *quomodo tamen id aſſequimur* 55. & *ſeq.*
—— *in his centrum diaphragmatis ſolùm trepidat.* 54.
—— *cordis motus in ijſdem qualis.* ib.
Puerperis mors repentina quando. 80.
Pulmonicæ venæ, vide venæ &c.
Pulmonum adhæſio cum coſtis. 198.
—— *aliquibus fortè naturalis.* 205.
—— *latex ab ipſorum ſuperficie manans.* 199.
—— *rigiditas in cadauere.* 209.
—— *apoplexia mortifera.* 65.
—— *eorundem articulorum conuulſio.* 66.
—— *quoſnam repentè interimat.* 67.
—— *ex ea quinam diutiùs ſeruentur.* ibid. & *ſeqq.*
Pulſus in carpis deficiens non ſemper cordis motus ceſſationẽ teſtatur. 59.
—— *intermittens non ſemper funeſtus.* 71.
—— *Authoris experimento comprobatur.* 72.
—— *tardus quando exitialis.* ibid.
—— *aliquando ob tangentis incuriam mortuis attribui poteſt.* 60.

Q

QVercet. antepilepticum medicamentum laudatur. 154.

R

RAninis inciſis, vide loquela.
Realis Sacr. Pal. Apoſt. Medicus. 176.
Remedia mixta quando vſurpãda. 103.

Repentè mortui tardè ſepeliendi. 53.
—— *quo morbo laborauerint maximè ſciendum*. 173.
Repentinæ mortis idea. 11.
—— *ſpecies rara etiam ex Laurentio*. 226.
—— *cauſæ ſunt duplicis generis*. 14.
—— *ſemper cum tempore operari ſolent*. 13.
—— *non omnes inuincibiles*. 46. 48.
—— *vincibiles ex medentium audacia, & naturæ vi quales*. 48.
—— *eadem mors a magna ſanguinis diminutione*. 19.
—— *ex pertinaci eiuſdem mora, aut impetu in præcordijs, & cerebro*. ib.
—— *ob ſpiritum ſpontè cohibitum*. 27.
—— *exeſis parietibus cordis*. *& ſanguiferorum*. 28.
—— *quomodo ex inflicto pugno ſub Xiphoide*. 30.
—— *inhibito ſpirituum animalium influxu ad præcordia*. 34.
—— *a leui capitis contuſione &c.* ib.
—— *cur in his præcedat rigor*. ibid.
—— *quomodo ex ſternutatione contingat*. ibid.
—— *ex lentis in cerebro congeſtionibus*. 105.
—— *compreſſis &c. neruis etiam extra cranium*. 39. *& ſeq.*
—— *aeris, ac inſtrumentorum reſpirationis vitio*. 43.
—— *ob triplicem contemporaneum morbum*. 45. 216. *& ſeqq.*
Repentina mors quandoque graſſatur in homines, & bruta, ex cauſis uniuerſalibus. 111.
—— *eiuſdem cauſa in præſenti conſtitutione non vniuerſalis, ſed particularis fuit*. 112.
—— *idcircò non vnicum ſignorum genus præiuit*. 120.
—— *cum ab vniuerſali cauſa producitur eadẽ ſemper ſigna adſunt*. 121.
—— *ea graſſante, cæteri morbi, & mortes, Romæ minùs frequentes*. 123
—— *& contra*. 125.
De Rubeis Medicus nominatus. 143.

S

Salis vrinoſi vim ad diſſoluendum ſanguinem. 213.
Salſę infuſio in paralyſi utilis. 140. 143.
Sanguis vnum ex fluidis maioris vſus. 14.
—— *inſtar aquæ hydraulica machina mouetur, & mouet*. 3.
—— *quadrupliciter fit cauſa mortis repentinæ*. 19.
—— *intrà compreſſam arteriam violenter truſus cunei, & vectis potentiam induit*. 191. *& ſeqq.*
Sanguinis impetus aut mora pertinax vbi mortis repentinæ cauſa. 19.
—— *fluxus ad cerebrum interceptus ſubitò interficit*. 21.
—— *miſſio parca in principio aneuryſmatum laudatur*. 97.
—— *item in morbis capitis cum plenitudine*. 101.
—— *in hac conſtitutione profuit ex ſyderata etiam parte, & cur*. 127.
—— *ex iugularibus, & ſublingualibus*. 128. *& ſeqq.*
—— *tollit vaſorum interceptionem*. 130.
—— *Romæ non ſemper prodeſt*. 130. *& ſeqq.*
—— *quandò omittenda*. 148.
Sanguinis coagulatio lacti coacto aſſimilatur ab Hipp. 117.
—— *hanc ſeroſitatum exundatio conſequitur*. ibid.

—— *morboſa penetratio ad cerebri medullam vndè.* 215.
—— *fluxilitas, vide fluxilitas.*
Sarcomata cordis, vide cordis &c.
Saxus Phyſicus Allegatus. 155.
Secernicul. natural. vide liquida.
Senes ſyderationibus ſunt ſubiecti. 83.
—— *quando facilè euadant apoplectici.* 75.
Senſibus, & menti non omnia innoteſcunt, vide menti.
Senum tuſſis, vide tuſſis.
—— *dolor cordis, vide cordis.*
—— *hæmorrhoides, vide hæmorrhoides.*
—— *iiſdem benè nutritis phlebotomia, ſalutaris.* 132.
Septi tranſuerſi vulnera, vide vulnera thorac.
Septentrionalis ventus mortifer, vinumque hiſpanicum conglacians. 17.
Sepulchrorum exalationes cur exitiales. ibid.
Serum lactis quibus ſpaſmis conferat. 99.
—— *cum infuſione radicis chinæ vbi vſurpandum.* 104.
Setonis vſus. 154.
Simoncellus publ. Anat. Miniſter. 117.
Sincipitis ſiniſtri dolor, vide dolor.
Sinibaldus Protomedicus laudatus. 132. 155. 176.
Siniſter cordis ſinus duplò maior dextero. 187.
—— *cur ſanguinis motus per hunc tardior fuerit.* 192. *& ſeq.*
Sobrietas Vitæ protrahendæ fundamentum. 93.
—— *aneuryſmaticis maximè conducit.* 97.
Solida, & fluida maioris vſus quomodo animalium perfectorum Vitam conſtituant. 3.
—— *vtraque ſunt tria.* 14.
—— *ad interitũ mutuò conſpirant.* 25.
—— *eadem ſtructura, vel motu pertinaciter læſa ſunt mortis repentinæ cauſa.* 26.
—— *ipſorum vitia fluidis exitialia, & contrà.* 45.
Solidorum morbi difficilis ſunt curationis. 154.
Solſtitia apoplexiarum feracia. 84.
Spaſmi pectoris quomodo ſint tractandi. 100.
Spaſmis a materia ſubtili productis quomodo ſuccurrendum. 99.
—— *a materia viſcida aliter tractandi.* 100.
Spaſmus vniuerſalis a meningibus. 212.
Sphacelati artus, vide artuum.
Spiritus in homines ſumma neceſſitas. 26.
—— *ſpontè cohibitus ſubitæ mortis cauſa.* 27.
Spiritus dictus vitæ quid, eiuſque vſus. 140.
Spirituum defectus mortalis ex variis cauſis. 21.
—— *copia quomodo exitialis.* 22.
—— *item acrimonia.* ibid.
—— *vitium ab aere hauſtum.* 24.
—— *animalium deſcenſus ad præcordia inhibitus ſubitæ, mortis cauſa.* 34.
Sterni dolor ſepultus &c. 218.
—— *pars dextera elatior inuecta.* 119.
Sternuentibus mors ſubita. 34.
—— *mos præcandi ſalutem vnde.* 35.
Sternutatoria acria pro ſepulta reſpiratione excitanda. 56.
Stibiata in thoracis ſpaſmis quando conueniant. 101.
—— *in curatione phlegmaticarum congeſtionum.* 103.

Stibij diaph: vſus ad aphoniam vtilis. 140.
Stomachus validus cur interdum plethoricis infenſus. 91.
—— *debilis quomodo ad protrahendam vitam conferat.* 99.
—— *ad eius languorem ius appropriatum.* 147.
Succinata in thoracis ſpaſmis. 100.
Suffocatio inter morbos huius conſtitutionis. 43.
Sulphurata in ſpaſmis pectoris. 100.
Sutoria ars in firmandis præcordiorum partibus conducit. 223.
Syderationis origo interdum a corde eiuſque vaſis. 217.
—— *nomine quid comprehendat Hippocrates.* ibid.
Syncope ex cordis, & arteriarum paralyſi. 29.
—— *morbus huius conſtitutionis.* 43.
—— *hac correpti, vide præfocati.*
—— *ab eroſione &c. eſt inuincibilis.* 47.
—— *eiuſdem recurſus.* 151.
—— *vitio valuularum cordis obſeruata.* 168.
Syncopem lethalem ex obſtructione &c. quænam præcedant. 11.
Syncopis particularis mortiferæ cauſa mixta. 182.
—— *periculum detractum.* 153.

T

T*Abaci vſus non fuit in cauſa graſſantium repentinarum mortium.* 112.
Tabidis &c. cordis cum pericardio adhæſio familiaris. 165.
Taciturnitas quid indicet. 152. 154.
Temperati mortem repentinam hoc anno non ſubierunt. 118.
Tendineæ fibræ pulmones coſtis colligantes. 198.
Terræ motus pro cauſa huius mortiferæ conſtitutionis falsò accuſatur. 113.
Thè in congeſtionibus curandis. 103.
Thomaſſinus Protho Medicus allegatus. 176.
Thoracis vaſis interceptis, apoplexia ſuccedit ex Mart. & Fracaſs. 200.
Therebentinata in ſpaſmis pectoris cum lymphæ congeſtione. 100.
—— *in curatione congeſtionum.* 103.
Thoracis vulnera, vide vulnera thoracis.
—— *in ſpaſmis quid obſeruãdum.* 100.
Timidi quomodo a ſubita nece præcauendi. 94.
—— *ſubitò perculſi interdum repentè concidunt.* 19. 20.
—— *ipſorum cerebri conſtitutio qualis.* ibid.
—— *phlebotomia quando conueniat.* ibid.
Timoris, & audaciæ cauſa in ſolidis partibus. 76.
Tracheæ vitio ſubita mors variè contingit. 26.
—— *color fulgineus, vide fulgineus.*
Trullus Phyſicus laudatus. 37. 147.
Tuberculo apparente ad exteriora pectoris, & cerebri, quorundam ſymptomatum alleuiatio. 155.
Tuberculum pulmonis ſepultum quomodo dignoſcatur. 66.
—— *de ipſo quando dubitandum.* 100.
Tuſſis ſicca ex diaphragmatis labe. 36.
—— *cum fœtore quid indicet.* 67.
—— *diuturnæ humidæ in ſiccam conuerſio in ſenibus exitialis.* 65.
—— *ſuffocatiua quomodo.* ibid.

Vale-

V

VAletudinarij alij interiùs, alij exteriùs ægrotant. 95.
—— triplex affectionum genus eos ad ſubitam necem diſponit. 96.
—— quomodo ab eadem præſeruandi. 104.
—— in præſenti conſtitutione ſubitò periere. 114.
Valetudinarijs diuturni morbi externi ſæpè conferunt. 103.
—— mors ſubita fuit Romæ inſtar malæ criſis. 114.
Valſalua Anatomicus Bonon. laudatur. 157. 169.
—— eiuſdem experimentum nobile. 40
Valuularum ſemilunarium ſarcomata 162.
—— a nemine indicata. 166.
—— productio quomodo euenerit. 167.
—— ijſdem durantibus, quomodo pulſus æqualis eſſe potuerit. 168.
—— quomodo ſyncopem ſolicitauerint. ibid.
Varices in pulmone cadaueris. 161.
—— pro aneuryſmatibus accipit Hippocr. 97.
—— internæ cognitu difficiles. 63.
—— lymphaticorum piæ matris. 36.
Variolarum retroceſſio quando mortifera. 80.
Vaſorum magnorum corroſionem quid præcedat. 11.
—— ſtructura, & libertas ad vitam neceſſaria. 28.
—— conuulſio, compreſſio &c. mortis cauſæ. 29.
—— interceptio, vide interceptio.
—— dehiſcentia in aſcite. 205.
—— diſruptio, vide diſruptio.
Vaſorum, & cordis vis pulſiua determinatæ moli, & grauitati ſanguinis proportionalis. 20.
Venæ pulmonicæ dilatatæ indicia. 66.
—— rupturam quænam prꝺcedant. 67
Venæ cauæ ruptura. 220.
—— corroſio quomodo inducta. 224.
Venetijs olim repentinæ mortis graſſatæ ſunt. 112.
Ventriculi vitia cerebro, & præcordijs communicata. 20.
Ventus interdum mortiferus. 17.
Venus in ſenibus pernicioſa. 22.
Vermium morſus quomodo mortem inferat. 29.
—— in ipſorum ſuſpicione quid agendum. 100.
Vertigo tenebricoſa. 218.
—— cum palpitatione cordis vndè. 224.
Veſicantia ſunt emiſſaria artificialia. ibid.
—— ipſorum vſus, & vtilitas. 133. 143.
—— quid excitent. 145.
Veternus larga hæmorrhagia in ſene ſanatus. 132.
Victus plenus vbi noxius. 146.
Vini abſtinentia Athletis neceſſaria. 91.
—— itē in Epilepſia idiopathica. 101.
Viperata in præcordiorū ſpaſmis quando præſcribenda. ibid.
—— valetudinarijs præſeruãdis. 104.
Virium præceps lapſus. 225.
Vis mouens ad vitam neceſſaria. 28.
Viſcerum vigor confert ad morbos ad exteriora detrudendos, & cōtrà. 157.
Vitæ notio veram mortis ideam exhibet. 1.
—— de hac Ariſtoteles obſcurè ſcripſit. 2.
—— vniuerſalis conceptus vndè. ib.
—— tria ſunt neceſſaria ex parte

cordis

cordis, magnorum vaſorum. 28.
Vita in animalibus perfectis in quo conſiſtat. 3. & *ſeqq.*
—— *longa ob ſobrietatem.* 93.
—— *ſepulta in morientibus quomodo excitanda.* 59.
Vomica pulmonum, vide pulmonum.
Vomitus in epilepſia ſympathica excitandus. 101.
—— *quibus proficuus.* 136.
Vrina ſtranguriosa in palpitatione ſalutaris. 73.
—— *quando dubia.* 152.
Vteri conuulſionum medela. 99.
Vterus quomodo labem mortiferam in præcordia, & cærebrū ſuffundat. 20.
Vulnera circa iugulum cur lethalia. 21
—— *thoracis, & ſepti ſimul tranſuerſi quænam, & cur perimant.* 27.
—— *capitis ſubitò enecantia, quæ* 85. & *ſeqq.*
Vulnerar. decoct. vſus in vaſorum athonia. 98.
Vulnus capitis profundum cur léthale. 34.

X

Xiphoidis cartilaginis percuſſio cur aliquando mortifera. 30.
—— *mirabilis partium nexus ſub ipſa deliteſcens.* *ibid.*
—— *Cyathus eidem applicatus ad quid.* 57.

F I N I S.

Pag.	v.	*ERRATA*	*CORRIGE*
2	7	cofuſionem	confuſionem
20	1	*dele* dum	
20	*vlt.*	circa cor	*adde* pulſus inæqualitates
23	16	inordinatæ	inordinati
113	5	cuculatæ	chocolatæ
129	27	cuculata	chocolatâ
158	28	die VI. Kal.	VII. Kal.
219	21	*dele* externam	
226	21	Æquite	Equite

Cætera benignus Lector per ſe ipſum aut corrigat, aut excuſet.